

DODATAK

IZVJEŠĆE O RADU ZA 2014.

Zagreb, ožujak 2015. godine



REPUBLIKA
HRVATSKA



PRAVOBRANITELJICA
ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA

SADRŽAJ

PRILOG 1

Opisi slučajeva u području rada i zapošljavanja (Poglavlje II, točka 1. Izvješća) str. 1

PRILOG 2

Tablice srodničkih odnosa počinitelja i žrtava nasilja u obitelji (1-6) vezane uz poglavlje 2.2 Nasilje u obitelji str. 12

PRILOG 3

Opisi slučajeva u području Nasilje u obitelji (Poglavlje II, točka 2.2. Izvješća) str. 14

PRILOG 4

Opisi slučajeva vezani uz kazneno djelo silovanja (Poglavlje 2, toč.2.4.3. Izvješća) str. 26

PRILOG 5

Opisi slučajeva u području roditeljske skrbi (Poglavlje II, točka 2.5.2. Izvješća) str. 28

PRILOG 6

Opisi slučajeva iz područja obrazovanja (Poglavlje 5., točka 5.6. Izvješća) str. 34

PRILOG 7

Opisi slučajeva vezani uz reproduktivno zdravlje (Poglavlje 9., toč.9.1.1. Izvješća) str. 38

PRILOG 8

Nacionalna politika za ravnopravnost spolova, za razdoblje od 2011.-2015.
– ANALIZA PROVEDBE MJERA U 2014. (Poglavlje 8. Izvješća) str. 48

PRILOG 9

Mjere Aktivne politike zapošljavanja
– ANALIZA PROVEDBE U 2014. str. 80

PRILOG 10

Provedba u 2014. Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji, za razdoblje od 2011.-2016. (Poglavlje II, točka 2.6. Izvješća) str. 94

PRILOG 1

Opisi slučajeva u području rada i zapošljavanja (Poglavlje II, toč.1. Izvješća)

OPIS SLUČAJA (01-03/14-13) Pravobraniteljici se pritužbom obratila J.O. navodeći kako smatra da je žrtva diskriminacije temeljem spola. U oglasu za posao na lokalnoj TV postaji bilo je navedeno kako su kandidati/kinje dužni/e prilikom slanja prijave priložiti i fotografiju čitavog tijela. Pritužiteljica smatra kako je ovakvo postupanje diskriminatorno budući da ju svodi na „komad mesa“, a navodi kako smatra da je u konkretnom slučaju izgled puno važniji od kvalifikacija.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Pravobraniteljica je zatražila dostavu očitovanja i cjelokupne dokumentacije od TV postaje, koja u svom očitovanju navodi kako je ovakva praksa uobičajena diljem svijeta, a navodi se i to da se prema svim kandidatima/kinjama postupalo jednako, bez obzira na spol. Pravobraniteljica je u dopisu nakon provedenog ispitnog postupka navela kako u ovom slučaju nema ovlasti ulaziti u diskrecijsko pravo poslodavca da pri odabiru budućih zaposlenika/ica u obzir uzme i njihove fizičke karakteristike, a imajući u vidu narav novinarske profesije i specifičnog radnog mjesta koje uključuje nastup pred kamerama. No takav uvjet ne smije biti presudni kriterij, budući da radno mjesto novinara/ke, odnosno voditelja/ice podrazumijeva niz znanja i vještina koje nisu povezane s fizičkim izgledom. **Zaključno,** Pravobraniteljica je utvrdila kako u predmetnom slučaju fizički izgled nije bio presudan te da pritužiteljica nije bila diskriminirana temeljem spola s obzirom da je iz dostavljene natječajne dokumentacije vidljivo da je isti kriterij u pogledu dostave fotografija primjenjivan neovisno o spolu. Naposljetku, treba imati na umu da mediji, ponajprije oni internetski, često prikazuju žene kao seksualne objekte, što nedvojbeno predstavlja uvredljiv, omalovažavajući i ponižavajući način javnog predstavljanja žena, zabranjen odredbom čl.16.st.2. ZRS-a. Upravo je opisani problem najvjerojatnije razlog zašto je pritužiteljica protumačila zahtjev poslodavca na seksistički način te je iz navedenog razloga naposljetku i odustala od prijave za posao.

OPIS SLUČAJA (01-03/14-17) Pravobraniteljici se pritužbom obratila I.G. navodeći kako joj kao zaposlenici tvrtke G.S. i trudnici nije reguliran radno-pravni status sa G.S., gdje je bila zaposlena prije trudnoće. Navela je da je u svjetlu određenih zdravstvenih problema koji su se pojavili u njenoj trudnoći, taj čin doživjela izuzetno uznemirujuće te se požalila i na diskriminaciju. Osim toga, navela je da od ukupno 4 trudnice – zaposlenice G.S., jedino ona još uvijek nije dobila Rješenje kojim bi bio reguliran njen radno-pravni status u G.S. Iz pritužiteljiciine prateće dokumentacije bilo je razvidno da je već zatražila zaštitu od Povjerenice za zaštitu dostojanstva radnika G.S.-a u povredi svojih prava, a glede vezanog slučaja objave članka u jednim dnevnim novinama gdje je nadređena odgovorna osoba G.S.-a iznijela u javnost informacije o 4 trudnice u radnom odnosu s G.S.-om, i to u kontekstu smanjenja plaća i broja zaposlenih, što je pritužiteljica doživjela kao dodatno uznemiravanje. Povjerenica za zaštitu dostojanstva radnika nije pronašla povredu.

PODUZETE RADNJE I ISHOD: Pravobraniteljica je, temeljem svojih zakonskih ovlasti, od poslodavca zatražila očitovanje i dokumentaciju. Poslodavac je u svom očitovanju opovrgao bilo

koje nepovoljnije postupanje prema ženama, a naročito na osnovi trudnoće i materinstva. Istaknuo je tešku financijsku i gospodarsku situaciju te smanjenje broja zaposlenih i racionalizaciju poslovanja u G.S.-u kao jedini razlog ukidanja radnih mjesta. Međutim, ukazao je na to da je pritužiteljica, nakon što je obavijestila poslodavca o svojoj trudnoći, dobila Rješenje o rasporedu na novo radno mjesto. Što se tiče objavljenog novinskog članka, poslodavac ističe da se nije radilo o autoriziranom intervjuu te da, stoga, nije imao nikakav utjecaj na konačan izgled teksta, naslov ili opremu članka. Nadalje, da je razgovor s novinarom vođen na temu financijskog stanja koje je zahtijevalo nužno smanjenje troškova i reorganizaciju poslovanja, da G.S. broji veći broj službenica kao i da predmetni tekst nije upućivao niti na jednu konkretnu osobu. Također, da nisu izneseni nikakvi podaci koji bi ukazivali na identitet djelatnica ili koji bi doveli ili mogli dovesti do ugrožavanja njihove privatnosti, odnosno obiteljskog života.

Razmatrajući i analizirajući argumente svih strana u ovom postupku, Pravobraniteljica je ustanovila da je rečeni javni istup nadređene odgovorne osobe doveo do povreda načela ravnopravnosti spolova, odnosno ZRS-a i odredbi iz čl.6.st.1.-2. te odredbi čl.13.st.1.toč.7., koje izričito zabranjuju diskriminaciju na područjima zapošljavanja i rada, osobito u odnosu na trudnoću, porod, roditeljstvo i sve oblike skrbnništva. Pravobraniteljica je zaključila da je nadređena odgovorna osoba svojim javnim istupom, svjesno ili ne, četiri trudnice istaknula kao jedan od problema u procesu reorganizacije poslovanja i smanjenja radnih mjesta. S obzirom da je javno istaknula da se radi o četiri djelatnice koje bi da nisu zatrudnile bile proglašene viškom, iznošenje takvih osobnih detalja može se smatrati nepovoljnijim postupanjem na osnovi trudnoće. Nedvojbeno je da je nadređena odgovorna osoba vrlo konkretno učinila jasnu razliku prema ove četiri djelatnice u odnosu na njihovu trudnoću i to javnim istupom, u svojstvu čelnice poslodavca. Isto tako, iz intervjuja se može zaključiti da u G.S. trenutno nema više zaposlenih trudnica, što u jednoj relativno maloj sredini i bez iznošenja drugih detalja zapravo jasno upućuje o kome se radi. Glede ostalih dijelova pritužbe, (ne)potpisivanja ugovora o radu s pritužiteljicom, Pravobraniteljica nije našla povredu načela ravnopravnosti spolova s obzirom da je isti s pritužiteljicom ipak potpisan. Sukladno utvrđenom, Pravobraniteljica je povjerenici za zaštitu dostojanstva radnika izrekla upozorenje da se kod postupka zaštite dostojanstva radnika treba prvenstveno voditi interesima radnika, a ne poslodavca, i to u duhu zakona koji reguliraju predmetnu materiju: Zakon o suzbijanju diskriminacije, Zakon o ravnopravnosti spolova i Zakon o radu. Osim upozorenja, Pravobraniteljica je poslodavcu uputila i preporuke za provođenje dodatne edukacije rukovodećih djelatnika G.S.-a, a vezano uz prepoznavanje diskriminacije temeljene na spolu, uznemiravanja i spolnog uznemiravanja u radnom okruženju te zaštitu dostojanstva radnika, kao i prijedlog da se dodatno prouči Zakon o ravnopravnosti spolova i Zakon o suzbijanju diskriminacije.

G. S. i povjerenica za zaštitu dostojanstva radnika očitovali su se Pravobraniteljici prihvaćajući sve preporuke koje su ujedno odmah i sproveli u praksi.

OPIS SLUČAJA (01-03/14-18) Pravobraniteljici se pritužbom obratila L.T. navodeći kako smatra da je žrtva diskriminacije temeljem spola. Pritužiteljica navodi kako joj se prilikom poslovnog sastanka muški kolega obratio riječima „dušo draga“ (ostaje sporno je li izrečeno: „dušo draga, što ti znaš o nogometu“). Pritužiteljica se potom obratila povjerenici za zaštitu dostojanstva koja je utvrdila kako u predmetnom slučaju nije došlo do povrede dostojanstva radnice, na što pritužiteljica navodi kako je takva ocjena rezultat pristranosti povjerenice.

PODUZETE RADNJE I ISHOD: Pravobraniteljica je, temeljem svojih zakonskih ovlasti, od poslodavca zatražila očitovanje i dokumentacije, a od pritužiteljčinog kolege dostavu očitovanja.

Pravobraniteljica je naglasila da navedena rečenica, bez obzira u kojoj je varijanti izrečena, u kombinaciji s ponižavajućim tonom može biti doživljena uvredljivo i ponižavajuće za ženski rod. Ipak, Pravobraniteljica je zauzela stav kako nije došlo do povrede ZRS-a ili drugog propisa koji regulira materiju ravnopravnosti spolova. U prilog obrazloženju ovakvog stava Pravobraniteljica je, između ostalog, naglasila da određivanje praga utvrđivanja je li ili nije došlo do uznemiravanja, odnosno spolnog uznemiravanja ili diskriminacije temeljem spola, osim što mora u obzir uzimati specifičnosti svakog konkretnog slučaja, te svakako okolnosti unutar kojeg se događa ili ne događa povreda, ne smije biti prenisiko određeno, jer bi tada ravnopravnost i odsustvo diskriminacije postali mehanizmi denuncijacije i kontrole te slobodu i ravnopravnost pretvorili u svoju suprotnost.

Bez obzira na zauzeti stav, Pravobraniteljica je povjerenici za zaštitu dostojanstva poslodavca pritužiteljice uputila upozorenja i preporuke. Naime, odsustvo namjere da se nekoga (spolno) uznemiri u ovakvim je predmetima potpuno irelevantno, već su bitne posljedice izrečenog, suprotno navodima kolege pritužiteljice. Nadalje, povjerenica za zaštitu dostojanstva je u svom očitovanju navela kako je kod poslodavca zaposlena od 1985. te da čitavo to vrijeme nije primijetila ponašanja u kojem bi muškarci ponižavali žene. Tu tvrdnju dokazuje činjenicom da bi ženske osobe, koje čine većinu zaposlenih, reagirale „zgražanjem i podsmjehom“ na eventualno seksističko ponašanje muškarca. Pravobraniteljica je skrenula pozornost na činjenicu da „zgražanje i podsmjeh“ ne predstavljaju nikakve sankcije u anti-diskriminacijskom pravu, već samo predstavljaju obrazac usvajanja standardnih stereotipa koji glase da muškarci vrijeđaju, a žene se podsmjehuju i zgražaju. Naposljetku, Pravobraniteljica je podsjetila kako zakonski uvjeti za (spolno) uznemiravanje (ponašanje koje ima za posljedicu strah ili neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje) moraju biti ispunjeni alternativno, a ne kumulativno. Zaključno, Pravobraniteljica je uputila preporuke poslodavcu da u daljnjem radu provede dodatnu edukaciju djelatnika/ca vezanu za prepoznavanje spolnog uznemiravanja u radnom okruženju, kao i to da dodatno prouči odredbe Zakona o ravnopravnosti spolova i Zakona o suzbijanju diskriminacije.

Povjerenica za zaštitu dostojanstva radnika očitovala se Pravobraniteljici na njena upozorenja i preporuke navodeći da će u najskorije vrijeme provesti sve preporuke vezane uz edukaciju djelatnika te je i dodatno obavijestiti o tome.

OPIS SLUČAJA (01-03/14-20) Pravobraniteljici se obratila pritužiteljica zbog postupanja HZZO-a Područni ured R. Naime, pritužiteljica je bila zaposlena u obrtu, i to temeljem ugovora o radu na određeno vrijeme, sklopljenog u studenom 2011. U prosincu 2011. pritužiteljica je podnijela zahtjev za korištenjem obveznog rodiljnog dopusta, a prvostupanijsko tijelo HZZO-a je ustanovilo kako je pritužiteljčin radni odnos fiktivan, odnosno da je isti zasnovan isključivo u cilju ostvarivanja prava na naknadu plaće tijekom korištenja rodiljnog dopusta. Pritužiteljica je na to rješenje uložila žalbu, a drugostupanijsko rješenje je doneseno u ožujku 2012. Tim se rješenjem poništilo prvostupanijsko rješenje, predmet je vraćen na ponovni postupak te je, u konačnici, potvrđeno prvostupanijsko rješenje. Nakon toga, pritužiteljica pokreće upravni spor pred Upravnim sudom u R., koji presuđuje u njenu korist, odnosno poništava rješenje HZZO-a te vraća slučaj na ponovni postupak. Nakon što je donesena navedena presuda, ispunile su se pretpostavke iz čl.19.st.2.toč.3. ZRS-a, a koje kažu da Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova u okviru svog rada poduzima radnje ispitivanja pojedinačnih prijava do pokretanja sudskog postupka. Na to je upozorio i punomoćnik pritužiteljice, koji se dopisom obratio Pravobraniteljici tražeći od iste uključivanje u slučaj radi što učinkovitije zaštite njegove stranke.

PODUZETE RADNJE: Pravobraniteljica je uputila dopis HZZO-u navodeći kako je iz svih činjenica i dokaza razvidno da je vlasnici obrta bila potrebna dodatna pomoć u organizaciji poslovanja (u vidu raznih administrativnih poslova), a sve zbog povećanja obima posla zbog predstojećih blagdana. Nadalje, zbog pritužiteljčine rizične trudnoće njen izabrani liječnik joj je savjetovao da se suzdrži od fizički zahtjevnijih poslova, pa je jasno da narav njezina posla nije bila u suprotnosti s preporukom liječnika. Pravobraniteljica je u spomenutom dopisu citirala i relevantne odredbe Zakona o radu koje osobito štite prava trudnica. Pravobraniteljica je istaknula nekoliko slučajeva pred Europskim sudom pravde koji su se bavili opisanom tematikom.¹ Zaključno, Pravobraniteljica je HZZO-u uputila upozorenje i preporuku. U upozorenju stoji da u dotičnom slučaju isti nije postupao u skladu s postojećim zakonskim odredbama, a osobito s praksom Europskog suda pravde, čime je počinjena zabranjena izravna diskriminacija. Nadalje, Pravobraniteljica u preporuci navodi da HZZO utvrdi pritužiteljici status osigurane osobe te joj isplati dužne naknade plaće te da svoje postupanje ubuduće prilagodi relevantnim odredbama ZRS-a. Zavod se Pravobraniteljici očitovao navodeći kako su postupili sukladno njenom upozorenju i preporukama.

OPIS SLUČAJA (01-03/14-21) Pravobraniteljici se obratila D.G. pritužbom zbog spolnog uznemiravanja na radu. Pritužiteljica je zaposlena kao blagajnica na naplatnim kućicama te navodi kako je na radnom mjestu kolega J.DŽ. počinio spolno uznemiravanje na način da joj je u alkoholiziranom stanju vikao kako želi spolni odnos s njom radi čega se zaključala u garderobu, a on je i dalje lupao na vrata i vikao te ju dozivao da izađe. O tom događaju pritužiteljica je obavijestila kontrolu i šefa, ali ništa po tom pitanju nije bilo poduzeto. Nakon toga više puta je po nalogu bila premješтана na različite naplatne postaje da bi na posljednjoj imala verbalni sukob s kolegom S.Č. u svezi s manjkom na njezinoj kasi na kojoj ju je on istog dana mijenjao dok je ona bila na pauzi. S.Č. je zatim par dana nakon tog događaja došao izvan službe autom do njezine naplatne kućice dok je radila na radnom mjestu i otkopčao hlače, izvadio spolni organ te joj ga počeo pokazivati. Pritužiteljica napominje kako je i taj incident prijavila šefu, ali da ništa nije poduzeo, nakon čega je usmeno obavijestila sindikat i radničko vijeće te pokrenula postupak za zaštitu dostojanstva.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Pravobraniteljica je uvidom u izvješće i dokumentaciju od strane poslodavca utvrdila te upozorila kako prilikom provođenja postupka zaštite dostojanstva pritužiteljice u konkretnom slučaju Povjerenstvo nije razmotrilo mogućnost izvođenja svih dokaznih sredstava, a u cilju što potpunijeg utvrđivanja činjeničnog stanja, što je rezultiralo donošenjem Odluke Uprave kojom se nalaže premještanje pritužiteljice, a što je u suprotnosti sa čl.11.st1. Pravilnika te na taj način trpi štetne posljedice zbog toga što je kao žrtva spolne diskriminacije dala svoj iskaz pred poslodavcem, a što je izričito zabranjeno čl.2. ZRS-a. Istodobno, Pravobraniteljica je dala poslodavcu i preporuke da u konkretnom slučaju nadopuni postupak zaštite dostojanstva pritužiteljice na način da razmotri izvođenje svih relevantnih dokaznih sredstava u konkretnom slučaju te da nakon navedenog preispita svoju Odluku, posebice u odnosu na

¹ Naime, u slučaju *Dekker*, Sud je zauzeo stajalište da je nepovoljno postupanje temeljem trudnoće oblik spolne diskriminacije jer ono, po samoj naravi stvari, pogađa isključivo žene. Nadalje, u predmetima *Busch i Kiiski* utvrđeno je kako žene imaju potpuno pravo koristiti beneficije vezane uz rodiljnu zaštitu na način koji najbolje odgovara njihovim interesima bez obzira na motive koji stoje iza njihove odluke. Isto tako, u predmetima *Mayr, Webb i Brown* Europski je sud zauzeo stajalište da pri bilo kakvom obliku nepovoljnog postupanja prema ženama, vezano uz njihovu trudnoću, za utvrđenje diskriminacijskog postupanja nije bitno postojanje namjere, već jedino učinak spornog postupanja.

premještaj pritužiteljice kao i da u svom budućem radu poštuje sve odredbe Zakona o radu, Zakona o ravnopravnosti spolova i drugih važećih pravnih akata koji se odnose na pitanje zaštite radnika/ica od spolnog uznemiravanja odnosno diskriminacije.

Poslodavac je postupak nadopunio te je on završen pomirbom.

OPIS SLUČAJA (01-03/14-24) Pravobraniteljici se obratila N.J.J. zbog diskriminacije na temelju spola i obiteljskog statusa kod zapošljavanja u jednom Ministarstvu. Pritužiteljica navodi da se javila na raspisani javni natječaj kao jedina kandidatkinja te da se za vrijeme intervjuja prema njoj nepovoljnije postupalo od strane tročlane komisije (u sastavu predsjednik komisije muškarac i dvije članice-žene) isključivo iz razloga što je žena i majka troje djece, a sve s ciljem da ona ne bude izabrana kao žena na radno mjesto na koje se kandidirala. Pritužiteljica navodi da je način postupanja spomenute komisije bio diskriminacijski i neprofesionalan. Način postavljanja pitanja i sama pitanja su bila neugodna jer se polazilo od toga da je ona kao žena nestručna za poslove vezano za brodogradnju, da na budućem poslu kao žena i majka ne može biti dostupna 24 sata dnevno, da ju kao majku troje djece ne mogu poslati na obuku u inozemstvo na jednu ili dvije godine, da se njoj kao ženi i majci s troje djece neće isplatiti raditi jer je plaća mala itd. Pritužiteljica je u Ministarstvu tražila uvid u rezultate testiranja, od mogućih 40 bodova ostvarila je 36,9 bodova. Potom je zatražila rezultate usmenog dijela ispita, odnosno intervjuja. Bila je jako razočarana kada je vidjela da je ostvarila samo 4 (za prolaz potrebno je skupiti 5) od mogućih 10 bodova. Pritužiteljica navodi da je bila jedina kandidatkinja koja je prošla pismeno testiranje te da je komisija u nestručnom sastavu anulirala njen trud i znanje. Pritužiteljica smatra da se prema njoj postupilo na opisan način samo zato što je žena, jer se pošlo od pretpostavke da žene ne mogu obavljati poslove kontrolora u službi kontrole ispravnosti stranih brodova. Pritužiteljica također navodi činjenicu da u svom priloženom životopisu ne postoji podatak o njenom obiteljskom statusu, pa je posebno čudi i zabrinjava činjenica da je komisija imala saznanja o broju njene djece, a što je za vrijeme razgovora bila za nju otežavajuća okolnost.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Nakon razmatranja pribavljenog izvješća i cjelokupne dokumentacije Ministarstva, Pravobraniteljica nije utvrdila da je pritužiteljica u postupku prijma u državnu službu, osobito prilikom provođenja intervjuja stavljena po spolnoj i/ili obiteljskom statusu u nepovoljniji položaj ili da je zbog toga što je žena i majka imala lošiji tretman. Ministarstvo svoju tvrdnju o nediskriminaciji opravdava činjenicom da je predmetni javni natječaj proveden na zakonit i transparentan način². Naime, rezultati testiranja i intervjuja predloženi su pritužiteljici, a osobito je pritužiteljica bila upoznata s razlozima kojima se vodila komisija prilikom određivanja ocjene. Činjenicu da je pritužiteljica kao kandidatkinja na intervjuu ocijenjena s ocjenom četiri, dakle, neprolaznom ocjenom, Komisija za provedbu postupka javnog natječaja opravdava činjenicom osobne prezentacije pritužiteljice, njenim interesima, profesionalnim ciljevima i motivacijom. Također se iznosi argument da pritužiteljica nema uopće plovbenog iskustva, što možda nije presudno, ali je jedan od najvažnijih kriterija. Nadalje, da se u istom Ministarstvu ne provodi spolna diskriminacija, Ministarstvo je istaknulo i dodatnu argumentaciju. Naime u Lučkoj kapetaniji Š. su već zaposlene 2 žene kao najbliže suradnice lučkog kapetana i jedna žena - kontrolorka za ispravnost stranih brodova. Pravobraniteljica je posebno istakla da ona nije nadležna da ispituje neke druge nepravilnosti, pitanje ne/stručnosti komisije ili moguće osobne animozitete ako to nije povezano s temeljima diskriminacije za koje je Pravobraniteljica nadležna. Pravobraniteljici također nije dano u nadležnost da preispituje zašto je Komisija za provedbu postupka javnog natječaja

² Sukladno odredbama Zakona o državnim službenicima i Uredbe o raspisivanju i provedbi javnog natječaja i internog oglasa.

ocijenila pritužiteljicu samo s ocjenom četiri, ako se to ne može povezati s njenim spolom. Zaključno, procijenivši sve važne elemente, Pravobraniteljica je utvrdila da postoje objektivni i razumni razlozi kojima se Ministarstvo rukovodilo u postupku prijma u državnu službu te da se ne mogu nikako dovesti u vezu s diskriminacijom pritužiteljice uvjetovanom njenim spolom i/ili obiteljskim statusom.

OPIS SLUČAJA (01-03/14-27) Pravobraniteljici se obratila V.R. pritužbom na svojeg poslodavca, dekana Veleučilišta, a iz razloga što se smatra žrtvom diskriminacije po spolu i spolnoj orijentaciji. U pritužbi stoji kako je dekan vršio sustavni pritisak na pritužiteljicu u cilju njezine smjene s navedene pozicije kako bi na istu postavio neke druge osobe s namjerom ostvarenja vlastitih interesa.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Pravobraniteljica je uvidom u izvješće i dokumentaciju ustanovila da se ne radi o nepovoljnom postupanju uvjetovanom bilo spolnom pripadnošću, bilo spolnom orijentacijom pritužiteljice, što su osnove za njezinu nadležnost, zbog čega nije provela anti-diskriminacijski postupak. Ipak, iz dostavljene iscrpne dokumentacije, uspjela je utvrditi da prituženi nema imenovanog povjerenika/cu zaduženog/u za primanje i rješavanje pritužbi vezanih za zaštitu dostojanstva radnika. Stoga je Pravobraniteljica izdala upozorenje da u konkretnom slučaju Veleučilište nije moglo na zadovoljavajući način riješiti pritužbu budući da nema osobu zaduženu za isto, a što predstavlja teži prekršaj poslodavca. Preporučila je Veleučilištu da u svojem budućem radu pritužbe vezane uz zaštitu dostojanstva radnika razmatra na način i u postupku propisanom čl. 130. Zakona o radu kao i da imenuje povjerenika/cu zaduženog/u za primanje i rješavanje pritužbi vezanih za zaštitu dostojanstva radnika.

OPIS SLUČAJA (01-03/14-30) Pučka pravobraniteljica je prosljedila Pravobraniteljici za ravnopravnost spolova pritužbu voditeljice kemijskog laboratorija V.Đ. Pritužba se odnosila na moguću višestruku diskriminaciju. Vezano za spolnu diskriminaciju pritužiteljica u pritužbi navodi da poslovi koji se obavljaju u kemijskom laboratoriju kod poslodavca D. bi trebali biti poslovi s posebnim uvjetima rada³. Također navodi da je donijeta i Uredba o poslovima i posebnim uvjetima rada u državnoj službi koja čl.13. utvrđuje da su poslovi kemijskog tehničara - poslovi s posebnim uvjetima rada, ali da djelatnicima kemijskog laboratorija, nikada nisu priznati posebni uvjeti rada niti isplaćena visina dodatka od 10%. S obzirom na to da u kemijskom laboratoriju uglavnom rade osobe ženskog spola (12 od 14), pritužiteljica smatra da se radi o spolnoj diskriminaciji, jer na ostalim radnim mjestima, na kojima su priznati dodaci na plaću, rade pretežito osobe muškog spola. **PODUZETE MJERE I ISHOD:** Nakon razmatranja pribavljenog izvješća i cjelokupne dokumentacije poslodavca, Pravobraniteljica je zaključila da je postupanje dotičnog poslodavca utemeljeno na objektivnim faktorima koji nisu u vezi ni sa kakvom spolnom diskriminacijom, odnosno nije se moglo utvrditi da se prema pritužiteljici i ženama koje rade u kemijskom laboratoriju postupalo nepovoljnije. Naime, uvidim u dostavljena rješenja, od rasporeda na radno mjesto i ugovora o radu, vidljivo je da su zaposlenici/e koji/e rade na radnim mjestima s posebnim uvjetima rada raspoređeni na radno mjesto stručni referent i to pretežito u Službi za mjerenje i opažanja površinskih i podzemnih voda i u Službi za meteorološka motrenja i drugim službama. Imajući na umu poslove kojima su utvrđena radna mjesta s posebnim uvjetima rada, ne može se zaključiti da su oni spolni diskriminirajući jer se ne mogu uočiti predrasude o ženskom ili muškom spolu ili stereotipno poimanje njihove sposobnosti i interesa. Uredbu o poslovima i posebnim

³ Sukladno čl.3.toč.18. Pravilnika o poslovima s posebnim uvjetima rada (NN 5/84).

uvjetima rada u državnoj službi donijela je Vlada Republike Hrvatske temeljem Zakona o državnim službenicima. Opravdane su tvrdnje poslodavca da nisu sva radna mjesta na kojima rade kemijski tehničari radna mjesta s posebnim uvjetima rada, jer tako propisuje spomenuta Uredba. Kako bi kemijski/e tehničari/ke u ustrojstvenoj jedinici Kemijski laboratorij mogli ostvarivati dodatak, koji se priznaje na radnom mjestu s posebnim uvjetima rada, Vlada Republike Hrvatske morala bi izmijeniti Uredbu o poslovima i posebnim uvjetima rada u državnoj službi. Da bi Pravobraniteljica mogla utvrditi spolnu diskriminaciju, pritužitelji/ice moraju dokazati (prima facie) da je došlo do razlike u tretmanu. U konkretnom slučaju, Pravobraniteljica je zaključila da pritužiteljica u postupku nije iznijela uvjerljivu argumentaciju koja bi išla u prilog zauzimanja stava da je počinjena spolna diskriminacija te istaknula da ona nije nadležna da ispituje moguće nepravilnosti kod utvrđivanja radnih mjesta s posebnim uvjetima rada, ako te nepravilnosti nisu povezane s temeljima diskriminacije koji su u nadležnosti Pravobraniteljice.

OPIS SLUČAJA (01-03/14-34) Pravobraniteljici za ravnopravnost spolova pritužbom se obratio V.P., navodeći kako smatra da je Internetski portal MP počinio diskriminaciju prema muškarcima oglašavajući radno mjesto na način da se u objavljenom oglasu traži „Suradnica podrške.... (m/ž)“. Pritužitelj je smatrao kako je nedvojbeno da se traži isključivo ženska osoba te da je time počinjena diskriminacija prema muškarcima. Pritužbi je priložena i preslika spornog oglasa.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Nakon što je izvršila uvid u sporni oglas, Pravobraniteljica je zaključila da je došlo do povrede načela ravnopravnosti spolova te je odlučila da će bez traženja očitovanja navedenom portalu uputiti pismenu preporuku vezanu uz poštivanje odredbi ZRS-a.⁴ Naime, Pravobraniteljica je utvrdila da, unatoč činjenici što je iz oglasa razvidno da se pri svakom spomenu oglašenog radnog mjesta: „Suradnica podrške“ u zagradama ističe „(m/ž)“, a čime se sugerira da je natjecanje za oglašenu poziciju otvoreno kako osobama muškog tako i osobama ženskog spola, radno mjesto ipak nije bilo oglašeno na način da su u samom nazivu istog spomenute osobe oba spola - „Suradnik/ca“. Slijedom navedenog, Pravobraniteljica je zaključila da takvo oglašavanje jest protivno čl.13.st.2. ZRS-a, koji nalaže da prilikom oglašavanja potrebe za zapošljavanjem u oglasu mora biti jasno istaknuto da se za oglašeno radno mjesto mogu javiti osobe oba spola. Slijedom navedenog, Pravobraniteljica je oglašivaču izdala preporuke da prilikom sklapanja ugovora sa svojim klijentima o uslugama oglašavanja, u isti ugovor unese ubuduće klauzulu o tome da tekst oglasa mora biti usklađen s važećim propisima Republike Hrvatske, a posebno sa ZRS-om kao organskim zakonom, čijim odredbama se štite ljudska prava zagwarantirana i Ustavom RH. Ukoliko preporučeni način osiguranja poštivanja propisa Republike Hrvatske nije adekvatan načinu poslovanja oglašivača, Pravobraniteljica je alternativno predložila istom da jasno istakne upozorenje korisnicima usluga (npr. na web-stranici) da svaki tekst oglasa mora biti u potpunosti u skladu sa važećim propisima RH te da isti zadržava pravo ukoliko tome nije tako, izmijeniti oglas, odnosno odbiti njegovu objavu.

Oglašivač se u zakonskom roku očitovao na preporuke Pravobraniteljice navodeći da će iste poštovati.

⁴ Ovakva odluka Pravobraniteljice donesena je u skladu s odredbama čl.22.st.2. i čl.23.st.1. ZRS-a, koje Pravobraniteljicu ovlašćuje razmatrati slučajeve kršenja načela ravnopravnosti spolova, slučajeve diskriminacije prema pojedincima ili grupama pojedinaca koje su počinila tijela državne uprave, jedinice tijela lokalne i područne (regionalne) samouprave) i druga tijela sa javnim ovlastima, zaposleni u tim tijelima i druge pravne i fizičke osobe te je u slučaju da utvrdi kršenje Zakona ovlašćuju izdavati upozorenja, prijedloge kao i davati preporuke.

OPIS SLUČAJA (01-03/14-36) Pravobraniteljici se pritužbom obratila M.I. vezano uz mogućnost zapošljavanja kod tvrtke Z.H. na radnom mjestu komunalnog radnika/ice koji/a kupi smeće i čisti ulice. Naime, pritužiteljica navodi kako se informirala o navedenom te da je dobila saznanja da se na takva radna mjesta u tvrtki Z.H. ne primaju žene, već samo muškarci.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Pravobraniteljica je od tvrtke Z.H. zatražila izvješće i dokumentaciju iz koje proizlazi kako je pritužiteljica predala tvrtki Z.H. svoj životopis te da joj se povodom istoga tvrtka nije povratno očitovala, odnosno da joj niti usmeno niti pismeno nije bilo rečeno kako se na radno mjesto čistača/ice ulice ne primaju žene, već samo muškarci. Pored navedenog, Pravobraniteljica je zatražila da tvrtka dostavi i statističke podatke o ukupnom broju zaposlenih osoba na navedenom radnom mjestu (razvrstano po spolu) kao i podatke o broju novozaposlenih osoba na navedenom radnom mjestu od 2012.-2014. (razvrstano po spolu). Iz očitovanja tvrtke proizlazi kako su Pravilnikom određena tri radna mjesta koja se odnose na čišćenje ulica i to: čistač, čistač I i čistač II. Navodi se kako je na dan 30.06.2014., na navedenim radnim mjestima bilo zaposleno ukupno 272 radnika muškog spola, iz čega se, *argumentum a contratio*, može zaključiti kako na navedenim radnim mjestima nije zaposlena niti jedna osoba ženskog spola. Također se navodi kako u periodu od 2012. pa do danas nije povećavan broj radnika na tim radnim mjestima, odnosno da na navedena radna mjesta u tom periodu nije primljena niti jedna osoba.

Ne ulazeći u osnovanost navoda pritužiteljice, Pravobraniteljica je uočila kako na navedenom radnom mjestu kod tvrtke Z.H. postoji spolna neuravnoteženost na način da navedeni posao u praksi obavljaju samo i isključivo muškarci iako ne postoji niti jedan opravdani razlog zbog kojega žene ne bi mogle obavljati navedeni posao (a koji razlog bi predstavljao iznimku od zabrane diskriminacije iz čl.9. Zakona o suzbijanju diskriminacije). Stoga bi navedeni statistički podatak mogao ukazivati i na prisutnost potencijalnih spolnih stereotipa prema kojima bi poslove na radnom mjestu čistač/ica, čistač/ica I i čistač/ica II mogli obavljati samo muškarci jer se radi o tzv. „muškim poslovima“, odnosno o poslovima za koje u društvu postoji predrasuda da ih obavljaju samo muškarci. Pravobraniteljica je pritom napomenula kako je nesporno da svaki poslodavac ima diskrecijsko pravo prilikom izbora kandidata/kinja za zasnivanje radnog odnosa. Međutim, Pravobraniteljica je istodobno ukazala i na činjenicu kako je tvrtka Z.H., kao pravna osoba u pretežitom (odnosno 100 %-tnom) vlasništvu Grada dužna u svim fazama planiranja, donošenja i provedbe pravnih akata, odluka ili akcija, ocjenjivati i vrednovati učinke tih akata, odluka ili akcija na položaj žena, odnosno muškaraca, radi postizanja stvarne ravnopravnosti žena i muškaraca.⁵ Štoviše st.2.čl.3. ZRS-a predviđa obvezu, između ostalog, i pravnih osoba u pretežitom vlasništvu jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave (dakle i tvrtke Z.H.) da provode programe izobrazbe o ravnopravnosti spolova za svoje djelatnike/ice. Također, tvrtka Z. H. je kao pravna osoba koja zapošljava više od 20 radnika/ica obvezna u svoje opće akte unijeti anti-diskriminacijske zakonske odredbe i mjere za uspostavljanje ravnopravnosti spolova (čl.11.st.5. ZRS-a). Radi svega navedenog Pravobraniteljica je tvrtki Z.H. uputila preporuke. Međutim poslodavac nije u zatraženom roku obavijestio Pravobraniteljicu o radnjama i mjerama poduzetim u skladu s navedenom preporukom.

OPIS SLUČAJA (01-03/14-38) Pravobraniteljici se obratila M.L. pritužbom na svog poslodavca zbog diskriminacije temeljem spola u pogledu načina obračunavanja poticajne otpremnine temeljem Odluke o poticajnim mjerama za rješavanje viška radnika u 2014. U spornoj odredbi određeno je da

⁵ Čl.3.st.1. Zakona o ravnopravnosti spolova.

„Radnici koji prihvate odlazak u prijevremenu starosnu mirovinu imaju pravo na poticajnu otpremninu Tablice 2 ove točke za onoliko punih godina koliko im nedostaje do 65 godina života (muškarci), odnosno 61 godine života (žene)“. Iako je predmetna Odluka bila izražena sukladno pozitivnim propisima RH koji propisuju različitu starosnu dob za odlazak u redovnu starosnu mirovinu, Zakon o radu omogućava i ženama i muškarcima da rade do 65. godine života te stoga ista ipak nije bila u potpunosti u skladu s načelom jednake plaće za rad jednake vrijednosti bez obzira na spol.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Ispitavši navode obiju strana te dostavljenu dokumentaciju, Pravobraniteljica je utvrdila da se u konkretnom slučaju radi o izravnoj diskriminaciji te upozorila da prituženi nije pokazao jednaku socijalnu osjetljivost u odnosu na žene koje su ostvarile uvjete za prijevremenu starosnu mirovinu te je izdala preporuku da nadležna tijela izrade i izglasaju potrebne izmjene postojećeg sustava poticajnih otpremnina koji će svim skupinama zaposlenika i zaposlenica na dosljedan način osigurati jednako učinkovitu socijalnu zaštitu. Pravobraniteljica je od poslodavca primila očitovanje da je novom Odlukom uprave utvrđeno da radnici kojima sporazumno prestane ugovor o radu uz poticajne mjere imaju pravo na poticajnu otpremninu u visini jedne prosječne mjesečne plaće za svaku navršenu godinu radnog staža kod poslodavca, a najviše 140.000 kn. Utvrđivanjem iznosa otpremnine na takav način otklonjena je utvrđena povreda jamstva jednake plaće žena i muškaraca za rad jednake vrijednosti.

OPIS SLUČAJA (01-03/14-42) Pravobraniteljici se obratio G.L. pritužbom na svog poslodavca, Sveučilište u Zadru zbog donošenja pravnog akta čije ga odredbe diskriminiraju temeljem bračnog i obiteljskog statusa. Naime, u spornoj odredbi zabranjuje se članu stručnog vijeća odjela donošenje odluke, odnosno sudjelovanje u donošenju odluka, koje utječu na financijski, odnosno drugi interes njegovog bračnog ili izvanbračnog druga, djeteta ili roditelja. Pritužitelj smatra kako je navedena odredba donesena isključivo protiv njega i njegove supruge koja je također zaposlena na odjelu te je u svoju korist naveo kako takva odredba ne postoji na drugim odjelima i tijelima Sveučilišta.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Ispitavši navode iz pritužbe, Pravobraniteljica je utvrdila da pritužitelj nije zadovoljio pretpostavku postojanja diskriminacije koja je preduvjet postupanja Pravobraniteljice i provođenja anti-diskriminacijskog postupka. U svojoj odluci, Pravobraniteljica je ukazala na činjenicu kako je navedena odredba običajan pravni instrument kojim se pokušava zaštititi objektivnost postupka donošenja odluka unutar nekog tijela, odnosno onemogućiti pogodovanje članova tijela onima koji su im obiteljski bliski te da u tom smislu odredba služi hvalevrijednom legitimnom cilju te se stoga ne može tvrditi kako se njome u nepovoljan položaj dovodi bilo članove vijeća, bilo članove njihovih obitelji.

OPIS SLUČAJA (01-03/14-52) Pritužbom se Pravobraniteljici obratila N.P. iznoseći sumnju na spolnu diskriminaciju, a vezano uz visinu plaće. Naime, navodi kako je zaposlena u banci te kako njezin muški kolega ima znatno veću plaću od nje iako su oboje zaposleni na istom radnom mjestu, imaju ugovor o radu za isto radno mjesto te obavljaju iste poslove. Pritom pritužiteljica napominje kako se navedeno može vidjeti iz njihovih platnih lista.

PODUZETE MJERE: Pravobraniteljica je u provedenom ispitnom postupku ustanovila kako poslodavac prilikom sklapanja ugovora o radu sa svakim radnikom/icom pojedinačno određuje broj bodova koji radniku/ici pripada za rad, a unutar raspona broja bodova koji su za pojedino radno mjesto određeni internim pravilnikom poslodavca. Nadalje, u dokumentaciji stoji kako su pritužiteljica i njen muški kolega zaposleni na istom radnom mjestu s određenim rasponom bodova

čiji konačni broj ovisi o „procjeni učinka rada“, a odluku o tome donosi Uprava poslodavca. Pritom iz dokumentacije proizlazi kako pritužitelji nikada nisu bile izricane pisane opomene ili upozorenja koja bi ukazivala na to da je njen rad manje učinkovit od rada njenog kolege. Međutim, u dokumentaciji se navodi da pritužiteljica i njen muški kolega, iako su nazivi njihovih radnih mjesta i opis poslova identični, faktički obavljaju drugačije poslove, odnosno da muški kolega pritužiteljice obavlja nešto složenije poslove, a radi čega ima i veću plaću. U konkretnom slučaju Pravobraniteljica spornim smatra praksu poslodavca prema kojoj radnici/ce koji/e imaju isti ugovor o radu s istim opisom poslova i istim nazivom radnih mjesta nemaju jednaku plaću, a pritom kriteriji kojima se poslodavac rukovodi pri određivanju visine plaće nisu transparentni niti unaprijed poznati, što u konačnici stvara opravdanu sumnju da su predmetni kriteriji možda uvjetovani upravo postojanjem neke od diskriminatornih osnova, a u konkretnom slučaju to bi bio spol. Naime, nejasno je zašto postoji ista klasifikacija poslova ukoliko pritužiteljica i njen muški kolega obavljaju faktički različite poslove. Zbog toga djelatnici/ce ne znaju čime je točno uvjetovana visina plaće niti koji je opis njihovog radnog mjesta. Pravobraniteljica se pritom pozvala i na stav Europskog suda pravde u predmetu *Brunnhofner*, prema kojemu dvoje zaposlenika različitog spola, koji obavljaju poslove koji ulaze u unaprijed određeni opis istog radnog mjesta za koje se naknada određuje isključivo temeljem ugovorenih sati rada, imaju pravo na jednaku plaću. Slijedom svega navedenog, Pravobraniteljica je poslodavca upozorila kako su kriteriji temeljem kojih se određuje broj bodova za obračun plaće netransparentni, a time i potencijalno diskriminirajući. Nadalje, svaki/a radnik/ca poslodavca bi trebao/la imati saznanja o objektivnim kriterijima prema kojima se određuje visina plaće u svakom pojedinačnom slučaju. Konačno, praksa poslodavca je ocijenjena kao primjer loše prakse, ali i diskriminatorna budući da je primijenjeno načelo prebacivanja tereta dokazivanja, sukladno čl.30.st.4. ZRS-a. Istodobno je Pravobraniteljica preporučila da poslodavac pritužiteljice u svom budućem radu koristi transparentne i objektivne kriterije koji će biti poznati svim radnicima/cama te da se bodovi određuju u fiksnom iznosu za svako pojedino radno mjesto. Ukoliko bi se bodovi i dalje određivali u rasponu, broj bodova ne smije biti uvjetovan niti jednom diskriminatornom osnovom. Nadalje, preporučeno je da radnici/ce obavljaju one poslove koji su zaista navedeni i opisani u njihovim ugovorima u radu kako ne bi došlo do nesklada pravnog i činjeničnog stanja, kao u konkretnom slučaju. Zaključno, Pravobraniteljica je preporučila da se poduzmu mjere kojima će se postići opisani ciljevi, bilo izmjenama internog pravilnika poslodavca, bilo izmjenama postojećih ugovora o radu.

ISHOD: Pritužiteljica je, po izdanom upozorenju i preporuci, obavijestila da je sporazumno raskinula ugovor o radu te da ne želi da Pravobraniteljica dalje postupa po njenoj pritužbi. Isto tako, pritužiteljica je izrazila želju da se o tome obavijesti njen (sada već bivši) poslodavac, a što je Pravobraniteljica i učinila.

OPIS SLUČAJA (01-03/14-59) Pravobraniteljici se obratila M.L.R. pritužbom na zahtjev HZZ-a za povrat neiskorištenog dijela sredstava koja su joj dodijeljena ugovorom o sufinanciranju samozapošljavanja nezaposlenih osoba iz razloga diskriminacije temeljem trudnoće. Pritužiteljica je u pritužbi navela da je za svoj registrirani obrt dobila navedeni poticaj za samozapošljavanje, ali da joj je Zavod kad je zatrudnjela te otišla na rodiljni dopust poslao dopis kojim ju je obavijestio da je dužna neiskorišteni dio sredstava vratiti.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Pravobraniteljica je od HZZ-a zatražila očitovanje o navodima pritužbe i relevantnu dokumentaciju te utvrdila kako postupanje HZZ-a ne predstavlja zakonom zabranjenu diskriminaciju temeljem trudnoće s obzirom na činjenicu da pritužiteljica prima

naknadu plaće za vrijeme korištenja prava na roditeljski dopust, a paralelno koristi sredstva potpore za sufinanciranje samozapošljavanja te da je njihovo korištenje netransparentno, a istovremeno nije opravdano razlogom očuvanja radnog mjesta kojem su ugovorna sredstva namijenjena.

OPIS SLUČAJA (01-03/14-66) Pravobraniteljici se obratila M.B. pritužbom na zahtjev HZZO-a da vrati isplaćen nepripadajući iznos naknade plaće tijekom korištenja prava na roditeljski dopust. Pritužiteljica je u pritužbi navela kako je bila zaposlena u tvrtki na neodređeno vrijeme na radnom mjestu knjigovodkinje te kako je bila neprekidno na dva roditeljska dopusta tako da u tom periodu uopće nije radila. Tek je po isteku zadnjeg roditeljskog dopusta saznala da je njezin poslodavac prestao postojati, a da ju o tome nije obavijestio, niti sukladno svojoj zakonskoj obvezi odjavio pritužiteljicu sa HZMO-a. HZZO joj tada retroaktivno oduzima pravo na roditeljski dopust te ju traži da izvrši uplatu nepripadajućeg iznosa na ime naknade plaće tijekom korištenja prava na roditeljski dopust i time joj ujedno onemogućava utvrđivanje staža osiguranja kao i ostvarivanje prava na novčanu naknadu od HZZ-a. Pritužiteljica je navela kako smatra da je problem nastao jer ju nitko nije obavijestio da bi trebala regulirati svoja prava.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Pravobraniteljica je zaprimila očitovanje i relevantnu dokumentaciju od HZZO-a te ustanovila da poslodavac nije odjavio pritužiteljicu nakon prestanka radnog odnosa te da, ako ona za isti nije znala, zahtjev za povrat dodijeljene naknade plaće predstavljalo bi nepovoljno postupanje uvjetovano činjenicom korištenja roditeljskih ili roditeljskih prava zajamčenih kako nacionalnim tako i europskim pravom. Iz tog razloga Pravobraniteljica je uputila prijedlog HZZO-u da svoje postupanje usmjeri prema bivšem pritužiteljičinom poslodavcu kao odgovornoj osobi za nastalu situaciju. Povratnu informaciju o daljnjem postupanju HZZO-a Pravobraniteljica nije primila.

OPIS SLUČAJA (01-03/14-70) Pravobraniteljici se obratila K.H. pritužbom na H.V. zbog diskriminacije temeljem bračnog i obiteljskog statusa. U pritužbi pritužiteljica navodi da je obrazac H.V.-a o podacima o kandidatu za zaposlenje diskriminirajući iz razloga što zahtjeva od kandidata za radno mjesto da unese podatke o svojem bračnom statusu i potomstvu.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Pravobraniteljica je neposrednim uvidom u web-stranice H.V. s kojih je preuzela sporni obrazac ustvrdila da se u istom, u dijelu pod naslovom „Ostalo“, nalazi i pitanje „Bračno stanje i potomstvo“ te upozorila da zahtjev za takvim izjašnjavanjem predstavlja povredu jamstva zabrane diskriminacije temeljem bračnog statusa, odnosno spola. Raširena praksa postavljanja takvih pitanja dovodi u nepovoljan položaj na tržištu rada prvenstveno žene na način da se iz ovakve vrste podataka izvodi stereotipna procjena o vjerojatnosti da će određena osoba u nekom trenutku odlučiti zasnovati obitelj i u tu svrhu iskoristiti svoje pravo na roditeljski dopust. Iz tog razloga Pravobraniteljica je izdala preporuku da se sporno pitanje ukloni iz obrasca koji se koristi u postupku zapošljavanja te poduzmu sve potrebne mjere kako bi se učinilo sigurnim da se osobni podaci o bračnom statusu i potomstvu niti na koji drugi način ne prikupljaju tijekom postupka zapošljavanja.

PRILOG 2: Tablice srodničkih odnosa počinitelja i žrtava nasilja u obitelji (1-6) vezane uz poglavlje 2.2 Nasilje u obitelji

Tabela 1: Srodnički odnosi - oštećena osoba/počinitelj

Kaznena djela (dovršena i pokušaji)	SUPRUGA/SUPRUG	SUPRUG/SUPRUGA	IZVANBRAČNA SUPRUGA/IZVAN. SUPRUG	IZVANBRAČNI SUPRUG/IZVAN. SUPRUGA	BIVŠA SUPRUGA/BIVŠI SUPRUG	BIVŠI SUPRUG/BIVŠA SUPRUGA	BIVŠA IZVAN. SUPRUGA/B. IZVAN. SUPRUG	BIVŠI IZVAN. SUPRUG/B. IZVAN. SUPRUGA
Čl. 110.	6	4	2	3	1	-	-	-
Čl. 111.	4	-	-	-	2	-	-	-
Čl. 117.st.2	194	14	73	5	17	2	7	1
Čl. 118.st.2	34	3	9	1	2	-	2	-
Čl. 139.st.2	414	12	140	10	155	12	46	4
Čl. 140.st.2	15	2	8	-	18	1	8	1
Čl. 152. u svezi 154.	11	-	5	-	1	-	-	-
Čl. 153. u svezi 154.	11	-	3	-	-	-	3	-
Čl. 156.	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabela 2: Srodnički odnosi - oštećena osoba/počinitelj

Kaznena djela (dovršena i pokušaji)	SIN/OTAC	SIN/MAJKA	KČER/OTAC	KČER/MAJKA	OTAC/SIN	OTAC/KČER	MAJKA/SIN	MAJKA/KČER	PASTORAK/OČUH	PASTORAK/MAČEHA	PASTOR - KA/OČUH	PASTOR - KA/MAČEHA	OČUH/PASTORAK	OČUH/PASTORAKA	MAČEHA/PASTORAK	MAČEHA/PASTORAKA
Čl. 110.	3	-	1	-	3	-	5	2	1	-	-	-	-	-	-	-
Čl. 111.	1	-	-	2	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Čl. 117.st.2	38	4	27	12	35	-	30	7	2	-	6	1	1	-	-	1
Čl. 118.st.2	3	1	1	2	16	-	8	1	-	-	-	-	2	-	-	-
Čl. 139.st.2	80	1	75	12	68	3	87	10	5	1	11	-	1	-	5	-
Čl. 140.st.2	-	-	3	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Čl. 152. u svezi 154.	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-
Čl. 153. u svezi 154.	2	-	-	-	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Čl. 156.	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabela 3: Srodnički odnosi- oštećena osoba/počinitelj

Kaznena djela (dovršena i pokušaji)	UNUK/DJED	UNUK/BAKA	UNUKA/DJED	UNUKA/BAKA	DJED/UNUK	DJED/UNUKA	BAKA/UNUK	BAKA/UNUKA	PRA-UNUK/PRA-DJED	PRA-UNUK/PRA-BAKA	PRA-UNUKA/PRA-DJED	PRA-UNUKA/PRA-BAKA	PRA-DJED/PRA-UNUK	PRA-DJED/PRA-UNUKA	PRA-BAKA/PRA-UNUK	PRA-BAKA/PRA-UNUKA
Čl. 110.	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Čl. 111.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Čl. 117. st.2.	1	-	1	1	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Čl. 118. st.2.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Čl. 139. st.2.	4	2	1	3	5	-	11	1	-	-	-	-	-	-	-	-
Čl. 140. st.2.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Čl. 152. u svezi 154.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Čl. 153. u svezi 154.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Čl. 156.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabela 4: Srodnički odnosi- oštećena osoba/počinitelj

Kaznenad djela (dovršena i pokušaji)	BRAT/ BRAT	BRAT/ SESTRA	SESTRA/ BRAT	SESTRA/ SESTRA	NEĆAK/STRIC	NEĆAKINJA/ STRIC	NEĆAK/UJAK	NEĆAKINJA/ UJAK	STRIC/ NEĆAK	STRIC/ NEĆAKINJA	UJAK/ NEĆAK	UJAK/ NEĆAKINJA
Čl. 110.	5	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-	-
Čl. 111.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Čl. 117. st.2.	35	1	13	4	4	1	2	1	4	-	1	-
Čl. 118. st.2.	11	1	4	-	1	-	-	-	1	-	4	-
Čl. 139. st.2.	50	2	42	4	17	2	2	2	10	-	-	1
Čl. 140. st.2.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Čl. 152. u svezi 154.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Čl. 153. u svezi 154.	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	-
Čl. 156.	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabela 5: Srodnički odnosi- oštećena osoba/počinitelj

Kaznenad djela (dovršena i pokušaji)	NEĆAK/ TETKA PO OCU	NEĆAKINJA/ TETKA PO OCU	NEĆAK/ TETKA PO MAJCI	NEĆAKINJA/ TETKA PO MAJCI	TETKA PO OCU/NEĆAK	TETKA PO OCU/ NEĆAKINJA	TETKA PO MAJCI/ NEĆAK	TETKA PO MAJCI/ NEĆAKINJA
Čl. 110.	-	-	-	-	-	-	-	-
Čl. 111.	-	-	-	-	-	-	-	-
Čl. 117. st.2.	-	-	-	-	-	-	1	-
Čl. 118. st.2.	-	-	-	-	1	1	1	-
Čl. 139. st.2.	-	-	-	1	1	-	4	-
Čl. 140. st.2.	-	-	-	-	-	-	-	-
Čl. 152. u svezi 154.	-	-	-	-	-	-	-	-
Čl. 153. u svezi 154.	-	-	-	-	-	-	-	-
Čl. 156.	-	-	-	-	-	-	-	-

Tabela 6: Srodnički odnosi- oštećena osoba/počinitelj

Kaznenad djela (dovršena i pokušaji)	ISTOSPOLNI PARTNER	ISTOSPOLNA PARTNERICA	BIVŠI ISTOSPOLNI PARTNER	BIVŠA ISTOSPOLNA PARTNERICA
Čl. 110.	-	-	-	-
Čl. 111.	-	-	-	-
Čl. 117. st.2.	-	-	-	-
Čl. 118. st.2.	-	1	-	-
Čl. 139. st.2.	1	1	-	-
Čl. 140. st.2.	-	-	1	-
Čl. 152. u svezi 154.	1	-	-	-
Čl. 153. u svezi 154.	1	-	-	-
Čl. 156.	-	-	-	-

PRILOG 3

Opisi slučajeva u području Nasilje u obitelji (Poglavlje II, toč.2.2. Izvješća)

OPIS SLUČAJA (03-01/14-5) Pravobraniteljici se pritužbom obratila M.Ć. navodeći kako smatra da je od strane nadležnog centra za socijalnu skrb i policije stavljena u neravnopravan položaj temeljem spola u odnosu na svog bivšeg supruga. Ukratko, pritužiteljica se pritužila da njen bivši suprug R.Ć. loše postupa prema njoj i njihovoj zajedničkoj djeci u smislu određenih maltretiranja i prijetnji te da njihovu zajedničku djecu (tri kćerke) zanemaruje na način da ih neredovito viđa i nejednako tretira. Pritužila se da centar, a osobito policija, ne poduzimaju dovoljno da ju zaštite. Naglasila je, također, da sumnja u pristran rad policije, s obzirom da trenutna partnerica njenog bivšeg supruga radi u policiji.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Pravobraniteljica je, temeljem svojih ovlasti (čl.25.st.1. ZRS) zatražila dostavu očitovanja i cjelokupne dokumentacije od nadležnog centra i policije. Iz dostavljene dokumentacije proizlazi da je nadležni centar od siječnja 2013. vodio nekoliko postupaka vezano za predmetni slučaj kao i da je poduzet niz mjera – posredovanje prije razvoda braka, pomoć pri susretima i druženjima, uvid u obiteljske prilike i sl. Navode da su radi kontinuiranih međusobnih optužbi između supružnika odredili mjeru nadzora nad izvršavanjem roditeljske skrbi. Praćenjem tijeka i učinkovitosti provođenja izrečene mjere uočili su nedostatke i probleme vezano za održavanje susreta i druženja oca s njihovim zajedničkim maloljetnim kćerkama, a koji se odvijaju neredovito i povremeno. Naglašavaju da su u tom smislu izdali *Upozorenje na pogreške i propuste u skrbi i odgoju maloljetne djece* koje je upućeno ocu uz prijetnju primjene drugih mjera radi zaštite prava i dobrobiti djece. Pravobraniteljica je utvrdila da u konkretnom slučaju postupanja centra nije bilo diskriminacije temeljem spola, odnosno da nije došlo do povrede Zakona o ravnopravnosti spolova, načela ravnopravnosti spolova ili nekog drugog propisa koji se tiče ravnopravnosti spolova.

Policija je u svom očitovanju navela da su u dva navrata intervenirali na adresi pritužiteljice, no da nisu mogli utvrditi elemente prekršaja iz čl. 4. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji u nijednoj od intervencija. U prilog svojim tvrdnjama, priložili su službene zabilješke i jedno Izvješće iz smjene u kojima su se događali incidenti između supružnika. Analizirajući postupanje policije, Pravobraniteljica je zaključila da je prilikom postupanja po prijavama pritužiteljice napravljen niz propusta kojima je ista dovedena u nepovoljniji položaj od svog supruga i na taj način diskriminirana temeljem spola. Pravobraniteljica je zaključila da je policija svojim postupanjem povrijedila čl.6.st.1.-2., te čl.7.st.1. ZRS-a. Svoju odluku Pravobraniteljica je temeljila na činjenici da policija u svom postupanju u predmetnom slučaju nije u dovoljnoj mjeri bila senzibilizirana za sve oblike obiteljskog nasilja propisane u čl.4. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, posebice za psihičko i ekonomsko nasilje za koje postoje indicije da se događalo u predmetnom slučaju. Kod prvog incidenta, iz samog očitovanja policije proizlazi da po intervenciji službenih osoba na licu mjesta nisu pridali dovoljnu važnost i značaj činjenici da li je suprug zaključao pritužiteljicu u kući s njenim ključem te isti ostavio u bravi s vanjske strane ili ne. Iako u Izvješću policija sugerira da je pritužiteljica bila zaključana u stanu, proizlazi da je konačna odluka o tome da li ju je suprug zaključao, temeljena uglavnom na izjavi samog supruga. Naime, djelatnici koji su intervenirali u svojim izjavama nisu se mogli sjetiti detalja i to na identičan način, no sa potpunom sigurnošću

obojska su tvrdila da nije bilo elemenata prekršaja. Postavlja se pitanje kako su djelatnici koji su intervenirali mogli sa sigurnošću tvrditi da nije došlo do povrede Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji kada se ni jedan ni drugi nisu mogli sjetiti ključnih činjenica događaja. Pravobraniteljica je zaključila da policajci nisu prepoznali *'protupravnu izolaciju i ugrožavanje slobode kretanja'* iz čl.4. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, te da su postupali pristrano i u korist supruga pritužiteljice. Što se tiče drugog događaja, iz Službene zabilješke policije proizlazi da je suprug pritužiteljice došao po djecu, te da je po ulasku u stan samovoljno uzeo vlasničke dokumente od stana koje glase na njegovo ime. Policija je utvrdila da nije bilo nasilja u obitelji u smislu čl.4. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji iako se u istoj zabilješci spominje da je u postupku brakorazvodna parnica između pritužiteljice i njenog supruga što bi moglo ukazivati da se radi o bračnoj, dakle zajedničkoj stečevini, na koju bi ravnopravno mogla polagati pravo i pritužiteljica koja, nota bene, u stanu živi sama s troje djece, dok bivši suprug živi na adresi svoje nove partnerice. Pravobraniteljica je zaključila da je policija propustila utvrditi bitne činjenice te da je zbog toga također propustila mogućnost kvalifikacije čina kao oblika ekonomskog nasilja.

Pravobraniteljica je policiji izrekla upozorenje da kod nasilja u obitelji treba gledati faktičnu, životnu stranu problema, a ne isključivo formalnu te primjenjivati Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji i Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji kao i ostale pozitivne propise i međunarodne instrumente u njihovom duhu. Sukladno tome, preporučila je proučavanje i edukaciju ključnih zakona i međunarodnih instrumenata vezanih uz nasilje u obitelji te preispitivanje mogućnosti podnošenja prekršajni prijava protiv supruga pritužiteljice. Kao i to da sve buduće slučajeve imaju tretirati u skladu sa smjernicama istaknutim u ovom predmetu uz primjenu nulte tolerancije na nasilje u obitelji.

OPIS SLUČAJA (03-01/14/42) Pravobraniteljici se obratila A.S. te je u pritužbi navela da policijski službenici nisu poduzeli potrebne mjere kako bi je pravovremeno i efikasno zaštitili od nasilja u obitelji kojemu je izložena od strane bivšeg izvanbračnog druga, odnosno da su neke od poduzetih mjera bile neprikladne. Navodi kako je žrtva psihičkog nasilja u obitelji koje traje već neko vrijeme. Ističe, da je protiv njenog bivšeg nevjenčanog supruga donesena i pravomoćna presuda Prekršajnog suda u V. kojom je isti proglašen krivim za obiteljsko nasilje te mu je izrečena novčana kazna od 1.000 kn, kao i zaštitna mjera zabrane uznemiravanja u trajanju od 6 mjeseci. Isto tako, Općinski sud u V. je donio i rješenje o osiguranju kojim se dvoje zajedničke malodobne djece povjeravaju pritužiteljici na čuvanje i odgoj. Pritužiteljica objašnjava ovakvo postupanje policije činjenicom da je njen bivši izvanbračni suprug ravnatelj mjesne srednje škole, zbog čega uživa određeni stupanj zaštite i naklonjenosti policije.

PODUZETE MJERE: Pravobraniteljica je pribavila izvješća i dokumentaciju dviju nadležnih policijskih uprava, kao i izvješće i dokumentaciju nadležnog Centra za socijalnu skrb. Uvidom u dostavljena izvješća policije Pravobraniteljica je utvrdila da njihovo postupanje nije bilo sukladno smislu odredaba nacionalnih zakona i propisa. Naime, iz očitovanja Policijske uprave G.P. proizlazi da je 25.05.2014., nakon što je J.M. u 14:55 sati prijavio da ga je izvanbračna supruga A.S. verbalno napala, već u 15:00 sati uputila policijske službenike na adresu izvanbračnih supružnika. S obzirom da su konstatirali da je pritužiteljica s djecom napustila stan i otišla svojim roditeljima u V., Policijska postaja G.P. je isti dan žurno uputila dopis Policijskoj postaji V. da pritužiteljicu pronađu te s njom obave razgovor na okolnosti prijavljenog događaja i da je alko-testiraju, a kako je Policijska postaja V. isti dan i postupila. Prema navodima iz pritužbe, razgovor policijskih

službenika s pritužiteljicom, uključujući i alko-testiranje odvijao se u stanu njenih roditelja gdje su se nalazila kako njena maloljetna djeca, tako i njeni roditelji.

Pravobraniteljica smatra da je ovakvo postupanje policije diskriminatorno i u suprotnosti sa navedenim propisima. Opisano postupanje policije, gdje se na ovaj način i sa ovim stupnjem žurnosti reagiralo po prijavi muškarca (fizički jačega i uz to posjednika vatrenog oružja) protiv žene s dvoje maloljetne djece (fizički slabije) i to za verbalno nasilje, uz potpuno neprikladno ispitivanje pritužiteljice - majke dvoje djece u kući njenih roditelja, pred njenom djecom kao i uz potpuno suvišno alko-testiranje, pokazatelj je određenog stupnja pristranosti i diskriminacije temeljene na spolu u radu policije. I to bez obzira što je policija, ako izuzmemo ovaj događaj, postupala u skladu sa zakonom i navedenim propisima uz dovoljnu mjeru senzibiliteta za žrtvu i žurnosti u postupanju kako bi se ista pravodobno zaštitila. Nadalje, vezano na postupak preuzimanja stvari pritužiteljice, a koje su se u vrijeme njezinog boravka u kući roditelja još nalazile kod njenog bivšeg izvanbračnog supruga, a koji je policiji uvjetovao da želi da supruga osobno dođe po svoje stvari. Pravobraniteljica je zaključila kako je policija propustila praktično razmišljati te, na taj način dopustila da ih obiteljski nasilnik *de facto* ucjenjuje umjesto da su primjereno postupili na licu mjesta te sami obavili radnju preuzimanja stvari u svrhu zaštite žrtve, poštivanja sudske mjere zabrane prilaska, kao i principa efikasnosti i ekonomičnosti u postupanju. Slijedom svega navedenog, Pravobraniteljica smatra da je postupanje policije prema pritužiteljici u opisanom dijelu bilo motivirano diskriminacijom temeljenom na spolu, kako je ista opisana u čl.7.st.1. Zakona o ravnopravnosti spolova.

ISHOD: Pravobraniteljica je nadležnim Policijskim upravama uputila upozorenje i preporuke za budući rad, a osobito vezano uz obvezu primjene rodno senzibilnog tretmana prema ženama žrtvama obiteljskog nasilja. U povratnoj obavijesti o mjerama i radnjama poduzetim u skladu s upozorenjem i preporukama, Policijske uprave su obavijestile Pravobraniteljicu da prihvaćaju upozorenje i preporuke te da će o svemu biti obaviješteni policijski službenici kako bi se ubuduće izbjeglo činjenje istih propusta.

OPIS SLUČAJA (03-01/14-32) Pravobraniteljici se pritužbom se obratila M.I. navodeći kako smatra da je od strane nadležnog centra za socijalnu skrb stavljena u neravnopravan položaj temeljem spola u odnosu na svog bivšeg supruga. U pritužbi stoji kako je nakon razvoda braka roditeljska skrb o zajedničkom mlt. djetetu pripala pritužiteljici, dok su istom odlukom ocu određeni susreti i druženja s djetetom. Nadalje, navodi se kako je jednom prilikom došlo do incidenta pri čemu ju je bivši suprug u alkoholiziranom stanju fizički napao i pokušao silom uzeti zajedničko dijete. Presudom nadležnog prekršajnog suda isti je osuđen na novčanu kaznu uz primjenu zaštitnih mjera zabrane približavanja i uznemiravanja kroz razdoblje od šest mjeseci. Nedugo nakon toga, a s obzirom na činjenicu da dijete odbija bilo kakav kontakt s ocem, pritužiteljica je podnijela novi prijedlog sudu u kojem se traži izricanje mjere zabrane susreta oca i njegove majke (djetetove bake) s djetetom do trenutka dok se psihičko stanje dijete ne stabilizira kroz rad s terapeutom. Pritužiteljica je posebno istakla da je, unatoč činjenicama i dokazima koji nesporno ukazuju na očevu agresivnu narav, nadležni centar za socijalnu skrb sudu predložio uključivanje roditelja i djeteta u savjetovališni tretman.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Pravobraniteljica je zatražila od nadležnog centra za socijalnu skrb dostavu očitovanja i cjelokupne dokumentacije iz koje proizlazi kako je svrha predlaganja zajedničkog tretmana bila isključivo zaštita interesa i dobrobiti mlt. djeteta. Nadalje, navodi se da je

iz cjelokupne dokumentacije vidljivo da su odnosi između roditelja znatno narušeni, pa se tretmanom u koji bi bilo uključeno isključivo dijete ne mogu postići zadovoljavajući rezultati. Isto tako, nadležni je Centar poduzeo niz mjera i razgovora s oboje roditelja i s djetetom. Zajednički tretman je predlagan tek nakon isteka roka trajanja zaštitne mjere zabrane približavanja i uznemiravanja.

No, Pravobraniteljica smatra kako postupanje Centra nije bilo dovoljno senzibilizirano za činjenicu da je pritužiteljica žrtva obiteljskog nasilja. Naime, prema Protokolu o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, centri za socijalnu skrb imaju dužnost postupati s osobitim razumijevanjem za problem obiteljskog nasilja, njegove uzroke i različite pojavne oblike. Nedostatak takve senzibiliziranosti je u konkretnom slučaju doveo do postojanja elemenata neizravne diskriminacije iz čl.7.st.2. ZRS-a⁶. Neizravna diskriminacija postoji kada se jednako tretiraju osobe u nejednakim situacijama, odnosno osobe nejednakog statusa. U konkretnom slučaju, nadležni Centar je jednako tretirao oba bračna druga, a pritom nije imao na umu činjenicu da se radi o počinitelju, s jedne strane, i žrtvi obiteljskog nasilja, s druge strane.

Slijedom svega navedenog, Pravobraniteljica je izdala upozorenje i preporuke. Centar za socijalnu skrb je upozoren da u slučajevima obiteljskog nasilja treba postupati u skladu s odredbama Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji⁷ te s odredbama Kaznenog zakona⁸. Što se međunarodnih instrumenata tiče, mjerodavne su odredbe Direktive EU-a br. 2012/29/EU o žrtvama kaznenih djela, kao i odredbe Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i obiteljskog nasilja (Istanbulska konvencija). Spomenutim aktima regulirani su standardi u području prava, pomoći i zaštite za žrtve kaznenih djela u EU te su, na regionalnoj razini, obuhvaćeni razni pojavni oblici nasilja nad ženama, poput psihičkog nasilja, uhođenja, uznemiravanja i spolnog uznemiravanja.

Zaključno, Pravobraniteljica je nadležnom centru za socijalnu skrb preporučila da prouči sve gore navedene propise, te da postupke i mjere u pitanjima obiteljskog nasilja prilagodi potrebama žrtava tog nasilja.

OPIS SLUČAJA (03-02/14-01): Pravobraniteljici se pritužbom na zapisnik obratila S.D. navodeći kako je dugogodišnja žrtva obiteljskog nasilja od strane supruga, a radi čega je u više navrata intervenirala i nadležna policija kao i nadležni CZSS. Međutim iznosi nezadovoljstvo načinom rada pol. službenika/ica navodeći kako nisu bile poduzimane sve adekvatne mjere za pružanje pomoći njoj kao žrtvi te opisuje intervencije policije. Također iznosi nezadovoljstvo i načinom provođenja mjere nadzora nad roditeljskom skrbi koja se provodila u njezinoj obitelji protekle tri godine navodeći kako je nadležni Centar pokrenuo postupak radi oduzimanja mlt. kćeri i njezinog povjeravanja u udomiteljsku obitelj.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Uvidom u pribavljeno izvješće i dokumentaciju Ravnateljstva policije, Pravobraniteljica je ustanovila kako policijski službenici/ice prilikom intervencija u obitelji pritužiteljice nisu postupali sukladno Protokolu o postupanju u slučaju nasilja u obitelji i to u dijelu koji se odnosi na obvezu policije da, ovisno o utvrđenim okolnostima i ispunjenim uvjetima, razmotri i zatraži od nadležnog suda izricanje odgovarajućih zaštitnih mjera. U konkretnom slučaju mjere obveznog liječenja od ovisnosti iz čl.16. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, a čime je produbljen ionako nepovoljniji položaj u kojem se nalazi pritužiteljica kao žena žrtva obiteljskog

⁶Neizravna diskriminacija postoji kada naizgled neutralna norma, kriterij ili praksa stavlja osobe jednog spola u nepovoljniji položaj u odnosu na osobe suprotnog spola, osim ako je ta norma, kriterij ili praksa objektivno opravdana legitimnim ciljem, a sredstva usmjerena postizanju tog cilja primjerena i nužna.

⁷ NN 116/03.

⁸ NN 125/11 i 144/12.

nasilja. Naime, proizlazi kako je prilikom obje navedene intervencije suprug pritužiteljice bio u znatno alkoholiziranom stanju (3,75 i 3,59g/kg) te kako se radi o osobi koja je u znatnoj mjeri razvila ovisnost o alkoholu pod čijim odlučujućim djelovanjem čini prekršaje iz domene obiteljskog nasilja, a pritom postoji i opasnost da će ponavljati navedene prekršaje. Međutim unatoč tome nije bila predložena zaštitna mjera njegovog liječenja te je stoga Pravobraniteljica uputila upozorenje Ravnateljstvu policije.

U odnosu na rad CZSS, Pravobraniteljica je ustanovila kako je voditeljica mjere nadzora imala brojna saznanja o nasilju kojem je pritužiteljica bilo izložena od strane supruga, međutim sva navedena saznanja nisu bila prosljeđivana policiji, a što je obveza iz Protokola kao i iz Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji. Stoga je Pravobraniteljica Centru uputila upozorenje i odgovarajuću preporuku za budući rad. Međutim vezano uz navode pritužiteljice o njezinom neravnopravnom tretmanu u postupku povjeravanja njezine mlt. kćeri u udomiteljsku obitelj, Pravobraniteljica nije ustanovila da bi se radilo o povredi načela ravnopravnosti spolova obzirom da se navedeno postupanje temelji na najboljem interesu djeteta, a koje pitanje prelazi zakonske ovlasti Pravobraniteljice.

ISHOD: Po zaprimljenom upozorenju i preporuci, Ravnateljstvo policije je obavijestilo Pravobraniteljicu kako su sa navedenim upoznali sve ustrojstvene jedinice nadležne PU koje se bave rečenom problematikom te kako će i u svom budućem radu uvažiti izrečeno upozorenje i preporuku. Nadležni Centar je također obavijestio Pravobraniteljicu kako su upozorenje i preporuku „*primili na znanje te da će ubuduće postupati shodno istima i odmah reagirati na način na koji ste nas uputili*“.

OPIS SLUČAJA (03-02/14-10) Pravobraniteljici se obratila S.Š. pritužbom na rad policijskih službenika povodom prijetnje smrću od strane njezinog bivšeg supruga A.Š., a izrečene pred djelatnicima CZSS. Pritužiteljica navodi da nije valjano obaviještena od policije o istome te da je time dovedena u pitanje njezina sigurnost, tim više što je A.Š. bio osuđen zbog kaznenog djela nasilničkog ponašanja u obitelji.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Pravobraniteljica je uvidom u izvješće i dokumentaciju utvrdila da su policijski službenici postupali žurno i s dobrom profesionalnom namjerom, ali da s obzirom na okolnosti slučaja nije postojala niti jedna prepreka da podnesu zahtjev nadležnom sudu za izricanjem zaštitne mjere zabrane uznemiravanja pritužiteljice, te da sukladno tom zahtjevu poduzmu mjere redovite kontrole, a što bi bilo puno učinkovitija mjera. Iz tog razloga, Pravobraniteljica je PU izdala preporuku da policijskim postajama u svojoj nadležnosti izričito ukaže na odgovornost podnošenja zahtjeva za izricanjem zaštitnih mjera te da organizira stručnu edukaciju svojih djelatnika i djelatnica s tim ciljem što je konkretna PU i učinila.

OPIS SLUČAJA (03-02/14-15) Pravobraniteljici se obratila pritužiteljica N.V.B. te je navela da je već tri godine izložena nasilju u obitelji od strane svog sina, s kojim živi u istom stanu, a koji koriste kao zaštićeni najmoprimci. Pritužuje se na policiju i na nadležan Centar za socijalnu skrb smatrajući da nisu poduzeli sve radnje i mjere da ju zaštite od nasilja u obitelji. Navodi da je od strane sina izložena gotovo svim oblicima nasilja u obitelji: tjelesnom, psihičkom i ekonomskom nasilju te stalnim prijetnjama. Posebno navodi da je njezin sin prije tri godine promijenio bravu na ulaznim vratima stana i ne želi joj dati ključ od vrata stana te da od tada može ući u stan samo kada je sin u stanu i kada ju on pusti u stan. Na taj način je izolirana i onemogućava joj se sloboda

kretanja (nalazi se u svojevrsnom kućnom pritvoru), a njen sin to sve radi s namjerom da ju izbaci iz stana. Navodi da se prvi puta obratila policiji vezano za obiteljsko nasilje u prvoj polovici 2011. te je tada prijavila tjelesno nasilje. Od tada je nasilje prijavljivala policiji više puta, a zadnji puta u prvoj polovici 2013. kada ju je sin „premlatio“. Smatra da policija nije, a s obzirom na to da je izložena teškim oblicima nasilja, predlagala odgovarajuće zaštitne mjere prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji. Navodi da je dana 10.03.2014. predala podnesak policiji, u kojem je opisala kronologiju nasilja kojemu je izložena, ali do podnošenja ove pritužbe nema saznanja je li policija što poduzela po tom podnesku. Za vrijeme savjetodavnog razgovora kod Pravobraniteljice, pritužiteljici je savjetovano da, ako policija ne podnese optužni prijedlog, ona sama protiv sina može podnijeti optužni prijedlog nadležnom prekršajnom sudu zbog toga što joj uskratio ključeve stana u kojemu oboje žive te joj time ograničio i ugrozio slobodu kretanja.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Razmatrajući izvješće i dokumentaciju nadležne Policijske uprave i nadležnog CZSS, Pravobraniteljica je utvrdila da nadležna PU nije uspjela dokazati da su poduzeli sve mjere i aktivnosti iz svoje nadležnosti u postupanju u slučaju nasilja u obitelji koristeći dužnu pažnju koju takve situacije zahtijevaju, a posebno kako bi se suzbili rodno-uvjetovani aspekti tog oblika nasilja, posebice ekonomskog nasilja. Naime, iz analize izvješća i dokumentacije vidljivo je sljedeće: U razdoblju od 14.07.2011.-11.07.2014. u predmetnoj obitelji pruženo je više policijskih intervencija te više policijskih postupanja. Rezultati policijskih postupanja i provedenih kriminalističkih istraživanja su dva optužna prijedloga podnijetih Prekršajnom sudu protiv sina I.V. zbog počinjenja prekršaja iz čl.4. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, i to dana 14.07.2012. zbog fizičkog napada na majku te dana 30.06.2013. zbog verbalnog i fizičkog napada na majku. U potonjem slučaju je od strane policije predloženo izricanje zaštitnih mjera obveznog psihosocijalnog tretmana i zabrane približavanja žrtvi nasilja. U oba navedena slučaja I.V. je na Prekršajnom sudu oslobođen optužbe da je počinio nasilje u obitelji. Imajući u vidu da je pritužiteljica višegodišnja žrtva različitih oblika nasilja te da su u dva navrata policijski službenici utvrdili obiteljsko nasilje na štetu pritužiteljice, Pravobraniteljica smatra da pritužiteljica kao žrtva obiteljskog nasilja nije dobila od strane policije odgovarajuću zaštitu koja je povezana s oblikom nasilja koje se definira kao ekonomsko nasilje. Iz policijske dokumentacije proizlazi da je policija bila dobro upoznata s činjenicom da pritužiteljica najmanje tri godine nema u svom posjedu ključ od vrata stana u kojemu stanuje, a da je bravu na ulaznim vratima stana prethodno promijenio njen sin, koji joj ne želi dati ključ od vrata stana. Navedenim činom sin pritužiteljice je onemogućio i spriječio pritužiteljicu da koristi, slobodno i neovisnom o njemu, stan na čije korištenje kao zaštićena najmoprimka ima pravo. Nesporno je utvrđeno da pritužiteljica može ući u stan samo onda kada je sin u stanu i kadu ju on pusti u stan. Pravobraniteljica smatra da ponašanje sina pritužiteljice od strane policije nije prepoznato i nije ocijenjeno kao ekonomsko nasilje u obitelji, a što Pravobraniteljica smatra da je rodno uvjetovan propust. Usprkos činjenici što su policijska postupanja, ako se sagledavaju pojedinačno, provedena sukladno obvezama određenim postojećim propisima, krajnji učinak svih policijskih postupanja je bio nepovoljan za pritužiteljicu. Ona se i nadalje nalazi u podređenom i ponižavajućem položaju u odnosu na sina, a taj njen nepovoljni položaj je, nema sumnje, povezan s njenim spolom. Pravobraniteljica smatra da se u tom dijelu policijski službenici nisu pridržavali uobičajene prakse policijskih postupanja, odnosno nisu dosljedno poštivali odredbe Protokola o postupanju u slučajevima nasilja u obitelji, i to u dijelu koji se odnosi na pribavljanje podataka i prikupljanje obavijesti potrebnih za razjašnjavanje i dokazivanje prekršajnog djela nasilja u obitelji ili eventualno nekog drugog kaznenog djela. Pravobraniteljica je zauzela stajalište da se nepovoljni položaj pritužiteljice mogao izbjeći, odnosno

poboljšati da su u konkretnom slučaju policijski službenici u potpunosti primjenjivali Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji. Slijedom navedenog, Pravobraniteljica je upozorila nadležnu Policijsku postaju te je istovremeno dala i preporuku da ubuduće, između ostalog, ulože poseban trud u prepoznavanju svih oblika nasilja, posebice ekonomskog. S druge strane, iz dokumentacije CZSS proizlazi da je isti poduzeo sve radnje i aktivnosti iz svoje nadležnosti u konkretnom slučaju, posebice da je u dva navrata izvršena službena prijava nasilja u obitelji policiji. Pravobraniteljica je zaprimila od strane PU očitovanje na upozorenje i preporuku u kojemu je navedeno, između ostalog, da su policijski službenici izvršili edukaciju cjelokupnog operativnog sastava te isto evidentirali u dnevnik stručne naobrazbe. Pritužiteljica je podnijela 12.06.2014. Prekršajnom sudu optužni prijedlog protiv njenog sina zbog prekršaja iz čl.4. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji. S tim u vezi, pritužiteljica je dostavila nepravomoćnu presudu Prekršajnog suda od 09.01.2015., kojom je presuđeno da je I.V. kriv što je u razdoblju od 13.07.2013.-10.06.2014. počinio nasilje u obitelji prema svojoj majci N.V.B. na način da joj je uskratio ključeve stana u kojemu oboje žive, te joj time ograničio i ugrozio slobodu kretanja tako da u stan ista nije mogla ući ukoliko on nije u stanu što je kod iste izazvalo uznemirenost, poniženje i psihičku bol.

OPIS SLUČAJA (03-02/14-18) Pravobraniteljici se obratila M.O. trenutno smještena u skloništu za žrtve obiteljskog nasilja, a vezano uz postupanje pol. službenika/ica kao i djelatnika/ica CZSS. Navodi kako je bila izložena nasilju od strane supruga koji je njoj i djeci prijetio pištoljem radi čega ga je policija privela. Međutim navodi kako je suprug sat vremena nakon intervencije i privođenja vraćen kući iako joj je bilo rečeno da će biti zadržan cijelu noć. Navodi i kako se po suprugovu povratku zlostavljanje ponovilo.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Nakon razmatranja pribavljenog izvješća i dokumentacije Ravnateljstva policije, Pravobraniteljica je ustanovila kako je u konkretnom slučaju suprug pritužiteljice uhićen zbog istodobnog postojanja sva tri zakonska razloga iz čl.134.st.1. Prekršajnog zakona, odnosno postojale su okolnosti koje su upućivale na opasnost bijega, na opasnost uništenja, sakrivanja ili krivotvorenja dokaza ili tragova važnih za prekršajni postupak te na opasnost ponavljanja istovrsnog prekršaja. Međutim, vidljivo je kako je suprug pritužiteljice pušten na slobodu nakon sata i 40 minuta iz čega se može zaključiti da su u tako kratkom periodu prestala postojati sva tri zakonska razloga za uhićenje, a što Pravobraniteljica smatra dvojbene. Osim toga, pritužiteljica u tako kratkom periodu nije mogla osigurati smještaj za sebe i djecu, unatoč tome što je odbila tada ponuđeni smještaj u sigurnu kuću, a koji je naposljetku bila primorana zatražiti nakon svega pet dana. Nadalje Pravobraniteljica je uočila kako je protiv supruga pritužiteljice podnesen optužni prijedlog nakon 8 dana od počinjenja prekršaja, iako Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji kao i Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji izričito propisuju žurnost u postupanju u slučajevima obiteljskog nasilja. Slijedom svega navedenog, Pravobraniteljica je nadležnoj policijskoj postaji uputila upozorenje i preporuke.

U pogledu postupanja CZSS, ne ulazeći pritom u stručnost rada djelatnika/ca Centra, Pravobraniteljica je ukazala na problematičnost datuma sastanka pritužiteljice i njenog supruga, a koji se trebao dogoditi u prostorijama Centra. Naime, suprug pritužiteljice je predložio da se navedeni sastanak zakaže svega 12 dana od dana počinjenja nasilja, na što pritužiteljica nije pristala iako je nadležni Centar podupirao navedeni sastanak. Pravobraniteljica je ocijenila kako bi pritužiteljica i dalje mogla osjećati strah i nelagodu prilikom kontakta sa suprugom, a obzirom na njezino psihičko stanje u kojem se nalazila kao žrtva nasilja. Pritom je Pravobraniteljica Centru posebno skrenula pozornost na odredbe Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, a u

kojemu, između ostalog, stoji da su djelatnici/ce Centra dužni/e postupati sa osobitim senzibilitetom za problem obiteljskog nasilja, pri čemu će se tijekom svakog postupanja žrtvi iskazati osobito razumijevanje spram problema obiteljskog nasilja. Slijedom svega navedenog, Pravobraniteljica je CZSS uputila odgovarajuću preporuku. Ministarstvo unutarnjih poslova je, po zaprimljenom upozorenju i preporuci, obavijestilo Pravobraniteljicu da je naloženo dodatno kriminalističko istraživanje obzirom je analizom postupanja policijskih službenika/ica utvrđeno da nisu razjašnjeni svi navodi pritužiteljice iz njezine izjave dane u nadležnom CZSS.

CZSS je obavijestio Pravobraniteljicu kako će postupati u skladu sa zaprimljenom preporukom „iskazujući pritom razumijevanje za problematiku obiteljskog nasilja, a u cilju preveniranja kršenja načela ravnopravnosti spolova, te i nadalje educirati sve stručne radnike u skladu s Protokolom o postupanju u slučaju nasilja u obitelji.“

OPIS SLUČAJA (03-02/14-26) Pravobraniteljici se obratila H.K. smatrajući da policija i djelatnici/e CZSS nisu poduzeli sve radnje i mjere kako bi ju zaštitili od nasilja u obitelji kojemu je izložena od strane svog supruga. Pritužiteljica navodi da je njen suprug u veljači 2014. počinio tjelesno nasilje nad njom zbog čega mu je izrečena zaštitna mjera udaljenja iz stana u trajanju od tri mjeseca. Nakon što je podnijela tužbu za razvod braka, suprug je nastavio s uznemiravanjima i nasiljem, npr. izbušene gume na autu, počupani kablovi, zatvaranje vode na vanjskom ventilu kod ulaza u stan. Nakon isteka zaštitne mjere udaljenja iz stana, suprug je na grub način ušao u stan dok je njihova najstarija kćerka bila sama kod kuće, te je iz stana odnio registrator s dokumentima (rodni listovi, domovnice, putovnice, ugovori od stana i dr.). Pritužiteljica navodi da ju je suprug, tijekom cijelog razdoblja njegovog dolazaka i odlazaka iz stana, kontinuirano vrijeđao, zahtijevao od nje da odustane od razvoda braka. Uslijedili su suprugovi ispadi, vrijeđanje i prijetnje. O svemu tome je obaviještena policija, ali pritužiteljica tvrdi da policija nije ništa učinila za njenu zaštitu. Pritužiteljica navodi da je 08.07.2014. suprug razvalio bravu na posuđenom autu, ali da to nije prijavila policiji. Slijedeće jutro je primijetila da joj nedostaje kompletan donji veš iz ormara. Podnesena je kaznena i prekršajna prijava protiv supruga. Taj isti dan navečer ju je dočekala probušena guma na jednom drugom autu koji joj je posuđen. U bravu na ulaznim vratima stana suprug je ugurao nekakav metalni predmet, tako da se nisu mogla zaključati. Pritužiteljica navodi da je razgovarala s voditeljicom PP koja joj je rekla da su oni učinili sve što mogu, te da ne mogu privesti supruga ako ne počini fizičko nasilje. Pritužiteljica navodi da joj suprug stalno govori da neće to završiti kako je ona isplanirala te kako će ju ubiti.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Razmatrajući sve okolnosti slučaja, Pravobraniteljica je utvrdila sljedeće: Policija je prilikom prve intervencije od 07.02.2014. poduzela sve propisane mjere i radnje, a rezultat svega toga je što je nadležni prekršajni sud, osim kazne, izrekao suprugu i zaštitnu mjeru udaljenje iz stana u trajanju od 3 mjeseca. Međutim, nakon što je istekla zaštitna mjera udaljenje iz stana, pritužiteljica je učestalo, i to u veoma kratkom razdoblju, i to dana 03.06., 20.06., 10.07., 11.07., 14.07., 15.07. i 17.07. 2014., prijavljivala više događaja nasilničkog ponašanja u obitelji od strane supruga. Rezultati svih tih policijskih intervencija su samo dva optužna prijedloga, i to od 21. i 29.07.2014. protiv supruga (s tim da je optužni prijedlog od 21.07.2014. podignut istovremeno i protiv pritužiteljice). S tim u vezi, Pravobraniteljica smatra da policija nije tijekom svog postupanja, posebno se to odnosi na srpanj 2014., osigurala trenutačnu zaštitu pritužiteljice od nasilja u obitelji. Naime, policija ima dvije mogućnosti kako bi osigurala trenutnu zaštitu žrtve nasilja. Prvo, policija je ovlaštena zatražiti od nadležnog prekršajnog suda izricanje hitnih zaštitnih mjera prema Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji. Drugo, policija ima mogućnost izricanja mjere

opreza u trajanju od 8 dana prema čl.130. Prekršajnog zakona. U konkretnom slučaju, kod svoje intervencije od 07.02.2014., policija je zbog okolnosti počinjena prekršaja primijenila mjeru opreza zabrane posjećivanja stana i zabrane približavanja, uspostavljanja i održavanje veze s pritužiteljicom te predložili zaštitnu mjeru udaljenje iz stana. Sve dok je bila na snazi zaštitna mjera udaljenja iz stana, nije uočeno kršenja navedene mjere niti je bilo prijava ili dojava nasilja u obitelji. Međutim, protekom zaštitne mjere dolazi do velike promjene jer su uslijedile nove prijave i dojave nasilja u obitelji, ali ovaj puta je, za razliku od ranijeg postupanja iz veljače 2014., izostala odgovarajuća policijska reakcija u vidu traženja hitnih zaštitnih mjera, kao i izricanje mjera opreza kako bi se osigurala trenutna zaštita pritužiteljice. Štoviše, da je policija morala uz svoje optužne prijedloge od 21. i 29.07.2014. ponovno predložiti izricanje zaštitnih mjera, zorno potvrđuje rješenje Prekršajnog suda u Zaprešiću od 07.08.2014., kojim se prema suprugu primjenjuje zaštitna mjera zabrane približavanja žrtvi nasilja u obitelji, tj. pritužiteljici u trajanju od 6 mjeseci. Međutim, ta zaštitna mjera je izrečena na prijedlog pritužiteljice od 06.08.2014., ali Pravobraniteljica smatra da ju je nešto ranije, u srpnju 2014. morala predložiti policija. U svjetlu obveza policije da poduzme učinkovite mjere za zaštitu pritužiteljice od nasilja u obitelji, moglo se opravdano očekivati da policija, a s obzirom na to da je suprug već počinitelj nasilja kojemu je već izrečena zaštitna mjera, u slučaju ponovljenog nasilja poduzme učinkovitije mjere u skladu s težinom situacije, a sve u svrhu zaštite pritužiteljice.

S druge strane, iz dokumentacije predmetnog Centra proizlazi da je postupanje Centra utemeljeno na objektivnim i razumnim čimbenicima koji nisu u vezi ni sa kakvom diskriminacijom temeljem spola. Naime, Pravobraniteljica je zaključila da je navedeni Centar poduzeo sve radnje i aktivnosti iz svoje nadležnosti u konkretnom slučaju, posebice da je u više navrata obavještavao policiju o poduzetom u obitelji i obiteljskoj situaciji. Pravobraniteljica je upozorila policiju da nisu dosljedno predlagali zaštitne mjere s ciljem zaštite pritužiteljice – žrtve nasilja u obitelji, kao i da nisu prema pritužiteljici osigurali rodno-senzitivan tretman. Također su upućene preporuke policiji za njihov budući rad, a osobito vezano uz obvezu primjene rodno senzibilnog tretmana prema ženama žrtvama obiteljskog nasilja.

OPIS SLUČAJA (03-02/14-30) Pravobraniteljici obratila se pritužiteljica T.R. smatrajući da je kao žena i mlada majka koja doji, diskriminirana od strane policije. Pritužila se na postupanje troje policijskih službenika, koji su pružili intervenciju dana 29.06.2014. zbog nasilja u obitelji. Ističe da je dovedena u nepovoljniji/ponižavajući položaj u odnosu na svog supruga, što povezuje sa svojim spolom. Naime, navodi da kada ju je suprug prvi puta fizički udario, po dolasku policije na mjesto incidenta da su nju izveli van kuće, s 9-mjesečnim djetetom u naručju, dok su njenog supruga ispitivali u kući. Pritužiteljica ističe kako je policija, zbog svog krivog pristupa i rodne neosjetljivosti, pogrešno utvrdila činjenično stanje, odnosno nije utvrdila ono što se zapravo dogodilo. Kao posljedica toga da je i ona uhićena i odvedena u policijsku postaju, premda je došla sa svojom djecom. Ni u policijskoj postaji nije upoznata sa svojim pravima, a nakon toga zajedno sa suprugom da su odvedeni na Prekršajni sud. Pritužiteljica navodi da je bila preplašena, nesigurna i potresena događajem, a sve iz razloga što od strane policije nije bila upoznata, kao moguća počiniteljica nasilja, s mjerama koje će se protiv nje poduzeti, niti je, kao žrtva nasilja, na primjeren i jasan način upoznata s njenim zakonskim pravima.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Nadležna PU je u svom očitovanju posebno napomenula: „ ... *da nije striktno propisano da policijski službenici ne mogu postupati prema dojljama, a T.R. nije prilikom policijskog postupanja policijskim službenicima niti u jednom trenutku dala do znanja da*

doji ili da će dijete biti ugroženo bez njene nazočnosti. Također, policijski službenici imaju pravo oboje roditelja koji su počinili obiteljsko nasilje privesti u policijsku postaju, a sukladno čl.104. Obiteljskog zakona oba roditelja mogu čuvanje i odgoj djeteta privremeno povjeriti osobi koja ispunjava pretpostavke propisane za skrbnika...“ Razmatrajući slučaj, Pravobraniteljica je primijetila da je policija primijenila inače problematičnu praksu „dvostrukog uhićenja“. Naime, radi se o praksi prema kojoj se izjednačava počinitelja tjelesnog nasilja, prijetnji i težih oblika nasilja sa žrtvom nasilja. Iz policijske dokumentacije proizlazi da je policija nedvojbeno utvrdila da je pritužiteljica žrtva tjelesnog nasilja i prijetnji, dakle težih oblika nasilja. Pritužiteljica je počinila psihičko nasilje vrijeđanjem, a što, po stajalištu Pravobraniteljice nije dovoljno za uhićenje. Pravobraniteljica je ustanovila da policijski službenici u konkretnom predmetu nisu prema pritužiteljici - žrtvi obiteljskog nasilja - postupali senzibilizirano, imajuću u vidu da se radi majci koja doji dijete. Pravobraniteljica je istakla da je samim policijskim postupanjem utvrđeno da je pritužiteljica bila izložena nasilju „dok je u naručju držala njihovo dijete staro osam mjeseci“. Privođenje i uhićenje pritužiteljice, koja je ujedno i majka koja doji, u svakom pogledu ukazuje na to da pritužiteljica prilikom policijske intervencije nije imala rodno-osjetljiv tretman. Pravobraniteljica je također ocijenila da se nisu ispunile ni zakonske pretpostavke za uhićenje pritužiteljice. Utvrdila je da policijski službenici u konkretnom predmetu nisu dosljedno poštivali odredbe Protokola o postupanju u slučajevima nasilja u obitelji, posebno u dijelu koji se odnosi na postupanja prema žrtvi nasilja i dužnosti osiguravanja njenog rodno-senzitivnog tretmana. Pravobraniteljica je istaknula da bi policija trebala izbjegavati nepotrebna i pretjerana uhićenja žena-žrtava obiteljskog nasilja, jer osim što doživljavaju traumu od privođenja (posebno ako doje ili imaju malu djecu), osjećaju se i ne zaštićenima te ih u velikom dijelu može odvratiti od budućeg prijavljivanja nasilja u obitelji. Pravobraniteljica je posebno naglasila da se nepovoljan učinak prakse postupanja prema određenoj skupini ima smatrati diskriminacijskim ponašanjem. Slijedom svega navedenog, Pravobraniteljica je uputila policiji upozorenje i preporuke za budući rad, a osobito vezano uz obvezu primjene rodno-senzibilnog tretmana prema ženama žrtvama obiteljskog nasilja.

ISHOD: U povratnoj obavijesti o mjerama i radnjama poduzetim u skladu s upozorenjem i preporukama, PU je izvijestila da je navedeno upozorenje i preporuka dostavljena policijskim službenicima nadležne Policijske postaje te je s istom upoznat cjelokupni operativni sastav policijske postaje, a isto da je i evidentirano u Dnevnik stručne naobrazbe.

OPIS SLUČAJA (03-02/14-38) Pravobraniteljici se obratila u više navrata pritužiteljica M.A. smatrajući da policija nije poduzela sve radnje i mjere kako bi ju zaštitili od nasilja u obitelji kojemu je izložena od strane svog supruga, policijskog službenika i slovenskog državljanina. Pritužiteljica se također pritužila na CZSS smatrajući da je kao žrtva obiteljskog nasilja u Centru naišla na potpuno nerazumijevanje cijele situacije. Pritužiteljica navodi da ju je suprug 07.12.2013. „pretukao, nanio joj tjelesne ozljede, prijetio joj smrću, a zatim pobjegao ugrabivši njihovo zajedničko mlt. Dijete.“ Navodi da je taj događaj žurno, oko 11:15 sati prijavila policiji i zatražila hitnu intervenciju, jer se suprug upravo udaljavao s djetetom. Kada je policija došla na intervenciju i nakon davanje njene izjave, policijski službenik joj je priopćio da je njen suprug već u PP. Isti policajac, za kojega pritužiteljica ističe da nije prema njoj kao ženi i žrtvi nasilja pristupio senzibilizirano, joj je rekao da pričekava kod kuće i da će ju iz policije vrlo brzo kontaktirati. S obzirom na to da je pritužiteljica bila zabrinuta za svoju kćerku, a još uvijek je bila izvan sebe od siline samog napada kojega je doživjela, stigla je u PP gdje joj je rečeno da ju je i suprug prijavio za

nasilje, da je ona napala njega, a potom joj je jedan policijski službenik rekao: „*On je napao Vas, Vi ste napali njega, sad ćemo morati pritvoriti i njega i Vas, a dok se vodi postupak socijalno će brinuti za Vašu kćer. Ako se sada ne možete dogovoriti kamo ide dijete, doći će socijalno i uzeti dijete.*“ Pritužiteljica navodi da je vrlo ozbiljno shvatila riječi policajca da će joj socijalno odvesti kćerku. A kako nije dobila informaciju koliko će sve skupa trajati, da se uspaničila i izjavila da će potpisati sve što žele. Pritužiteljica navodi da je čitav slučaj predstavljen u policiji na način kao da je problem u tome što ona ne dopušta da njen suprug odvede dijete u Sloveniju. Na isti način je slučaj predstavljen i pozvanoj socijalnoj radnici, dok su činjenice vezane za tjelesno nasilje i prijetnje koje su joj upućene od strane supruga, stavljene po strani. U odnosu na postupanje Centra pritužiteljica smatra da se prema njoj kao žrtvi obiteljskog nasilja i suprugu kao počinitelju nasilja postupalo jednako, a što smatra da je pogrešan pristup.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Nadležna PU se očitovala da je 07.12.2013. M.A. zatražila intervenciju policije navodeći da ju je suprug fizički napao. Dolaskom na mjesto događaja obavljen je razgovor s tražiteljicom intervencije koja je izjavila da je prilikom preuzimanja ml. kćerke došlo do verbalnog i fizičkog napada od strane supruga. Istoj je u više navrata ponuđena liječnička pomoć, koju je odbila, nije imala vidljivih ozljeda, dok je prilikom davanja izjave ista mijenjala iskaz, kojom prilikom nisu utvrđeni elementi prekršaja niti kaznenog djela. U izvješću se zaključno navodi da je policija postupala profesionalno u skladu s važećim zakonskim propisima i pravilima službe imajući u vidu najbolji interes djeteta, tvrdeći da su policijski službenici prema M.A. postupali obzirno i osigurali joj rodno-senzibilan tretman. Razmatrajući izvješće i dokumentaciju PU te CZSS, Pravobraniteljica je utvrdila da policija nije dokazala da je poduzela sve mjere i aktivnosti iz svoje nadležnosti u postupanju u slučaju nasilja, a posebno kako bi se suzbila rodno-uvjetovana dimenzija ovog oblika nasilja. U konkretnom slučaju, iz policijske dokumentacije proizlazi da je od strane policije utvrđeno sljedeće činjenično stanje: „*U obavljenom razgovoru sa M.A. ista navodi kako je prilikom suprugova povratka u stan došlo do vrijeđanja te fizičkog napada na nju od strane supruga M.K. na način da ju je objema rukama primio u predjelu nadlaktica njenih ruku te je tresao, nakon čega ju je primio oko vrata, davio je, te joj prislonio glavu na prozor*“. Pravobraniteljica smatra da policija nije dosljedno poštivala odredbe Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji u dijelu koji se odnosi na pribavljanje podataka i prikupljanje obavijesti potrebnih za razjašnjavanje i dokazivanje prekršajnog djela nasilja u obitelji ili nekog drugog prekršaja, odnosno kaznenog djela kojim je počinjeno nasilje u obitelji. Iz dokumentacije nigdje ne proizlazi kako je pri utvrđivanju i procjeni činjenica policija razmatrala mogućnost da se radi o rodno-uvjetovanom nasilju, koje ponavlja gore opisani obrazac diskriminacije žena te je policija olako zaključila kako nije počinjeno obiteljsko nasilje, jer mogući počinitelj nasilja, suprug A.K., negira da je on počinitelj nasilja ili kako se radi o mogućem obostranom nasilju navodeći „*između mene i bivše supruge došlo je do prepirke i međusobnog naguravanja*“. Štoviše, policija je svojim postupanjima pokazala značajnu neosjetljivost prema pritužiteljici-žrtvi nasilja na način da je odbacila njene tvrdnje, odnosno nije povjerovala njenim tvrdnjama navodeći kontradiktornost izjava, česta mijenjanja iskaza i nedostatak vidljivih tjelesnih ozljeda. Međutim, Pravobraniteljica je tom prilikom uputila na uobičajenu policijsku praksu u slučajevima kada policija utvrdi počinjenje nasilja u obitelji. Tada se većina postupaka pokreće unutar prekršajnog sustava (podnošenjem optužnog prijedloga), i to zbog brzine istoga u odnosu na kazneni postupak i mogućnosti da se u prekršajnom postupku izreknu odgovarajuće zaštitne mjere. U svjetlu obveza policije da poduzme učinkovite mjere za zaštitu pritužiteljice od nasilja u obitelji, moglo se opravdano očekivati da policija, a s obzirom na to da je pritužiteljica iskazivala da je žrtva nasilja u obitelji poduzme

učinkovitije mjere u skladu s težinom situacije, a sve u svrhu zaštite pritužiteljice. U tom cilju, policija je morala podnijeti optužni prijedlog te predložiti izricanje jedne ili više zaštitnih mjera sukladno Zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji. Pravobraniteljica je naglasila da se manjkavim policijskim postupanjem (diskriminirajući) položaj pritužiteljice, u kojem se našla uslijed postojanja nasilja u obitelji, dodatno pogoršao. S druge strane, iz dokumentacije CZSS proizlazi da je postupanje Centra bilo utemeljeno na objektivnim i razumnim čimbenicima koji nisu u vezi ni sa kakvom diskriminacijom temeljem spola. Pravobraniteljica je nadležnoj PU uputila upozorenje i preporuke za budući rad, a osobito vezano uz obvezu primjene rodno-senzibilnog tretmana prema ženama žrtvama obiteljskog nasilja.

PRILOG 4

Opisi slučajeva vezani uz kazneno djelo silovanja (Poglavlje 2, toč.2.4.3. Izvješća)

OPIS SLUČAJA (03-04/13-09) Pravobraniteljica je putem medija saznala za slučaj grupnog silovanja koji se na plaži u Z. dogodio u studenom 2013. Naime, pojedini mediji su navodili kako je tom prilikom 17-godišnjakinju silovalo pet osoba od kojih su trojica maloljetnika, a dvojica punoljetnika, kako je policija navedeni događaj okvalificirala kao kazneno djelo spolnog odnošaja bez pristanka, a ne kao silovanje, te da je radi tako kvalificiranog kaznenog djela podnesena kaznena prijava nadležnom državnom odvjetništvu.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Pravobraniteljica je prvotno zatražila izvješće i dokumentaciju Ministarstva unutarnjih poslova, iz kojeg je vidljivo kako je nadležna Policijska postaja 08.11.2013. podnijela Općinskom državnom odvjetništvu posebno izvješće zbog počinjenog kaznenog djela opisanog u čl.152.st.2. KZ-a (spolni odnošaj bez pristanka), a čija kvalifikacija je, prema navodima policije, određena u konzultaciji s Općinskim državnim odvjetništvom.

Međutim, Pravobraniteljica je radi navedenog pribavila izvješće i Općinskog državnog odvjetništva koje je ustupilo predmet na postupanje Županijskom državnom odvjetništvu (kao stvarno nadležnom), a u čijem izvješću se navodi kako je provedena istraga protiv jedne punoljetne osobe, jednog mlađeg punoljetnika i trojice maloljetnika zbog kaznenog djela iz čl.154.st.2. u svezi st.1.toč.5. KZ-a, odnosno zbog kvalificiranog oblika kaznenog djela silovanja, a ne spolnog odnošaja, kako su to pogrešno navodili mediji. Navedena informacija potvrđena je i u telefonskom razgovoru Pravobraniteljice sa županijskim državnim odvjetnikom u Z.

OPIS SLUČAJA (01-01/14-02) Pravobraniteljici se obratila Z.P. vezano uz događaj koji se zbio u KBC Z. prilikom liječničkog pregleda iz područja ortopedije. Pritužiteljica navodi kako ju je tijekom pregleda liječnik pregledavao na način da je prstima penetrirao u njezinu vaginu te da je u tom položaju držao prste nekoliko sekundi, na što mu se ona požalila obzirom kako kod ortopedskih pregleda nema potrebe za pregledom unutarnjeg dijela vagine. Pritužiteljica navodi kako je odmah nakon pregleda navedeno prijavila ravnatelju bolnice kao i nadležnoj PP gdje je dala izjavu, međutim nema saznanja da bi radi navedenog išta bilo poduzeto. Pritom napominje kako je ona žena Romkinja te da se kao takva nalazi u višestruko nepovoljnijem položaju, temeljem svojeg spola, ali i temeljem nacionalnog podrijetla.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Pravobraniteljica je pribavila izvješća od Ministarstva zdravlja, KBC Z., Ravnateljstva policije te nadležnog državnog odvjetništva. Iz izvješća Ministarstva zdravlja proizlazi kako je navedenu prijavu prosljedilo nadležnoj PP na postupanje. KBC Z. navodi kako je povodom prijave zatraženo očitovanje liječnika koji je tom prilikom negirao sve navode iz prijave. Međutim obzirom da ne postoji odluka nadležnog tijela kojom bi bilo utvrđeno da je liječnik postupao protivno zakonu, on i dalje (prema navodima KBC Z.) obavlja poslove liječnika specijalizanta.

Ravnateljstvo policije navodi kako je pritužiteljica radi navedenog pristupila u prostorije PP u Z. gdje je na zapisnik podnijela kaznenu prijavu protiv liječnika zbog osnove sumnje da je počinio kazneno djelo iz čl.152.st.1. KZ-a. Nadalje proizlazi kako su istoga dana djelatnici/ice nadležne PP

obavili obavijesni razgovor s predstojnikom Klinike za ortopediju KBC Z., s liječnikom koji je pritužiteljicu uputio na pregled kod liječnika specijalizanta kao i sa studenticama koje su došle u ordinaciju liječnika, neposredno nakon navedenog pregleda. Međutim svi navedeni svjedoci/kinje su naveli/e kako nemaju nikakvih saznanja o navedenom događaju. Razgovor je obavljen i sa liječnikom koji je tom prilikom detaljno opisao sporni pregled pritom kategorički odbacujući sve navode iz pritužbe. Liječnik je pristupio i poligrafskom testiranju temeljem kojega se on nije mogao dovesti u vezu s izvršenjem predmetnog kaznenog djela.

Pritom poligrafsko testiranje pritužiteljice nije bilo moguće obaviti obzirom na stanje u kojem se ona tada nalazila (jake emocije kroz glasan plač, drhtanje ruku). Iz navedenog izvješća vidljivo je kako su pol. službenici o svim prikupljenim obavijestima i saznanjima podnijeli Općinskom državnom odvjetništvu posebno izvješće. Pritom Pravobraniteljica nije mogla ustanoviti da je u predmetnom postupanju pol. službenika/ica bilo kakvih propusta.

Iz pribavljenog izvješća Općinskog državnog odvjetništva proizlazi kako u konkretnom slučaju *„nije utvrđeno postojanje relevantnog stupnja osnova sumnje da bi prijavljeni liječnik počinio kazneno djelo iz čl.152.st.1 KZ-a na način kako je to prijavljeno“* a o čemu je pritužiteljica (prema očitovanju Općinskog državnog odvjetništva) obaviještena podneskom od 03.04.2014. Stoga je Pravobraniteljica uputila pritužiteljicu na mogućnost da sama nastavi kazneni progon, a sukladno čl.55. ZKP-a.

Međutim, pritužiteljica je prilikom telefonskog razgovora obavijestila Pravobraniteljicu kako ona nije zaprimila nikakvu pisanu obavijest o navedenom, a kako to navodi Općinsko državno odvjetništvo. Obzirom kako je državno odvjetništvo u svom radu samostalno i neovisno, Pravobraniteljica je obavijestila pritužiteljicu o nemogućnosti poduzimanja daljnjih mjera u konkretnom slučaju, a u odnosu na njegov rad.

PRILOG 5

Opisi slučajeva u području roditeljske skrbi (Poglavlje II, toč.2.5.2. Izvješća)

OPIS SLUČAJA (03-01/14-16) Pravobraniteljici se obratila S.G. vezano uz poteškoće oko ostvarivanja roditeljske skrbi nad troje mlt. djece koja su po privremenoj sudskoj odluci donesenoj u brakorazvodnom postupku trebala nastaviti živjeti s njom. Međutim, navodi kako suprug nakon susreta i druženja u siječnju 2014. nije vratio djecu te da ona od tada ostvaruje samo telefonske kontakte s djecom. Pritom pritužiteljica navodi kako je bila dugogodišnja žrtva obiteljskog nasilja od strane supruga, a radi čega je neko vrijeme s djecom boravila i u sigurnoj kući, te kako je u strahu zbog mogućih manipulacija djecom od strane supruga. Izrazila je nezadovoljstvo radom nadležnog CZSS, a koji je o svemu obaviješten.

PODUZETE MJERE: Uvidom u pribavljeno izvješće i obimnu dokumentaciju Centra, Pravobraniteljica je ustanovila kako se obitelj pritužiteljice nalazi u tretmanu centra od siječnja 2012. kada je pritužiteljica zatražila pomoć nadležnog Centra uslijed obiteljskog nasilja koje ona nije prijavljivala policiji zbog straha od suprugove reakcije. Iz dokumentacije je vidljivo kako je nadležni Centar saznanja o obiteljskom nasilju prijavljivao u više navrata te da je prva prijava bila 25.01.2012. Međutim iz dokumentacije je vidljivo kako se nasilje u obitelji pritužiteljice nastavilo i nakon navedene prijave, a o čemu je pritužiteljica iskazivala u Centru u više navrata (16.04.2012., 23.04.2012., 27.04.2012., 30.05.2012., 04.06.2012., 09.08.2012., 30.10.2012.). Međutim proizlazi kako je o navedenom kontinuiranom nasilju nadležni Centar obavijestio nadležnu PP tek 07.11.2012. navodeći u prijavi „*kako je tijekom proteklih deset mjeseci I.G. kontinuirano vršio psihičko i ekonomsko nasilje spram S., a u par navrata i fizičko nasilje.*“ Stoga je Pravobraniteljica upozorila CZSS na obvezu žurnog prijavljivanja svih saznanja o sumnji na obiteljsko nasilje, a sukladno obvezi iz Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji kao i Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji. Iz dostavljene dokumentacije proizlazi kako se obiteljsko nasilje nastavilo i nakon navedene prijave Centra policiji, ali ne proizlazi da bi nadležni Centar navedena saznanja prijavljivao policiji, iako je vidljivo kako se u konkretnom slučaju ne radi o izdvojenom incidentu, već o uobičajenom obrascu ponašanja supruga pritužiteljice koji pritom nastoji sebe prikazati kao kompetentnijeg i podobnijeg roditelja za skrb o djeci, istodobno prikazujući pritužiteljicu kao nesposobnu za skrb o djeci, a što je rezultiralo njegovim samovoljnim uzimanjem djece i kršenjem sudske odluke. Radi svega navedenog Pravobraniteljica je nadležnom Centru uputila upozorenje te odgovarajuće preporuke za rad.

ISHOD: Nadležni Centar je obavijestio Pravobraniteljicu kako je uzeo u obzir zaprimljeno upozorenje i preporuke „*kako u pogledu rada na konkretnom slučaju, tako i u pogledu budućeg rada prilikom poduzimanja mjera obiteljskopravne zaštite, posebice u situacijama kada postoji saznanje ili sumnja na nasilje u obitelji.*“

OPIS SLUČAJA (03-01/14-28) Pravobraniteljici se obratila S.G.K. navodeći kako je od početka braka žrtva obiteljskog nasilja, ali kako je navedeno samo jednom prijavila te da je istom prilikom suprug bio osuđen. Navodi kako je upravo to bio razlog zašto je pokrenula razvod braka, kako je njihova mlt. kćer ostala živjeti s ocem zbog blizine škole i da se od tada javljaju problemi jer je bivši suprug prilikom njezinih susreta s djetetom nasilan prema njoj i vrijeđa ju te da joj zabranjuje

samostalne kontakte s djetetom i manipulira njime. U pritužbi navodi da je to nasilje prijavila policiji, ali da ništa nije bilo poduzeto jer su joj policijski službenici rekli da mora podnijeti privatnu tužbu, a ni od strane CZSS ništa nije bilo poduzeto u smjeru njezinog omogućavanja viđanja djeteta te je iz tog razloga u postupku za razvod braka zatražila da se dijete povjeri njoj na skrb.

PODUZETE MJERE: Nakon razmatranja izvješća i dokumentacije Ravnateljstva policije, Pravobraniteljica je ustanovila kako je pritužiteljica 15.04.2014. u PP prijavila obiteljsko nasilje kojem je bila izložena 04.04.2014., a kojom prilikom se našla sa suprugom radi ostvarivanja kontakata s djetetom. Pritužiteljica je navela kako ju je tada suprug vrijeđao riječima „kurvo“ te da ju je udario nogom u stražnjicu. Međutim proizlazi kako su pol. službenici/ice razgovor sa njezinim suprugom radi navedenog nasilja obavili tek 17.07.2014. – dakle nakon gotovo tri i pol mjeseca od njezine prijave, iako je Protokolom o postupanju u slučaju nasilja u obitelji kao i Zakonom o zaštiti od nasilja u obitelji propisana žurnost u postupanju. Stoga je Pravobraniteljica radi navedenog Ravnateljstvu policije uputila upozorenje i odgovarajuću preporuku.

Uvidom u dokumentaciju nadležnog Centra, Pravobraniteljica je utvrdila da djelatnici/ice Centra u konkretnom slučaju nisu postupali/e sukladno Protokolu o postupanju u slučaju nasilja u obitelji jer pri donošenju odluka kojima se odlučuje o pravima i interesima djeteta nisu, kako je propisano, osobito utvrđivali postojanje obiteljskog nasilja. Pravobraniteljica je također ustanovila kako nadležni Centar nije postupao sukladno obvezi iz čl.8. Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, obzirom da ne proizlazi kako bi sva saznanja o izloženosti pritužiteljice obiteljskom nasilju prijavio nadležnoj PP. Stoga je Pravobraniteljica upozorila CZSS na navedeno te izdala preporuke da u svom budućem radu sva saznanja o nasilju u obitelji žurno i bez odgode prijavi policiji bez obzira je li to već učinilo drugo tijelo, da poduzima sve predviđene mjere radi pružanja adekvatne pomoći žrtvi nasilja kao i radi sprječavanja bilo kakvog daljnjeg eventualnog nasilja u obitelji te da u radu sa ženama žrtvama obiteljskog nasilja primjenjuje rodno-senzibilan tretman kako bi na taj način doprinosio razumijevanju važnosti problematike obiteljskog nasilja.

ISHOD: CZSS je obavijestio Pravobraniteljicu kako je temeljem izdanih upozorenja i preporuka „*ravnateljica održala sastanak sa stručnim djelatnicama koje su radile sa obitelji S.G.K. na kojem je proveden detaljan razgovor o okolnostima vođenja slučaja pri čemu su im uručene kopije upozorenje i preporuka*“ pri čemu su iste „*upućene da nastave i nadalje provoditi potrebne mjere obiteljsko-pravne zaštite*“. Nadalje Centar navodi kako je „*na sjednici Stručnog vijeća CZSS održanoj 13.11.2014. svim stručnim djelatnicama/icama ukazano na važnost detaljnog poznavanja Zakona o ravnopravnosti spolova), Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji i Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji*“.

Ravnateljstvo policije je obavijestilo Pravobraniteljicu kako su „*sa sadržajem iste upoznali cjelokupni sastav policijskih postaja nadležnih za postupanje u rečenom predmetu.*“

OPIS SLUČAJA (03-01/14-32) Pravobraniteljici se pritužbom obratila M.I., navodeći kako smatra da je od strane nadležnog CZSS stavljena u neravnopravan položaj temeljem spola u odnosu na svog bivšeg supruga. U pritužbi stoji kako je nakon razvoda braka roditeljska skrb o zajedničkom mlt. djetetu pripala pritužiteljici, dok su istom odlukom ocu određeni susreti i druženja s djetetom. Nadalje navodi kako je jednom prilikom došlo do incidenta pri čemu ju je bivši suprug u alkoholiziranom stanju fizički napao i pokušao silom uzeti zajedničko dijete. Presudom nadležnog prekršajnog suda isti je osuđen na novčanu kaznu uz primjenu zaštitnih mjera zabrane približavanja i uznemiravanja kroz razdoblje od šest mjeseci. Nedugo nakon toga, a s obzirom na činjenicu da dijete odbija bilo kakav kontakt s ocem, pritužiteljica je podnijela novi prijedlog sudu u kojem se

traži izricanje mjere zabrane susreta oca i njegove majke (djetetove bake) s djetetom do trenutka dok se psihičko stanje djeteta ne stabilizira kroz rad s terapeutom. Pritužiteljica je posebno istakla činjenicu da je, unatoč činjenicama i dokazima koji nesporno ukazuju na očevu agresivnu narav, nadležni CZSS predložio uključivanje roditelja i djeteta u savjetovališni tretman.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Pravobraniteljica je, temeljem svojih ovlasti iz čl.25.st.1. Zakona o ravnopravnosti spolova, od nadležnog CZSS zatražila dostavu očitovanja i cjelokupne dokumentacije. Iz dostavljene dokumentacije proizlazi kako je svrha predlaganja zajedničkog tretmana bila isključivo zaštita interesa i dobrobiti mlt. djeteta. Nadalje, navodi se da je iz cjelokupne dokumentacije vidljivo da su odnosi između roditelja znatno narušeni, pa se tretmanom u koji bi bilo uključeno isključivo dijete ne mogu postići zadovoljavajući rezultati. Isto tako, nadležni je Centar poduzeo niz mjera i razgovora s oboje roditelja i s djetetom. Također, zajednički tretman je predlagan tek nakon isteka roka trajanja zaštitne mjere zabrane približavanja i uznemiravanja. No, Pravobraniteljica smatra kako postupanje Centra nije bilo dovoljno senzibilizirano za činjenicu da je pritužiteljica žrtva obiteljskog nasilja. Naime, prema Protokolu o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, centri za socijalnu skrb imaju dužnost postupati s osobitim razumijevanjem za problem obiteljskog nasilja, njegove uzroke i različite pojavne oblike. Nedostatak takve senzibiliziranosti je u konkretnom slučaju doveo do postojanja elemenata neizravne diskriminacije iz čl.7.st.2. Zakona o ravnopravnosti spolova. Naime, neizravna diskriminacija postoji kada naizgled neutralna norma, kriterij ili praksa stavlja osobe jednog spola u nepovoljniji položaj u odnosu na osobe suprotnog spola, osim ako je ta norma, kriterij ili praksa objektivno opravdana legitimnim ciljem, a sredstva usmjerena postizanju tog cilja primjerena i nužna. Drugim riječima, neizravna diskriminacija postoji kada se jednako tretiraju osobe u nejednakim situacijama, odnosno osobe nejednakog statusa. U konkretnom slučaju, nadležni Centar je jednako tretirao oba bračna druga, a pritom nije imao na umu činjenicu da se radi o počinitelju, s jedne strane, i žrtvi obiteljskog nasilja, s druge strane. Slijedom svega navedenog, Pravobraniteljica je izdala upozorenje i preporuke. CZSS je upozoren da u slučajevima obiteljskog nasilja treba postupati u skladu s odredbama Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji, Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji te s odredbama Kaznenog zakona. Zaključno, Pravobraniteljica je nadležnom CZSS preporučila da prouči navedene propise te da postupke i mjere u pitanjima obiteljskog nasilja prilagodi potrebama žrtava tog nasilja.

OPIS SLUČAJA (03-01/14-38) Pravobraniteljici se putem svojih pravnih zastupnika obratio A.J., navodeći kako smatra da je žrtva diskriminacije temeljem spola. Naime, pritužitelj navodi da ga se diskriminira temeljem spola na način da u postupku razvoda braka između njega i njegove supruge A.B.J., a kod donošenja odluke kome će njihovo maloljetno dijete N.J. pripasti na skrb, nadležni CZSS bez osnove favorizira majku djeteta na njegovu štetu, ponašajući se pristrano te držeći se u svom radu stereotipa da je majka bolji, odnosno potrebniji roditelj djetetu od oca. Pritužitelj posebno ističe djelatnika Centra T.P. za kojeg navodi niz primjera neprofesionalnog i pristranog ponašanja. Pritužitelj smatra da je Centar, odnosno rečeni djelatnik Centra, unaprijed stvorio stav da dijete treba živjeti sa majkom, pri tom umanjujući ulogu oca u potpunosti. Smatra da je Centar ovakav stav zauzeo samo na temelju činjenice što se radi o njemu kao osobi muškog spola, jer da s njim praktički nisu ni ostvareni kontakti kako bi se pravilno, objektivno i nepristrano procijenilo tko bi bio prikladniji skrbnik djetetu. Smatra da je takav stav Centra izrazito pristran, tim više što se radi o majci koja nema redovna primanja, nije sigurna gdje bi se nastanila i živjela te se, prema pritužiteljevoj procjeni, ponaša neodgovorno u odnosu na skrb o djetetu.

PODUZETE RADNJE I ISHOD: Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova je, temeljem svojih zakonskih ovlasti, od Centra zatražila dostavu očitovanja na pritužbene razloge kao i cjelokupne relevantne dokumentacije. Nakon analize očitovanja, u svojoj odluci Pravobraniteljica je navela kako se Centar u predmetnom slučaju u potpunosti propustio konkretno očitovati o tvrdnjama pritužitelja koje su opravdavale sumnju da je došlo do diskriminacije. Kako Centar nije ponudio relevantne dokaze kako bi se otklonila sumnja u postojanje diskriminacije, posebice s obzirom na sve okolnosti ovog slučaja kao i u svjetlu činjenice što je pritužitelj iznio dovoljno argumenata koje opravdavaju sumnju u diskriminacijsko postupanje, a u takvom slučaju teret dokazivanja da nije bilo diskriminacije leži na protivnoj strani,⁹ Pravobraniteljica je imala zakonsku obvezu utvrditi da je u predmetnom slučaju došlo do povrede jamstva jednakosti postupanja temeljem spola. Na temelju ovakve odluke, Pravobraniteljica je Centru izdala upozorenje kako se mišljenja i odluke o skrbništvu nad djetetom imaju donositi na temelju pozitivnih propisa, smjernica iz domaćeg i međunarodnog zakonodavstva, suvremenih dostignuća razvojne psihologije i psihologije djeteta, a ne na temelju stereotipa i/ili subjektivnih procjena o tome tko je 'bolji' ili 'potrebniji' roditelj djetetu, odnosno na temelju djetetove dobi ili neke druge činjenice koja nije dovedena u svezu s ostalim karakteristikama roditelja, potencijalnog skrbnika. Primjerice, činjenica da je dijete određene dobi i da je provelo više vremena s majkom ne mora (a i ne bi smjela) značiti ništa u smislu opravdanja najboljeg interesa djeteta kod odluke o skrbništvu ukoliko ista nije dovedena u svezu s drugim utvrđenim karakteristikama/elementima potencijalnog skrbnika - kao što su emocionalna dostupnost, stabilnost, sigurnost, financijska osiguranost, crte karaktera i slično. Sukladno upozorenju, Centru su izrečene i preporuke kako sva mišljenja, odluke, mjere i poteze, posebice one koji se odnose na skrbništvu nad djecom, tretira u skladu s pozitivnim propisima i smjericama iz odluke Pravobraniteljice.

OPIS SLUČAJA (03-01/14-41) Pravobraniteljici se pritužbom obratio K.K. smatrajući da je kao otac diskriminiran temeljem spola od strane CZSS i to u odnosu na svoju suprugu i majku djeteta. Pritužitelj navodi da je u braku 11 godina, a brak je prestao u studenom 2013. kada se on iselio iz stana, u kojemu je do tada živio sa svojom suprugom u bračnoj i obiteljskoj zajednici. Njihova zajednička ml. kćerka ostala je živjeti sa svojom majkom, odnosno praktičnu brigu o njoj je preuzela majka od supruge. Pritužitelj navodi da je početkom 2014. supruga podnijela tužbu za razvod braka. Posredovanje prije razvoda braka se odvijalo pred navedenim Centrom, ali pritužitelj smatra da je isti Centar bio neobično pristran u tom postupku, odnosno da su djelatnice Centra potpuno i u svim slučajevima bile na strani majke djeteta. Stav Centra je bio da dijete ide majci samo iz razloga što je ona majka, dok je, s druge strane, pritužitelj kao otac potpuno isključen iz roditeljske skrbi. Pritužitelj navodi da je u Centar dolazio samoinicijativno, između 15-17 puta, u dva navrata je prijavio da supruga i njena majka ne vode dovoljno brigu o zdravlju djeteta (dijete ima problema s upalima uha) te jednom prilikom je prijavio da majka tjelesno i psihički zlostavlja dijete. Pritužitelj navodi da u podlozi svojeg mišljenja Centar apriori uzima neprovjerene tvrdnje njegove supruge i njene majke, dok njegovim izjavama i prijavama uopće ne vjeruju. Smatra da je od strane Centra već unaprijed odlučeno da će dijete živjeti s majkom, odnosno da će praktičnu skrb o djetetu preuzeti baka. Kada je u Centru pitao za kriterije po kojim se daje mišljenje s kojim će roditelj dijete živjeti, navodi da nije dobio konkretan odgovor. Iz svega toga je zaključio da je stav Centra da dijete obvezno ide majci, dok on kao otac nema nikakve šanse.

⁹ Čl.30.st.4. Zakona o ravnopravnosti spolova odnosno čl.20.st.1. Zakona o suzbijanju diskriminacije.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Nakon razmatranja pribavljenog izvješća i cjelokupne dokumentacije nadležnog Centra, Pravobraniteljica je zaključila da je Centar poduzeo sve radnje i aktivnosti iz svoje nadležnosti u konkretnom slučaju, te omogućio roditeljima jednakopravan položaj u ostvarivanju roditeljskih prava nevezano za spol ili neki drugi temelj diskriminacije. Naime, iz dokumentacije je vidljivo da je Centar: postupao po podnescima i prigovorima pritužitelja, postupao na traženje nadležnog općinskog suda i nadležne policijske postaje, jednom i drugom roditelju izrekao mjeru upozorenja temeljem čl.109. Obiteljskog zakona te s jednim i drugim roditeljem vodio savjetodavne razgovore. Vezano za brigu majke o mlt. djetetu, na traženje oca obavljen je razgovor s psihologinjom Centra, a tijekom razgovora nisu uočeni elementi psihičkog zlostavljanja od majčine obitelji te nije uočena osnova za prijavu zlostavljanja policiji. Od strane nadležne PP dostavljen je Centru dopis prema kojemu nisu utvrđeni elementi kaznenog djela od strane majke prema mlt. djetetu. Pravobraniteljica je posebno istakla da nije u nadležnosti CZSS da donosi odluke o roditeljskoj skrbi, već se uloga Centra u stvarnosti preoblikovala u značajnu pomoćnu ulogu suda. U tom kontekstu je bilo moguće promatrati postupanje Centra, ali i to ne/postupanje mora biti uvjetovano spolom. Štoviše, vidljivo je da je Centar odradio svoju ulogu pomagača suda na način da je dostavio svoje mišljenje i prijedlog o roditeljskoj skrbi nadležnom općinskom sudu. Do donošenja odluke nadležnog suda mlt. dijete živi tjedan dana kod oca (pritužitelja) te tjedan dana kod majke, a prema njihovom međusobnom dogovoru koji je postignut u Centru. Dakle, iz dokumentacije koju je dostavio Centar, Pravobraniteljica je zaključila da je Centar postupao sukladno svojim ovlastima, te da nije neopravdano davao prednost jednom ili drugom roditelju, već da različito postupanje eventualno proizlazi iz respektiranja načela najboljeg interesa djeteta, a za što je Centar dao objektivno i razumno opravdanje.

OPIS SLUČAJA (03-01/14-49) Pravobraniteljici se obratio D.S. vezano uz nemogućnost ostvarivanja susreta i druženja s djecom. Naime pritužitelj navodi kako je razveden od 2000. te da je otac dvoje blizanaca rođenih 1996. sa kojima ima pravo ostvarivati susrete i druženja temeljem pravomoćne sudske odluke. Međutim, navodi da s djecom nije ostvarivao nikakve kontakte od 2007., a iz razloga što su djeca to odbijala iz njemu nepoznatih razloga. Navodi kako se radi navedenog u više navrata usmeno obraćao za pomoć CZSS, ali da ništa nije bilo poduzeto.

PODUZETE MJERE: Iz dostavljenog izvješća i dokumentacije CZSS-a proizlazi kako se pritužitelj doista u više navrata tijekom perioda 2007.-2014. obraćao za pomoć Centru usmenim putem te da ga je Centar upućivao na potrebu pisanog obraćanja za pomoć, a što pritužitelj nije bio učinio. Međutim, proizlazi kako su stručni/e djelatnici/ice nadležnog Centra bili/e vrlo dobro upoznate s nemogućnošću pritužitelja da ostvaruje susrete i druženja s djecom, ali nisu bile poduzimane nikakve aktivnosti po tom pitanju te stoga o navedenom nije bila sačinjena nikakva dokumentacija za period 2008., 2009., 2011.-2014. Imajući u vidu navedeno, kao i činjenicu da je pritužitelj kao otac cijelo vrijeme iskazivao zainteresiranost i motivaciju za djecu, te da nisu postojale nikakve objektivne zapreke radi realizacije susreta i druženja, Pravobraniteljica je ustanovila kako je navedena neaktivnost Centra produbila nepovoljniji položaj pritužitelja kao oca vezano uz roditeljsku skrb, a što je svakako moglo izazvati i sumnju u dosljedno i potpuno poštivanje načela ravnopravnosti spolova na području roditeljske skrbi, odnosno sumnju na spolnu diskriminaciju. Stoga je Pravobraniteljica Centru preporučila da ubuduće prilikom svojih postupanja ima u vidu odredbe Zakona o ravnopravnosti spolova kao i Preporuku Rec (2006)19 Odbora ministara državama članicama o politici podrške pozitivnom roditeljstvu od 13.12.2006., da potiče jednako sudjelovanje oba roditelja u skrbi, imajući pritom u vidu i načelo ravnopravnosti spolova te važnu

ulogu očeva u brizi za odgoj i skrb o djeci, a čime se pridonosi pozitivnom i ravnopravnom roditeljstvu kao roditeljstvu koje je u najboljem interesu djeteta. Na taj način kod niti jednog od roditelja (bez obzira na spol) neće dolaziti do sumnje na potencijalnu spolnu diskriminaciju i neravnopravni tretman.

ISHOD: Centar je obavijestio Pravobraniteljicu kako u potpunosti prihvaća navedenu preporuku te da je „svakom zaposleniku skrenuta pažnja na obvezu dosljednog poštivanja Zakona o ravnopravnosti spolova“ kao i da su „stručni radnici upućeni na poticanje pozitivnog roditeljstva kako ga definira prilog Preporuke Rec (2006)19“.

OPIS SLUČAJA (03-01/14-58) Pravobraniteljici se ponovno pritužbom obratio I.D. smatrajući da je kao otac diskriminiran temeljem spola od strane CZSS i to u odnosu na njegovu suprugu i majku djece. Pritužitelj navodi da su stručne radnice istog Centra zanemarile sve njegove prijave vezane za obiteljsko nasilje, kao i prijave koje se odnose na nedovoljnu skrb o mlt. djeci, te iz tih razloga smatra da je spolno diskriminiran. Posebno ističe da je njegova supruga već ranije bila osuđena za nasilje u obitelji, ali tu činjenicu stručne radnice Centra nisu preispitivale u smislu kako se ta činjenica odražava na roditeljsku skrb. Pritužitelj posebno ističe da njemu supruga, premda je nasilna prema njemu i djeci, brani kontakte s djecom, a takvo njeno ponašanje podržava Centar.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Nakon razmatranja pribavljenog izvješća i cjelokupne dokumentacije nadležnog Centra, Pravobraniteljica je zaključila da je nadležni Centar poduzeo sve radnje i aktivnosti iz svoje nadležnosti u konkretnom slučaju, te omogućio roditeljima jednakopravan položaj u ostvarivanju roditeljskih prava nevezano za spol ili neki drugi temelj diskriminacije. U tom smislu isti Centar je jednom i drugom roditelju u dva navrata izrekao mjeru nadzora nad izvršavanjem roditeljske skrbi, provodio postupak posredovanja prije razvoda braka, pozivao oba roditelja na psihološku obradu vezano za mišljenje i prijedlog o skrbi za dijete (na koju se nije odazvao pritužitelj), pozivao roditelje da naprave plan o zajedničkoj roditeljskoj skrbi, sukladno Obiteljskom zakonu, ali ni tu pritužitelj nije surađivao. U odnosu na nasilje u obitelji, vidljivo je da je supruga pritužitelja zbog izloženosti nasilja u obitelji bila smještena zajedno s mlt. djecom u sigurnoj kući. Zbog izrazito složenih odnosa u obitelji i nesuradnje roditelja po pitanju roditeljstva, slučaj je kontinuirano superviziran od strane licenciranih supervizora. Nadalje, iz dokumentacije Centra proizlazi da je između bračnih drugova pokrenut postupak razvoda braka, u kojem će se postupku odlučivati o skrbi za mlt. djecu. Dakle, iz dokumentacije koju je dostavio Centar, Pravobraniteljica je ponovno zaključila da je Centar postupao sukladno svojim ovlastima, te da nije neopravdano davao prednost jednom ili drugom roditelju, a eventualno različito postupanje proizlazi ponajprije iz respektiranja načela zaštite prava djece i njihove dobrobiti i suzbijanje svih vrsta nasilja u obitelji, a za što je Centar dao objektivno i razumno opravdanje.

PRILOG 6

Opisi slučajeva iz područja obrazovanja (Poglavlje 5., toč.5.6. Izvješća)

OPIS SLUČAJA (06-01/14-07) Promotivni video srednje strukovne škole

Krajem svibnja ove godine pojedini internetski portali prenijeli su vijest o videu za promociju novog strukovnog zanimanja u jednoj srednjoj školi (SŠ E.K.) pod nazivom „Jeste vidjeli što je pravo muško“, a u kojoj se ističe kako učenici/e na kreativan način uspijevaju približiti školu novim generacijama zainteresiranima za upis. U videu dostupnom na *youtube-u*¹⁰ i na naslovnici internetske stranice SŠ E.K. prikazane su dvije djevojke koje sjede na cesti kraj pokvarenog automobila. Dva mladića se zaustavljaju konstatiravši da *komadi* trebaju pomoć i nakon što ne uspiju otkloniti kvar na automobilu, jedna od djevojaka komentira „*Ma koji ste vi to muški*“. Potom u pomoć priskače stručnjak koji otkloni kvar, a ista djevojka se ponovo obraća dvojici mladića: „*Ste vidili ča je pravo muško?*“

Iz navedenoga proizlazi da je glavna poruka videa kojom se pokušava animirati gledatelja(/icu) na upis u školu stjecanje statusa *pravog muškarca* – dotičnoj struci pripisuje se karakteristika muževnosti što bi, kako je zamišljeno videom, trebalo motivirati učenike da upišu to zanimanje. Pritom se zanemaruje učinak takve promocije na potencijalno zainteresirane **učenice** koje razmatraju mogućnost upisa upravo tog zanimanja. Na taj način se potencijalne kandidatkinje, s obzirom da se dodatno potencira činjenica da se radi o tradicionalno muškom zanimanju koje simbolizira muževnost, ne potiče na upis, već postiže upravo suprotan učinak (dvije djevojke u videu bespomoćno sjede pored pokvarenog automobila). Unatoč tome što je možda motiv autora/ica za odabir takvog scenarija bilo uvrštavanje satiričnih elemenata u video, njegova glavna poruka perpetuira stereotipnu podjelu na tradicionalno „muška“ i tradicionalno „ženska“ zanimanja i rodne uloge.

Navedeno nije u skladu s čl.14.st.4. Zakona o ravnopravnosti spolova koji propisuje da će se *na svim razinama odgoja i obrazovanja primjereno brinuti o ujednačenoj zastupljenosti po spolu u učeničkoj i studentskoj populaciji*. Također, cilj 3.3. Nacionalne politike za ravnopravnost spolova 2011.-2015.¹¹ odnosi se na *postizanje spolne ravnoteže u odabiru područja obrazovanja u srednjim školama*, a mjera 3.3.1. u okviru tog cilja propisuje da *obrazovna ustanova, prema potrebi, izrađuje mjere za povećanje uključenosti podzastupljenog spola*. Namjera tako zamišljenih ciljeva je upravo u poticanju na veće uključivanje podzastupljenog spola kako bi se poništio negativan utjecaj prisutnih i teško iskorjenjivih rodni stereotipa i društvene „predodređenosti“ na rodne uloge za žene i muškarce. Upravo to je glavni razlog što djevojčice i dječaci koji iskazuju interes za „rodno nekonvencionalna“ zanimanja, naposljetku isto ne odabiru prilikom izbora školovanja. Pasivan pritisak okoline i neupitne podjele na „muška“ i „ženska“ područja interesa i rada utječu na pretjeranu maskulinizaciju ili feminizaciju pojedinih područja obrazovanja i rada.

Jasno je da je zbog same prirode struke, koja je u ovom slučaju tradicionalno predmet interesa mladića, navedene ciljeve trenutno teško ispuniti, međutim to ne znači da ih treba potpuno zanemariti i ne raditi na promjeni takve situacije. Stoga bi prilikom promocije svakog zanimanja

¹⁰ <https://www.youtube.com/watch?v=-GIgimemSbM>

¹¹ NN 88/11.

valjalo posebno paziti da se ono učini pristupačnim i prikladnim svima bez obzira na spol, u skladu s odredbom čl.14.st.1. Zakona o ravnopravnosti spolova koja *ustanovama kojima je obrazovanje primarna djelatnost nalaže da sustavno provode mjere osiguravanja jednakog pristupa obrazovanju na svim razinama.*

Slijedom svega navedenoga, Pravobraniteljica je školi dala preporuku da poduzme odgovarajuće mjere kako bi prilikom predstavljanja škole na jednak način osigurala pristup novim učenicama i učenicima bez obzira na spol te se tako poništio stereotipan učinak promotivnog videa. Školi je predloženo da preporuku uvaži na način da primijeni konstruktivan obrazac ispravljanja propusta i na isti način ponovo posegne za kreativnošću svojih učenika/ca koji mogu osmisлити **novi promotivni video** namijenjen primarno novim **učenicama**. Taj čin bi predstavljao odgovarajuću protutežu stereotipima u postojećem videu te tako ispunio obvezu iz čl.14.st.2. i 3. Zakona o ravnopravnosti spolova prema kojoj se sadržajima vezanim za pitanja ravnopravnosti spolova trebaju *promicati nediskriminacijska znanja o ženama i muškarcima, uklanjanje neravnopravnosti spolova i rodnih stereotipa u obrazovanju na svima razinama.*

SŠ E.K. se na podnesak Pravobraniteljice očitovala da će se, unatoč *troškovima koji ih ograničavaju, potruditi oko pripreme novih promotivnih videa za promociju zanimanja* te da su *svakako otvoreni za sve tipove suradnje uključujući i radionice na temu ravnopravnosti ili predavanje u školi.* Slijedom navedenoga, Pravobraniteljica je lokalnom i županijskom povjerenstvu za ravnopravnost spolova predložila da tijekom 2015. organizira radionicu ili predavanje na temu ravnopravnosti spolova namijenjenu nastavnicima/cama i/ili učenicima/ama škole na kojoj bi jedan od ciljeva radionice bio definiranje ideje za produkciju novog video spota koji bi bio namijenjen privlačenju djevojaka na upis nekog od zanimanja SŠ E.K.

Do kraja izvještajnog razdoblja nije zaprimljen odgovor povjerenstava za ravnopravnost spolova.

OPIS SLUČAJA (02-04/14-03) Prijava diskriminacije temeljem trudnoće studentice na visokom učilištu

Pravobraniteljica je zaprimila pritužbu studentskog pravobranitelja Sveučilišta u Z. u ime stranke V.K. koja nije uspjela završiti studij do roka kojeg je propisalo visoko učilište. U pritužbi se navodi da je *studentica V.K. imala dvije godine manje za ispuniti svoje obveze za završetak studija nego njezine kolegice upisane iste godine (jedna godina zbog mirovanja zbog trudnoće, a jedna godina zbog toga što je ona upisala studij kasnije pri čemu se upis od dva mjeseca poslije svih pretvorio u nešto puno više od dva mjeseca).* Također se dodaje da *visoko učilište činjenicu da je studentica zbog trudnoće i rođenja djeteta tijekom studija imala mirovanje tijekom trajanja studija nije uzimalo u obzir prilikom donošenja Odluke o uvjetima i rokovima završetka dodiplomskih sveučilišnih studija ustrojenih sukladno odredbama Zakona o visokim učilištima i time je studentica izravno diskriminirana zbog okolnosti njezine trudnoće.*

Visoko učilište je u svom očitovanju Pravobraniteljici navelo da *nema nikakve osnove za pritužbu na diskriminaciju.* Prema Odluci visokog učilišta, konačan rok za završetak studija za studente/ice upisane sukladno odredbama Zakona o visokim učilištima produžen je do 05.07.2013. (uz uvjet da studenti/ce sve ispite polože do 15.02.2013.). Pritom je važno imati na umu odredbu čl.1. Odluke koja glasi: *Ova Odluka odnosi se na sve studente koji su upisali dodiplomski sveučilišni studij na ovom visokom učilištu od akademske godine 1992./1993. do ak.god.2004./2005.*

Studentica V.K. sveučilišni dodiplomski studij upisala je u ak.god.2003./04. u statusu redovite studentice koja sama plaća studij. Prema odredbama Zakona o visokim učilištima, sveučilišni

dodiplomski studij traje najmanje četiri godine, a najviše za trećinu dulje od propisanog trajanja studija (4+2=6 godina), s time da student/ica može i nakon tog roka nastaviti i završiti upisani studij uz plaćanje, pod uvjetima utvrđenim statutom visokog učilišta. Studentica V.K. redovno je studirala do polovice ak.god.2009./10. kada od 2. semestra (veljača 2010.) upisuje mirovanje na osnovi trudnoće i majčinstva. Mirovanje traje godinu dana, odnosno do početka 2. semestra ak.god. 2010./11. (veljača 2011.) nakon čega nastavlja studij te, pod istim uvjetima kao i drugi studenti/ce, ima rok za položiti sve ispite do 15.02.2013., a studij završiti do 05.07.2013.

Naznačeni rokovi koji su određeni Odlukom visokog učilišta su *standardizirani* te se odnose na sve studentice i studente uzimajući u obzir procjenu najduljeg mogućeg vremena studiranja koje se može omogućiti studentima/cama koji su studij upisali po starom programu. Pritom nije razvidno da je studentica V.K. zbog mirovanja na osnovi trudnoće i majčinstva „izgubila“ godinu dana u odnosu na svoje kolegice i kolege. Primjerice, njena situacija bila bi identična situaciji studentice koja je studij po starom programu upisala godinu dana kasnije (2004./05.) nego V.K. (2003./04.), a nije upisala godinu dana mirovanja na osnovi trudnoće i majčinstva – isti rok za završetak studija vrijedio bi u oba slučaja. Iz tog razloga Pravobraniteljica je donijela odluku u kojoj je ustvrdila da visoko učilište primjenom odredbe čl.116.st.3. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, koja visokom učilištu daje mogućnost da *ograniči trajanje prava na završetak studija na određen broj godina, ali ne na manji broj godina od onoga koji je studentu ostao do završetka studija prema programu prema kojem je započeo studij uvećan za dvije godine*, u ovom slučaju studenticu V.K. nije stavilo u nepovoljniji položaj temeljem trudnoće i materinstva.

Što se tiče detalja vezanih za upis studija dva mjeseca nakon početka ak.god.2003./2004. (zbog čega je visoko učilište, kako se navodi u njegovom očitovanju, V.K. na temelju zamolbe odobrilo testiranje 2. semestra i nakon protoka roka), oni spadaju u nadležnost Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta koje prema čl.113.st.1. Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju provodi upravni nadzor nad zakonitošću rada visokih učilišta.

OPIS SLUČAJA (02-04/14-04) Slučaj promjene spola i izdavanja svjedodžbe o završetku stupnja obrazovanja

Pravobraniteljici je proslijeđena pritužba Pučke pravobraniteljice vezano za izdavanje svjedodžbi i diploma osobama koje su promijenile spol i/ili osobno ime. U konkretnom slučaju, pritužiteljica, rođena kao osoba muškog spola, zbog promjene osobnog imena nije mogla ishoditi izdavanje nove svjedodžbe od matične srednje škole. Punomoćnica pritužiteljice u dopisu dotičnoj školi je navela kako je ovakvo postupanje u cijelosti neutemeljeno na pozitivnim propisima, jer, s jedne strane, ne postoji pravni akt koji bi opravdao postupanje škole, dok, s druge strane, brojni pozitivni propisi osiguravaju pravo na jednakost i poštovanje privatnog života.

Pravobraniteljica je zatražila od škole svu relevantnu dokumentaciju. Škola je povratno izvijestila kako je pritužiteljici izdana svjedodžba s novim imenom, i to istog dana kada je ona dostavila Rješenje o promjeni imena. Pravobraniteljica je utvrdila kako je ovakvo postupanje opravdano zbog toga što razlozi zbog kojih je škola odbila izdati novu svjedodžbu nisu bili diskriminatorne naravi, već se radilo o nedostatku potvrde kojom bi se dokazala promjena osobnog imena. No, Pravobraniteljica je dotičnoj školi skrenula pozornost na odredbu čl.14.st.5. Zakona o ravnopravnosti spolova prema kojoj sve obrazovne ustanove moraju u sadržajima svjedodžbi, certifikata, licencijskih i diploma koristiti jezične standarde sukladno tom Zakonu, navodeći strukovne kvalifikacije, zvanja i zanimanja u ženskom, odnosno muškom rodu, ovisno o spolu primatelja/ice

dokumenta. Naime, ustanovljeno je kako je pritužiteljici izdana svjedodžba s nazivom zanimanja u muškom rodu, što nije u skladu s navedenom odredbom. Slijedom navedenoga, Pravobraniteljica je školi uputila upozorenje i preporuku, prema kojima je škola dužna u svom budućem radu voditi računa o spolu primatelja/ice dokumenta prilikom njihovog izdavanja.

PRILOG 7

Opisi slučajeva vezani uz reproduktivno zdravlje (Poglavlje 9., toč.9.1.1. Izvješća)

OPIS SLUČAJA (03-05/14-8) Pravobraniteljici se pritužbom obratila H.Š. vezano uz tretman medicinskih djelatnika/ica prema njoj prilikom poroda u bolnici u Z. Naime, pritužiteljica navodi kako joj je već na samom ulazu u rađaonu primalja rekla: „*Zar ste se danas baš sve sjetile rađati?*“ te navodi kako joj se nitko od medicinskog osoblja nije predstavio niti imenom niti titulom. Navodi kako je odnos prema njoj cijelo vrijeme bio neprijateljski, da su primalje vikale na nju, da je bila izložena netočnim i neutemeljenim prijetnjama i zastrašivanjima. Pritužiteljica navodi kako je molila da ne mora cijelo vrijeme ležati na lijevom boku jer tako osjeća najjaču bol. Međutim, navodi kako joj je primalja na to rekla da ona (pritužiteljica) želi ubiti svoje dijete. Navodi da joj od strane medicinskog osoblja nije bilo dozvoljeno niti da ustane, kao niti da ode na WC.

U pritužbi dalje navodi kako je njezinom djetetu trebalo duže vrijeme da se spusti u porođajni kanal nakon što se cerviks potpuno otvorio, a kako joj je primalja rekla da je to njezina krivnja te da su je za sve što se dogodilo uvjeravale da je sama kriva. Također navodi kako ju nitko nije ništa pitao niti ju informirao o stanju nje i njezinog djeteta, da je medicinsko osoblje pred njom razgovaralo o njoj podrugljivo i s podsmjehom, kao da ona tamo nije prisutna. Navodi kako je na svako pitanje dobila odgovor: „*Koju školu ste vi završili? Da li ste vi medicinske struke? Koliko vi imate godina?*“

Nadalje pritužiteljica navodi kako je nazvala svoju ginekologinju kod koje je pratila trudnoću te da je ona nazvala bolnicu i raspitala se o njoj. Navodi kako je zatim ginekologinja nazvala nju na mobitel i rekla joj što se sa njom točno događa. Pritužiteljica navodi kako je molila da njezinog supruga koji je bio u hodniku pred vratima puste u rađaonu, ali da nisu htjeli te kako je većinu vremena bila sama u „boksu“. Ako bi nekoga pozvala, pritužiteljica navodi kako bi vikali na nju zbog čega ih zove bez veze te da joj nitko nije govorio niti što niti zašto radi i da ju nitko ništa nije pitao. Također navodi kako joj nisu dozvolili da izabere položaj rađanja te da je morala rađati na leđima. Navodi kako joj je liječnica rekla da tiska svom snagom iako se dijete još nije bilo spustilo te da joj se zbog toga dogodila ruptura vagine. Navodi kako je nakon toga primalja u rađaoni pitala tko je pokušao porod prije vremena, a da je dotična liječnica pritom šutjela.

Pritužiteljica navodi kako joj je nakon toga primalja napravila veliku epiziotomiju uz obrazloženje da ju bez toga neće poslije moći sašiti. Navodi kako ju je trebala šivati specijalizantica koja je rekla da to ne zna sašiti te da joj je tada doktorica nevoljko pokazala početak, a zatim joj rekla da sama nastavi. Pritužiteljica navodi kako je pritom izgubila puno krvi, da su joj se kod kuće šavovi raspali dok rana još nije bila zacijelila iako je cijelo vrijeme mirovala. Navodi kako je odlazila kod privatnog ginekologa zbog stavljanja kirurških flastera, da se nakon poroda osjećala poniženom, bespomoćnom i da je bila psihički uništena, da je danima kasnije plakala na spomen poroda. Navodi kako je imala urednu trudnoću, ali da je dugo osjećala fizičke i psihičke posljedice takvog poroda.

PODUZETE MJERE I ISHOD: U pribavljenom izvješću bolnice u Z., a vezano uz navode iz pritužbe, negiraju se svi navodi iz pritužbe te se, između ostaloga, navodi: „*Slobodni smo tvrditi da se u slučaju pritužiteljice ne radi o problematici iz područja ravnopravnosti spolova. Jedan od temeljnih ciljeva Zakona o ravnopravnosti spolova je pružanje zaštite od nepovoljnijeg postupanja prema ženama na osnovi trudnoće i materinstva, što se odnosi na zaštitu žena, trudnica i majki u*

sferi školovanja, zapošljavanja, političkih aktivnosti, medijskog tretmana i slično, odnosno na suzbijanje pojava favoriziranja muškog spola u tim sferama. “ Nadalje u istom očitovanju navodi se i slijedeće: „*U Klinici za ginekologiju i porodništvo se skrbi o trudnoći i materinstvu, što po prirodi stvari znači da su sve pacijentice Klinike žene. Slijedom te činjenice teško može doći u pitanje njihov neravnopravni tretman u odnosu na muškarce. Dakle, objektivno nije moguć njihov nepovoljniji tretman po osnovi spola.*“

Vezano uz navedeno, Pravobraniteljica je ukazala kako načelo ravnopravnosti spolova svakako obuhvaća, između ostaloga, i pitanje seksualnih i reproduktivnih prava žena, a što uključuje brojne aspekte toga prava kao što su npr. pravo na korištenje kontracepcijskih sredstava, pravo na odlučivanje o prekidu trudnoće, ali i tretman roditelja prilikom porođaja u rodilištima. Naime, Pravobraniteljica je ustanovila kako se u konkretnom slučaju ne radi o tome da bi liječnik/ica ginekolog/inja u svom radu postupao/la nejednako prema ženama i muškarcima, a što bi bilo nemoguće „po prirodi stvari“, jer su „sve pacijentice Klinike žene“, uslijed čega „objektivno nije moguć njihov nepovoljniji tretman po osnovi spola“, već se radi o tome da liječnici/ice prilikom poroda prema ženama roditeljama ne smiju postupati na način kojim se krši njihovo dostojanstvo, ali i prava zajamčena važećim propisima, a čime ih se svakako dovodi u nepovoljniji položaj koji je - obzirom kako je činjenica poroda svojstvena ženskom spolu - uvjetovan upravo njihovim ženskim spolom.

Pravobraniteljica je u konkretnom slučaju primjenjivala i odredbe Zakona o zaštiti pacijenata¹² koji propisuje kako se zaštita prava pacijenata/ica provodi na načelu humanosti koje se ostvaruje osiguravanjem poštivanja pacijenta/ice kao ljudskog bića, osiguravanjem prava na njihov fizički i mentalni integritet te zaštitom osobnosti pacijenta/ice uključujući poštivanje njegove/njezine privatnosti, svjetonazora te moralnih i vjerskih uvjerenja. Navedeno se u kontekstu ove problematike može i treba tumačiti kao pravo žene/roditelje da bude u potpunosti informirana na njoj primjeren i razumljiv način, uz poštivanje njezine osobnosti te zaštitu dostojanstva, a što prema navodima pritužiteljice u konkretnom slučaju nije bilo osigurano.

Posebno je važno istaknuti kako svaka žena/pacijentica ima pravo odluke o svim pitanjima koja se odnose na njezino reproduktivno zdravlje i stanje, kao i na dostojanstven tretman prilikom ostvarivanja navedenih prava. Pravobraniteljica pritom u konkretnom slučaju nije ulazila u stručnost rada bolnice, već je pratila provedbu načela ravnopravnosti spolova kao jedne od najviših vrednota ustavnog poretka Republike Hrvatske. Radi svega navedenog Pravobraniteljica je bolnici uputila preporuku.

OPIS SLUČAJA (03-05/14-35) Diskriminatorno porezno rješenje Porezne uprave, ispostave Samobor

Pravobraniteljica je zaprimila pritužbu jedne organizacije civilnog društva na rješenje Porezne ispostave Samobor (PI Samobor) u kojoj se navodi kako je stanovita građanka tijekom 2013. donirala novčana sredstva udruzi te je početkom 2014. u okviru zakonskog roka, a temeljem podnesene porezne prijave radi utvrđivanja poreza na dohodak za 2013., zatražila uvećanje osobnog odbitka radi donacije istih sredstava.

Međutim, PI Samobor donijela je rješenje prema kojem je njen zahtjev za uvećanje osobnog poreznog odbitka za darovanja u odgojno-obrazovne i kulturne svrhe odbijen iz razloga što su

¹² NN 169/04, 37/08.

„podaci iz porezne prijave netočni, odnosno nepotpuni“. U obrazloženju takvog rješenja se navodi: „Uvećanje osobnog odbitka za darovanja u odgojno-obrazovne i kulturne svrhe se ne može priznati, jer je odgoj – obrazovanje i kultura koju promiče ova udruga, a koja se zalaže za pravo na pobačaj, u izravnoj suprotnosti s čl.21. Ustava RH u kojem je propisano da svako ljudsko biće ima pravo na život. Treba spomenuti da je Europski sud pravde u sporu C-34/10 Oliver Brustle v. Greenpeace E.V. definirao da je bilo koja jajna stanica u trenutku oplodnje organizam sposoban da se iz njega pokrene proces nastanka ljudskog bića. Odnosno, da ljudski život započinje oplodnjom. Također, čl.5. Ustava RH propisano je da u RH zakoni moraju biti u suglasnosti s Ustavom, a ostali propisi i s Ustavom i sa zakonom, te je svatko dužan držati se Ustava i prava i poštivati pravni poredak RH. Stoga bi priznavanje prava koje potiče odgoj-obrazovanje i kulturu koja promiče pobačaj – temeljenog na Zakonu o porezu na dohodak, a koje je u suprotnosti s Ustavom, bilo direktno kršenje Ustava RH. Zbog svega navedenog uvećanje osobnog odbitka za darovanja u odgojno-obrazovne i kulturne svrhe ovoj udruzi ne može se priznati“.

Uvidom u pritužbu i sporno rješenje Pravobraniteljica je ustanovila da je nadležna osoba PI Samobor prisvojila sebi pravo tumačiti je li važeći Zakon o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece¹³ u skladu s Ustavom ili nije (premda je za odluku o tome ovlašten jedino Ustavni sud RH) i tumačiti presudu Europskog suda pravde i njezin smisao te širinu primjene u predmetu u kojemu se traži povrat poreza (dok se presuda ne odnosi na pitanja financija i poreznih obaveza građana).

Pravobraniteljica je nadležno tijelo upozorila da spomenuta presuda Europskog suda pravde nije ni u kakvoj vezi sa primjenom poreznih propisa ijedne od zemalja članica EU, već govori o pravu na patentiranje istraživanja na pojedinim vrstama ljudskih stanica, te je u presudi pojam jajne stanice definiran isključivo za potrebe i domet te presude, odnosno za interpretaciju čl. 6(2)c Direktive 98/44/EC o pravnoj zaštiti biotehnoških izuma. Štoviše, samom presudom naglašeno je kako se definicija pojma embrija i jajne stanice primjenjuje samo i isključivo za potrebe predmetnog slučaja, jer se radi o složenom medicinskom, pravnom i etičkom pitanju. Pravobraniteljica je naglasila kako Ustav RH valja tumačiti sistemski, a ne izvlačenjem iz konteksta pojedinih odredbi. Naime, čl.21. Ustava na koji se dotična osoba – zaposlena u PI Samobor pozvala, sastavni je dio glave 2. Ustava koja nosi naslov Osobne i političke slobode i prava. Činjenica jest da čl.21.st.1. Ustava propisuje da svako ljudsko biće ima pravo na život, no st.2. istog članka određuje da u RH nema smrtne kazne. Iz daljnjeg teksta dotične glave Ustava jasno slijedi da se zapravo radi o zaštiti osnovnih prava osoba koje su iz nekog razloga uhićene/pritvorene i o osnovama suđenja u kaznenom postupku, kojima se garantira zaštita i pravo na jednakost svim hrvatskim građanima, kao i drugih osnovnih prava i sloboda. Niti jednom tom odredbom ne propisuje se kada počinje život niti ima govora o zaštiti embrija od trenutka oplodnje kao živog bića, odnosno čovjeka.

Konvencija o ukidanju svih oblika diskriminacije žena (CEDAW) od 18.12.1979., koja se primjenjuje u RH, čl. 10(1)h propisuje pravo žena na pristup posebnim informacijama iz područja obrazovanja radi pomoći u osiguranju zdravlja i dobrobiti obitelji, uključujući informacije i savjete o planiranju obitelji, dok čl. 16(1)e propisuje da žene imaju jednaka prava da slobodno i odgovorno odlučuju o planiranju obitelji, pristup odgovarajućoj zdravstvenoj zaštiti, uključujući informacije, savjete i usluge u vezi sa planiranjem obitelji.

Temeljem čl.19.st.1. ZRS-a, Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova predstavlja neovisno tijelo nadležno za suzbijanje diskriminacije u području ravnopravnosti spolova. Valja naglasiti kako je upravo institucija Pravobraniteljice ustanovljena kao rezultat usvajanja navedene Konvencije koja

¹³ NN 18/78 i 88/09.

garantira ravnopravnost spolova u svim područjima života. Čl.6.st.2. Zakona o ravnopravnosti spolova zabranjuje diskriminaciju na osnovi trudnoće i materinstva. Kako su i trudnoća i materinstvo imanentne samo ženama, upravo se one vrlo često nađu pod udarom diskriminacije ne samo temeljem trudnoće i materinstva, već i po pitanjima slobodne volje planiranja obitelji te pristupa informacijama o tome, što je protivno Konvenciji o ukidanju svih oblika diskriminacije žena, a samim time i Zakona o ravnopravnosti spolova, koji izvire iz navedene Konvencije.

Stoga je Pravobraniteljica u postupanju PI Samobor utvrdila povredu čl.6.st.2. Zakona o ravnopravnosti spolova te nadležno tijelo upozorila da je spornim pravnim aktom PI Samobor prekoračila svoje ovlasti i grubo diskriminirala podnositeljicu porezne prijave i preporučila da se prilikom donošenja poreznih akata primjenjuju važeći propisi RH i tumače samo oni koji su u izravnoj vezi sa poreznim pravima i obvezama pravnih ili fizičkih osoba.

Nakon provedene unutarnje kontrole, nadležno tijelo zaključilo je kako je službenik pogrešno primijenio pozitivne zakonske propise te je bio dužan priznati uvećanje osobnog odbitka za darovanja temeljem podnesene porezne prijave. Stoga je protiv njega pokrenut stegovni postupak. Do kraja izvještajnog razdoblja nije zaprimljena obavijest o ishodu postupka.

OPIS SLUČAJA (06-01/14-07) Internetski portal „Klinika za pobačaje“

Početak studenoga 2014. brojni mediji ukazali su na pojavu elektronskog oglašavanja „lažnih klinika za pobačaje“. Ispitujući navode iz članaka, Pravobraniteljica je ustanovila da se radi o internetskom portalu „Klinika za pobačaje“ (<http://www.klinikazapobacaje.com/>) te je uvidom u internetske stranice utvrdila postojanje sadržaja koji nisu u skladu s pravnim poretkom Republike Hrvatske.

Naime, pobačaj oplodene jajne stanice u bilo kojem stadiju na toj Internetskoj stranici naziva se ubojstvom, masakrom, zločinom i genocidom, pobačaj se dovodi u isti kontekst s čedomorstvom i eutanazijom, neupitnim se prezentira stav da život počinje začecem, liječnike/ce izvršitelje pobačaja i žene koje se odluče pobaciti stigmatizira se kao ubojice, legalno inducirani pobačaj naziva se državno ozakonjenim ubojstvom, tvrdi se da upotreba bilo koje vrste kontracepcije potiče izvršavanje većeg broja pobačaja, relativizira se čin silovanja navodeći da žena ima izbor suprotstaviti se silovatelju, izravno se poziva na građanski neposluh, a neizravno čak i na osvetu u slučaju pobačaja, te se demokratsko uređenje Republike Hrvatske proglašava nevažećim.

Sve to je vidljivo u rubrici *Često postavljena pitanja* (neki izrazi u tekstu su posebno podebljani pa ih tako prikazujemo i ovdje):

→ *Koje se metode koriste za ubijanje nerođenog djeteta za vrijeme prva tri mjeseca njegova života u maternici?* → *izbacivanje putem „**isisavanja**“ - Smrt djeteta izazvana je **drobljenjem** ruku i nogu, a ostaci zametka budu pretvoreni u **okrvavljenu masu**.*

→ *Abortivno sredstvo je svaki farmaceutski, kemijski proizvod ili svaka naprava koja prouzrokuje smrt nerođenog, ponekad **trujući ga izravno**.*

→ *Metode za ubijanje djece 3.-9. mjeseca života u maternici u nekim zemljama koje to dopuštaju: širenje maternice i izbacivanje ploda: **raskomadati** (...) **hvataljke za drobljenje** (...) **razmrskana lubanja** (...) **izvući glavu isisavanjem**; ubrizgavanje hipertonične solne otopine: *Dijete iskušava **gorki okus smrtonosnog okusa**. Malo po malo sol mu **prži kožu, grlo i crijeva**. Uzalud ono pokušava pobjeći. (...) Njegova okrutna agonija može **potrajati i satima**; korištenje**

prostaglandina: **mrtvi zametak**: hysterotomiju: **ugušili dijete**; pobačaj djelomičnim porodom: **škare do dna lubanje**.

→ Je li pobačaj jedina praksa koja može biti pogibeljna za novorođenče? Ne, dijete može biti žrtva i čedomorstva. **Ucjepeljivanje tkiva zametka**, za koje je potrebno upotrijebiti živi zametak da bi se moglo uzeti živo tkivo, ponekad biva izvedeno pobačajem. Ali to tkivo se ne uzima od zametka, jer se ustvari radi o živom djetetu, stoga ovdje se radi o **čedomorstvu** ili **eutanaziji**.

→ Biologija dokazuje da život novog ljudskog bića nastaje **u trenutku oplodnje**.

→ Uništiti zigotu jednako je ubojstvu već živućeg ljudskog bića.

→ Može li se reći da prije ugnježđenja u maternicu postoji samo pred-zametak, bez ljudske naravi, stoga može li biti govora o ljudskom biću tek nakon ugnježđenja? Ne, nipošto. Ta je teza **protuznanstvena**.

→ Namjerni pobačaj **u bilo kojem trenutku trudnoće** je ubojstvo ljudskog bića.

→ Pobačaj ili masakr nerođene djece nije privatni izbor, nego privatni zločin koji više za osvetom pred Bogom i pred ljudima i traži pravdu.

→ Pobačaj je u pravom smislu riječi najteža zlouporaba koju majka može počinuti prema vlastitom djetetu.

→ Zar ne bi zakon trebao dopustiti barem jedno izuzeće – “terapijski pobačaj”, u slučaju kada je majčin život u pogibelji? Nema ništa “terapijskoga” u hotimičnom uništavanju drugoga pod izgovorom da se spasi prvi. Ubijanje ne može predstavljati terapiju.

→ Ne bi li zakon trebao dopustiti pobačaj barem u slučaju silovanja ili incesta? Žena koja je žrtva seksualnog nasilja ima pravo suprotstaviti se silovatelju, ali dijete koje će se roditi nije napadač, nego druga nevina žrtva, stoga ono ne može biti ubijeno da bi se ispravila krivica koju je otac počinio. “Kazniti napadača a ne njegovo dijete!”, s pravom upozorava Miriam Cain. “Država bi trebala eventualno narediti smrtnu kaznu za svakog silovatelja koji je taj zločin počinio, ali ne za nevinu bebu koja dolazi kao posljedica toga”.

→ Argument koji pretendira opravdati pobačaj radi osiguranja “kvalitete života”, nije karitativan nego kriminalan.

→ Zar bismo trebali ozakoniti taj okrutni zločin?

→ Ostaviti jadne žene trećeg svijeta da ubijaju vlastiti djecu, nije primjer čovjekoljublja, nego promicanje genocida.

→ Zašto branitelji života ne promiču takav seksualni odgoj kojim bi se, zalažući se za kontracepciju, izbjegao pobačaj? Kontracepcija ustvari, ne predstavlja alternativu pobačaju, nego pomaže njegovo prihvaćanje i širenje. Kontracepcija naime pogoduje mentalitetu koji traži uživanje i odbacuje žrtvu pod svaku cijenu. (...) Kontracepcija guši u bračnim parovima želju za djecom i volju da ih se prihvati. Stoga kada kontracepcija zakaže i spriječi užitak, žene pobacuju bez skrupula. Kontracepcijski mentalitet dakle potiče da se pobačaji množe umjesto da ih uklanja.

→ Može li država ozakoniti pobačaj, barem pod točno određenim uvjetima? Država nema pravo ozakoniti pobačaj. (...) Ako država ozakoni pobačaj ona ozakonjuje ubojstvo. (...) Zakon koji dopušta pobačaj građanin treba smatrati zakonski nevažećim (...) Ništa ne mijenja činjenica da država ozakoni pobačaj demokratskom odlukom neke većine, bilo parlamentarne, bilo glasačke. Volja naroda, pa i vjerodostojna, nema pravo utvrditi što je dobro i pravedno, niti može zlo pretvoriti u dobro. Volja naroda može samo tolerirati neko neizbježno zlo, ali ne može ozakoniti neko zlo, niti pod izgovorom da želi izbjeći neko gore zlo.

Zatim se nabrajaju se fizičke i psihičke posljedice pobačaja:

→ Često postavljena pitanja - Posljedice pobačaja:

Fizičke posljedice: rak dojke, grlića maternice, jajnika i jetre, smrt, upalna bolest zdjelice, perforacije maternice, razderotine grlića maternice, placenta previa (predležeca posteljica), komplikacije pri porodu, komplikacije u budućim trudnoćama, ektopična trudnoća i neposredne komplikacije (infekcije, krvarenja, embolija, trganje ili perforacija maternice, anesteziološke komplikacije, konvulzije, ozljede grlića maternice, endotoksični šok

Psihičke posljedice: potreba za psihološkim liječenjem, posttraumatski stresni poremećaj (PTSP), seksualna disfunkcija, suicidalna razmišljanja i pokušaj samoubojstva, povećano konzumiranje cigareta i pripadajuće negativne posljedice po zdravlje, alkoholizam, ovisnost o drogama, poremećaji u prehrani, zapuštanje ili zlostavljanje djece, rastava braka i kronični problemi u vezi.

Nadalje, pod naslovima *Pobačaj – što je to?* i *Kako izgleda pobačaj* nalazi se američki dokumentarni film „The Silent Scream“ (1984) u kojem se demonstriraju tehnike pobačaja koje su se u to vrijeme u S.A.D.-u primjenjivale na fetusu starom 12 tjedana uz popratnu naraciju liječnika koji između ostaloga spominje i sljedeće (prijevod s engleskog jezika): *Sada možemo vidjeti jezivi tihi vrisak na licu djeteta koje je suočeno s neizbježnim izumiranjem; Izvršitelj pobačaja će ovim instrumentom zahvatiti glavu djeteta koju će potom zdrobiti, a kosti i sadržaj glave bit će uklonjeni; Sada ćemo po prvi puta vidjeti kako se dijete kida, komada, raščlanjuje, drobi i uništava pomoću bezdušnih čeličnih instrumenata itd.*

Na naslovnici portala naveden je njegov glavni cilj, a to je *pružiti dovoljno informacija o abortusu prije obavljanja samog zahvata*. Pri dnu naslovnice stoji „disclaimer“ (izjava o odricanju odgovornosti): *„Ova stranica ne predstavlja stvarnu kliniku u kojoj se može obaviti pobačaj i putem ove stranice ne možete rezervirati termin pobačaja“*. Također je na naslovnici vidljivo da je portal izrađen u autorstvu udruge Vigilare, a „savjetovaništa“ na koje se upućuju čitatelji/ice su druge udruge. Naime, radi se o ukupno 10 organizacija civilnog društva: Centar za pomoć trudnicama „Djetešce, na sunašce“ iz Zagreba i 9 udruga koje zapravo predstavljaju mrežu podružnica Udruge Betlehem, a stacionirane su u Karlovcu (registrirana 2008. godine), Zagrebu (2009), Splitu (2012), Vinkovcima (2013), Ogulinu (2013), Sisku (2013), Osijeku (2013), Puli (2014) i Varaždinu (2014). Na internetskim stranicama udruge „Djetešce, na sunašce“ navodi se kako *„svaka žena kada zatrudni intuitivno želi roditi, ali je silno pogađa kao zabijen nož u srce kada joj često njezini najbliži kažu 'riješi se djeteta!'“*, a pregledom poveznica i drugih sadržaja jasno je da se radi o udruzi koja promiče isključivo katolički svjetonazor po pitanju reproduktivnog zdravlja žena. Ista situacija je po pitanju Udruge Betlehem na čijim stranicama se kao glavni cilj ističe *„molitvom i djelovanjem spasiti svako začeto dijete koje je u opasnosti od pobačaja“*, a kao jedan od ostalih ciljeva *„promicanje vrijednosti i poštivanje života u skladu s objavljenom riječi Božjom i zakonima Katoličke crkve“*.

Na temelju sadržaja internetskog portala „Klinika za pobačaje“ i informacija o udrugama koje stoje iza njega, jasno je da se radi o organizacijama civilnog društva koje se bave promicanjem katoličkog svjetonazora. Pritom treba imati u vidu da prema čl.7.st.2. Zakona o pravnom položaju vjerskih zajednica¹⁴ udruge ne mogu imati položaj vjerskih zajednica i ne mogu stjecati i ostvarivati prava koja imaju vjerske zajednice.

¹⁴ NN 83/02 i 73/13

Premda je na samoj naslovnici navedeno da je cilj „Klinike za pobačaje“ *pružiti dovoljno informacija o abortusu prije obavljanja samog zahvata*, Pravobraniteljica je ustanovila da njen sadržaj nipošto ne pruža objektivne, potpune i cjelovite informacije. Naprotiv, „Klinika za pobačaje“ pruža pogrešne, neobjektivne, nepotpune, necjelovite i nestručne informacije koje zapravo predstavljaju potpune dezinformacije o regulaciji pobačaja u Republici Hrvatskoj. To se očituje u tvrdnjama poput onih da je svaki pobačaj ubojstvo, masakr, zločin ili kriminalan čin; da je pobačaj u rangu s čedomorstvom i eutanazijom; da život počinje oplodnjom jajne stanice ili da upotreba bilo koje vrste kontracepcije potiče izvršavanje većeg broja pobačaja. Navedene tvrdnje predstavljaju vrijednosni sud karakterističan za konkretnu vjersku zajednicu, a ne objektivne znanstvene činjenice kakvima se prikazuju. Pritom se kroz tekstove provlači neprimjeren diskurs upotrebljavajući najokrutnije moguće izraze kojima je cilj one koji podržavaju ili koriste uslugu prekida trudnoće predstaviti kao bezosjećajne sebične ubojice. S druge strane, ne spominju se ograničenja i uvjeti pod kojima se vrši pobačaj u Republici Hrvatskoj (npr. do kojeg tjedna je dopušten) i druge vrlo važne i neophodne informacije za žene koje razmatraju mogućnost pobačaja - između ostaloga u cijelom sadržaju nije zapravo jasno je li pobačaj u Hrvatskoj uopće dopušten (govori se u terminima *Ne bi li zakon trebao dopustiti pobačaj*, *Može li država ozakoniti pobačaj*, *Ako država ozakoni pobačaj...*). Takve radnje mogu se okarakterizirati i kao nedopušteno *širenje lažnih vijesti kojima se remeti mir i spokojstvo građana*, što predstavlja prekršaj iz čl.16. Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira¹⁵.

Slijedom navedenoga, jasno da cilj „Klinike za pobačaj“ nije *pružiti ženama dovoljno informacija o abortusu prije obavljanja samog zahvata*, već je pravi cilj *djelovanjem spasiti svako začeto dijete koje je u opasnosti od pobačaja* **nauštrb zdravlja žene**. Zdravlje žene i zakonski zajamčeno pravo na slobodno odlučivanje o rađanju djece u potpunosti su podređeni pravu na „život djeteta“, koji sukladno religijskoj dogmi, počinje od trenutka oplodnje jajne stanice. Pritom se religijska dogma predstavlja kao neupitna znanstvena i pravna činjenica, dok je nacionalno zakonodavstvo *kriminalno i genocidno*. Objavljenim tekstovima na portalu dominiraju tehnike zastrašivanja i krajnji oblici emocionalne manipulacije, pogubni za psihičko zdravlje žena koje razmatraju mogućnost pobačaja. Društvena skupina koja je u ovom slučaju posebno ugrožena su slabije obrazovane žene iz socijalno i ekonomski depriviranih slojeva koje će vrlo vjerojatno zbog neznanja i straha od društvene izolacije i odbacivanja u takvoj teškoj životnoj situaciji kao što je neželjena trudnoća pomoć prvo potražiti na najdostupnijem izvoru informacija, a to je Internet. Dostupnost tih tekstova je na vrlo visokoj razini s obzirom da se nakon upisa termina 'pobačaj' u Google-ovu tražilicu, nakon definicije pobačaja iz Wikipedie, kao **drugi** rezultat javlja poveznica na „Kliniku za pobačaje“ ispod koje u njenom opisu stoji: *Savjetovanje. Prije narudžbe termina. Za roditelje. Kako savjetovati dijete. Rizici kod pobačaja. Što trebam znati. Pobačaj. Što je to? Iskustva korisnica*.

Navedenim opisom, uzimajući u obzir i sam naziv portala („Klinika za pobačaj“), on se predstavlja kao pouzdan i vjerodostojan izvor informacija, koji međutim to svakako nije. ***Izjava o odricanju odgovornosti na dnu naslovnice gotovo da nije vidljiva i ni u kojoj mjeri ne uspijeva čitatelju/ici dati do znanja o kakvom izvoru informacija se radi***. Upotrebom naziva *klinika* i cijelim web-dizajnom portala, kao i sadržajima tekstova u kojima se poziva na znanost, biologiju i medicinu, premda je jasno da se radi isključivo o religijskom ideološkom svjetonazoru, organizacije civilnog društva predstavljaju se kao zdravstvene ustanove. Vezano za to, treba istaknuti da je prema

¹⁵ NN 5/90, 30/90, 47/90 i 29/94

odredbama čl.3. Zakona o elektroničkim medijima¹⁶ te čl.4. i čl.18. Zakona o nedopuštenom oglašavanju¹⁷ zabranjeno zavaravajuće, prikriveno i prijevarno oglašavanje kojim se dovodi u zabludu ili je vjerojatno da će dovesti u zabludu osobe kojima je upućeno ili do kojih dopire. Sličan problem bio je aktualan se u SAD-u nakon čega su takvi oglasi uklonjeni (više o tome: *Google uklonio oglase lažnih klinika za abortus*, Voxfeminae, 06.05.2014.).

Slijedom svega navedenoga, Pravobraniteljica je Ministarstvu uprave i Ministarstvu zdravlja uputila upozorenje da se sadržajima na portalu „Klinika za pobačaje“ grubo stigmatiziraju i tako diskriminiraju žene koje su pobacile ili namjeravaju pobaciti. Nabrojane organizacije civilnog društva koje stoje iza internetskog portala čine radnje koje su u suprotnosti s pozitivnim zakonima Republike Hrvatske. Isti sadržaji nisu u skladu ni sa Zakonom o ravnopravnosti spolova, Zakonom o zdravstvenim mjerama za ostvarivanje prava na slobodno odlučivanje o rađanju djece i Rezolucijom 1464(2005) „Žene i religija u Europi“, a trebalo bi ispitati njihovu usklađenost i s drugim nacionalnim i međunarodnim propisima kao što su Zakon o udrugama, Zakon o prekršajima protiv javnog reda i mira, Zakon o elektroničkim medijima i Zakon o nedopuštenom oglašavanju. Stoga je Pravobraniteljica navedenim resornim tijelima dala preporuku da u okviru svojih nadležnosti poduzmu odlučne i žurne radnje kojima bi se spriječilo daljnje protuzakonito djelovanje organizacija civilnog društva u području reproduktivnog zdravlja žena. Do kraja izvještajnog razdoblja nisu zaprimljeni odgovori ministarstava.

OPIS SLUČAJA (03-05/13-30) Pravobraniteljica je putem medija saznala za slučaj J.E., ginekologa koji je zbog prigovora savjesti odbio mladoj pacijentici prepisati kontracepciju za „dan poslije“. Uslijed toga je djevojka, prema medijskim natpisima, bila prisiljena obratiti se privatnoj ordinaciji.

PODUZETE MJERE I ISHOD: Radi ispitivanja navedenog, Pravobraniteljica je od nadležnog doma zdravlja, gradskog ureda za zdravstvo, Ministarstva zdravlja i Hrvatskog zavoda za zdravstveno osiguranje zatražila dostavu očitovanja i cjelokupne dokumentacije. Ministarstvo zdravlja je dopisom obavijestilo Pravobraniteljicu kako je od HZZO-a zatražilo nadzor nad ugovornim obvezama ugovornog subjekta, u dijelu koji se odnosi na nepoštivanje načela dostupnosti primarne zdravstvene zaštite u djelatnosti zdravstvene zaštite žena. No, dotični ginekolog je obavijestio Ministarstvo kako nije u mogućnosti provesti navedeni zahtjev i dostaviti izvješće budući da mu nisu poznati podaci o pacijentici, datum obavljenog liječničkog pregleda i sl. Nastavno dotični ginekolog je u svom očitovanju Pravobraniteljici naveo kako „*po prirodi stvari, liječnik ginekolog u okviru svoje liječničke specijalnosti se bavi određenim aspektom zdravlja osoba ženskog spola te u svom radu, a obzirom na takvu biološku uvjetovanost, ne može kršiti načela zabrane diskriminacije spolova.*“ Međutim, Pravobraniteljica je ukazala kako se u konkretnom slučaju ne radi o tome da bi liječnik/ica ginekolog/inja u svom radu postupao/la nejednako prema ženama i muškarcima, a što bi bilo i nemoguće obzirom na „biološku uvjetovanost“ ginekološke profesije, već se radi o tome da liječnici/ice ginekolozi/inje uskraćivanjem korištenja kontracepcijskih sredstava pacijenticama/ženama, njima istodobno uskraćuju i pravo njihovog izbora i slobode vezano uz njihova spolna i reproduktivna prava, a čime ih svakako stavljaju u nepovoljniji položaj koji je, obzirom na navedeno, uvjetovan upravo njihovim ženskim spolom.

¹⁶ NN 153/09, 84/11, 94/13 i 136/13

¹⁷ NN 43/09

Pritom Pravobraniteljica nije ulazila u stručnost rada predmetnog ginekologa niti u njegovo pravo na priziv savjesti (koji se treba tumačiti u svjetlu jednake dostupnosti uslugama), već se fokusirala na provedbu načela ravnopravnosti spolova koje podrazumijeva pravo žene/pacijentice da odlučuje o svim pitanjima koja se odnose na njezino reproduktivno zdravlje i stanje, pa tako i o načinu korištenja kontracepcijskih sredstava. Stoga se ženama/pacijenticama trebaju davati potpune i cjelovite pravodobne informacije.

Radi svega navedenog Pravobraniteljica je izdala preporuku da svi liječnici/e u svom radu prilikom korištenja prava na priziv savjesti ni na koji način ne dovedu u pitanje ostvarivanje reproduktivnih prava žena te ukoliko se isti zaista i pozovu na priziv savjesti, moraju biti svjesni obveze uputiti pacijenticu drugom liječniku/ci.

OPIS SLUČAJA (03-03/13-03) Ostvarivanje prava na pobačaj u Kliničkoj bolnici „Sveti Duh“ u Zagrebu

KB „Sveti duh“ se nastavno na zahtjev Pravobraniteljice za dostavom podataka u okviru istraživanja o praksi zdravstvenih ustanova po pitanju osiguranja dostupnosti pobačaja, očitovala da se u toj zdravstvenoj ustanovi ne obavljaju pobačaji iz razloga što ih nema tko obavljati: svi od 22 specijalista i 11 specijalizanata ovlaštenih za obavljanje pobačaja pozivaju se na priziv savjesti (izuzev jednog koji je na godišnjem odmoru pred mirovinu). Prethodno su pojedini mediji prenijeli vijest da su se od 07.04.2014. u KB Sveti Duh prestali raditi pobačaji¹⁸.

U očitovanju Klinike za ginekologiju i porodništvo KB Sveti Duh relativizira se obveza liječnika propisana čl.2.st.12. Kodeksa medicinske etike i deontologije¹⁹ da se pobrine da pacijenta uputi na skrb drugom liječniku koji takve potrebe može ostvariti ako potrebe liječenja prelaze njegove mogućnosti, navodeći *da je današnji stupanj dostupnosti informacijama zainteresiranim osobama o svemu, pa tako i o mogućnostima obavljanja pobačaja u zdravstvenim ustanovama u RH, više nego dostatan da pacijentice i same imaju saznanja o tome gdje se i kome mogu obratiti*. Na taj način se od pacijentica očekuje veći stupanj odgovornosti i obaviještenosti nego od profesionalaca unutar struke, što je neprihvatljiv stav.

Pored toga, također se dovodi u pitanje nadležnost Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova u odnosu na pitanje pobačaja s obrazloženjem da *ostvarivanje prava na pobačaj nije pitanje ravnopravnosti spolova s obzirom da je kod pobačaja uvijek riječ o ženama i tu se ne radi ni o kakvoj uskrati i ograničavanju prava u usporedbi s drugim spolom*. Točno je da su pobačaj, kao i trudnoća, karakteristični samo za ženski spol, međutim iz navedenoga je evidentna neupućenost u ovo područje ljudskih prava i činjenicu da u nacionalnoj i međunarodnoj praksi reproduktivna prava žena neupitno čine dio područja ravnopravnosti spolova što je između ostaloga sadržano i u odredbi čl.6.st.2. Zakona o ravnopravnosti spolova prema kojoj se *nepovoljnije postupanje prema ženama na osnovi trudnoće smatra diskriminacijom*. Također, primjerice u predmetu *Dekker (C-177/88)*, Europski sud zauzeo je stajalište kako je nepovoljno postupanje temeljem trudnoće oblik spolne diskriminacije jer takvo postupanje proizvodi nepovoljne učinke isključivo za žene.

¹⁸ <http://www.dnevno.hr/vjera/pro-life/134588-bravo-svaka-cast-za-doktore-sa-svetog-duha-bog-vas-blagoslovio.html>:

Berivoj išković, predstojnik Klinike za ginekologiju i porodništvo KB Sveti Duh: „*Radilo se o procesu koji je polako dozrijevao. Najstariji liječnici već dugi niz godina ne rade namjerne pobačaje a unatrag 2-3 godine pridružili su se mladi specijalisti i specijalizanti. Sada na Klinici niti jedan liječnik ne radi namjerne (artificijelne) ili kao se još nazivaju: pobačaje na zahtjev žene zbog socijalne indikacije*“, rekao je dr. Mišković za kojega je abortus namjerni prekid života pa stoga inicijativi 40 dana za život daje punu podršku.

¹⁹ NN 55/08

Nastavno na očitovanje KB Sveti Duh, Pravobraniteljica je toj zdravstvenoj ustanovi uputila upozorenje da svojim tumačenjem i primjenom odredbe Zakona o liječništvu koja se odnosi na priziv savjesti krši zahtjeve koji proizlaze iz anti-diskriminacijskih jamstava propisanih Zakonom o suzbijanju diskriminacije, Zakonom o ravnopravnosti spolova i relevantnim međunarodnim dokumentima te onemogućava pacijenticama ostvarivanje njihovih reproduktivnih i spolnih prava. Pravobraniteljica je KB Sveti Duh preporučila da u budućim situacijama odbijanja obavljanja pobačaja pozivanjem na priziv savjesti uputi pacijenticu na drugu zdravstvenu ustanovu koja joj navedenu zdravstvenu uslugu može pružiti. Pritom, na KB Sveti Duh leži odgovornost pronaći i prenijeti potpunu i točnu informaciju imajući u vidu da povreda prava pacijenta na obaviještenost sukladno čl.41.-42. Zakona o zaštiti prava pacijenata predstavlja prekršaj (*zbog uskraćivanja obavijesti kaznit će se zdravstvena ustanova novčanom kaznom u iznosu od 10.000-50.000 kn., a novčanom kaznom u iznosu od 5.000-10.000 kn odgovorna osoba u zdravstvenoj ustanovi te zdravstveni radnik*).

U svom očitovanju na upozorenje i preporuku Pravobraniteljice, KB „Sveti duh“ ponovo je naveo da pitanja prava na pobačaj *realno uopće nije moguće staviti u kontekst bilo kakve diskriminacije, po bilo kojoj diskriminatornoj osnovi – kako to u konkretnom slučaju KB Sveti duh potpuno neosnovano čini vaš Ured*. Također se napominje da je *bespredmetno da liječnik (koji neće obaviti pobačaj) pacijenticu obavještava o njezinom zdravstvenom stanju (koje mu nije poznato) o medicinskim postupcima koji će biti poduzeti (jer ih on neće poduzeti)*. Pritom je u potpunosti zanemarena mogućnost da pacijentica koja razmatra mogućnost induciranog pobačaja ginekološki pregled može obaviti i u KB Sveti Duh. Zaključno se navodi da *smo vaša stajališta primili na znanje, ali da ih smatramo neodrživim u materijalnom i postupovnom aspektu i posve jednostranim*.

Krajem godine Ministarstvo zdravlja je sve zdravstvene ustanove upozorilo na obveze u pogledu pružanja zakonski zajamčenih zdravstvenih usluga te naložilo da ustanove koje imaju problem s liječničkim kadrom iznađu rezervno rješenje kojim će osigurati dostupnost pobačaja na zahtjev. Tim slijedom, KB Sveti Duh i KBC Sestre milosrdnice potpisali su sporazum prema kojem će sve žene koje zatraže pobačaj i koje su pregledane u KB Sveti Duh, zahvat obaviti u KBC Sestre milosrdnice. Međutim, ginekolozi iz KBC Sestre milosrdnice izrazili su nezadovoljstvo takvom odlukom te su ravnateljstvu bolnice uputili potpisanu izjavu u kojoj naglašavaju da „ne žele raditi tuđi posao“²⁰. Nakon toga, sporazum (koji je vrijedio mjesec dana) nije obnovljen te je tako pitanje ostvarivanja prava na inducirani pobačaj u toj zdravstvenoj ustanovi ostalo otvoreno.

Vežano za odbijanje suradnje liječnika iz KBC Sestre milosrdnice, zanimljivo je izdvojiti stav ravnatelja KBC Rijeka²¹ koji priziv savjesti smatra „*liječničkim luksuzom*“ čime se želi istaknuti da, dok nečiji posao radi netko drugi, istodobno svi liječnici primaju istu plaću. Kao primjer dobre prakse s tim u vezi, mogu se navesti američke državne bolnice u kojima se obavljaju apsolutno svi zahvati, ali paralelno egzistiraju i bolnice koje su prilagođene načelima pojedinih religija.²²

²⁰ „Ginekolozi iz Vinogradske: 'Ne želimo raditi pobačaje umjesto kolega sa Svetog duha'“, Jutarnji list 12.12.2014. (<http://www.jutarnji.hr/ginekolozi-iz-vinogradske-ne-zele-raditi-pobacaje-umjesto-kolega-sa-svetog-duha/1253762/>)

²¹ Na samom početku 2015. godine mediji su objavili da je Ministarstvo zdravlja smijenilo ravnatelje kliničkih bolničkih centara među kojima je i Herman Haller, ravnatelj KBC Rijeka.

²² „Siva zona: pitanje abortusa u Republici Hrvatskoj“ (2014.), Bijelić N., Hodžić, A.

PRILOG 8

NACIONALNA POLITIKA ZA RAVNOPRAVNOST SPOLOVA ZA RAZDOBLJE 2011.-2015. – ANALIZA PROVEDBE MJERA U 2014. (Poglavlje 8. Izvješća)

Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, kao neovisno tijelo nadležno za suzbijanje diskriminacije u području ravnopravnosti spolova (sukladno čl.19.st.1. Zakona o ravnopravnosti spolova²³) prati provođenje Zakona i drugih propisa koji se tiču ravnopravnosti spolova (čl.22.st.1. Zakona).

Nacionalna politika za ravnopravnost spolova, za razdoblje 2011.- 2015.²⁴ (Nacionalna politika) osnovni je strateški dokument Republike Hrvatske, donijet u cilju uklanjanja diskriminacije žena i uspostavljanja stvarne ravnopravnosti spolova provedbom politike jednakih mogućnosti. Dokument se donosi za petogodišnje razdoblje. Radi osiguranja provedbe Nacionalne politike, Akcijski plan djelovanja sadrži ključne aktivnosti i mjere prema prioritetnim tematskim područjima djelovanja. Te mjere su sadržane u četvrtom dijelu Nacionalne politike pod nazivom „Strateški okvir za provedbu politike ravnopravnosti spolova i akcijski plan djelovanja“.

U skladu sa svojim ovlastima, Pravobraniteljica je od nositelja svih mjera čiji **rok provedbe je bio tijekom 2014. ili kontinuirano** zatražila podatke o njihovim aktivnostima poduzetim u cilju provedbe tih mjera. Podaci su također zatraženi i od županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova²⁵ jer su i ona određena kao nositelji pojedinih mjera.

Pritom su podaci zatraženi od onih nositelja koji su individualno navedeni kao institucije, ali ne i od nositelja koji nisu individualno određeni (kao npr. nadležna tijela državne uprave, organizacije civilnog društva, znanstvene institucije, zdravstveni radnici, stručna društva, zdravstvene ustanove, jedinice lokalne i područna (regionalne) samouprave, osnovne i srednje škole, državna tijela, poduzeća, državni i lokalni športski savezi, športski klubovi i sl.)

Zatražene podatke su **dostavili svi** nositelji/ice²⁶, te je na temelju tih podataka sačinjena ova analiza.

²³ NN 82/08.

²⁴ Nacionalnu politiku za ravnopravnost spolova, za razdoblje 2011.-2015. donio je Hrvatski sabor na sjednici održanoj dana 15.07.2011.g. te je ona objavljena u Narodnim novinama broj 88/11 od 27.07.2011.

²⁵ Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Šibensko-kninske županije obavijestilo je Pravobraniteljicu kako je „*novo Županijsko povjerenstvo za ravnopravnost spolova Šibensko-kninske županije imenovano na 11. sjednici Županijske skupštine Šibensko-kninske županije koja je održana dana 08.12.2014.*“ Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Splitsko-dalmatinske županije navodi kako je „*prestankom mandata Županijske skupštine prestao i mandat Povjerenstva za ravnopravnost spolova Splitsko-dalmatinske županije, no uskoro se očekuje imenovanje Povjerenstva u novom sazivu Županijske skupštine.*“ Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Brodsko-posavske županije je u svom izvješću navelo koje su mjere u 2014. provedene od strane Povjerenstva, ali pritom nisu navedene konkretne aktivnosti koje su bile poduzimane u cilju provedbe navedenih mjera pa ostaje nepoznato na koji način su mjere bile provedene u praksi.

²⁶ Svi nositelji se u tekstu označavaju kraticama i to: Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH=URS, Ured za ljudska prava Vlade RH=ULJP, Ministarstvo pravosuđa=MPrav., Hrvatska odvjetnička komora=HOK, Pravosudna akademija=PA, Ministarstvo unutarnjih poslova=MUP, Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta=MZOS, Ministarstvo zdravlja=MZ, Ministarstvo poljoprivrede=MPolj., Ministarstvo socijalne politike i mladih=MSPM, Hrvatski zavod za zapošljavanje=HZZ, Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje=HZZO, Ministarstvo vanjskih i europskih poslova=MVEP, Hrvatski zavod za javno zdravstvo=HZJZ, Hrvatska obrtnička komora=HOBK, Državni zavod za statistiku=DZS, Agencija za odgoj i obrazovanje=AOO, Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih=ASO, Ministarstvo rada i mirovinskog sustava=MRMS, Ministarstvo poduzetništva i obrta=MPO, Hrvatski olimpijski odbor=HOO, Hrvatski paraolimpijski odbor=HPO, Ured za udruge=UU, Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva=NZRCDD, Državni inspektorat=DI, Ministarstvo uprave=MU, Ministarstvo financija=MF, Policijska

Područje 1. Promicanje ljudskih prava žena i rodne ravnopravnosti

Cilj 1.1. Podići razinu znanja i svijesti o antidiskriminacijskom zakonodavstvu, rodnoj ravnopravnosti i ljudskim pravima žena.

Mjera 1.1.1. Provodit će se kampanje i druge aktivnosti s ciljem upoznavanja javnosti sa Zakonom o ravnopravnosti spolova i drugim antidiskriminacijskim zakonima, te mehanizmima zaštite od rodne diskriminacije.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: URS, nadležna TDU sukladno zakonski propisanom djelokrugu rada, povjerenstva za RS, u suradnji s OCD.

Mjera se provodi.

Ured za ravnopravnost spolova navodi kako su se tijekom 2014. redovito distribuirali letci Zakona o ravnopravnosti spolova (ZRS) i Nacionalne politike za ravnopravnost spolova, za razdoblje od 2011.-2015. i to tijelima državne uprave, političkim strankama, organizacijama civilnog društva, lokalnim povjerenstvima za RS za potrebe različitih konferencija, radionica, seminara i sastanaka. Primjerci ZRS-a i Nacionalne politike na engleskom jeziku distribuirani su na različitim međunarodnim konferencijama, međunarodnim organizacijama, stranim delegacijama prilikom posjeta Uredu, a ravnateljica je dala veliki broj izjava medijima. Gotovo sva *povjerenstva za RS* su navela kako su, u većoj ili manjoj mjeri, organizirala i/ili sudjelovala na određenim aktivnostima (okruglim stolovima, sastancima, tribinama, kampanjama i sl.) čija tematika se odnosila na ravnopravnost spolova. Povjerenstvo za RS Primorsko-goranske županije navodi kako je 27.11.2014. održalo tematsku sjednicu na kojoj je Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova održala izlaganje s temom: „*Provedba Zakona o ravnopravnosti spolova*“. Pojedina povjerenstva navode i emitiranje emisija sa tematikom ravnopravnosti spolova na lokalnim TV i radio postajama²⁷.

Mjera 1.1.3. Provodit će se edukacija sudstva, državnog odvjetništva te odvjetnika i odvjetnica o primjeni antidiskriminacijskog zakonodavstva.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: PA., HOK

Mjera se provodi.

Pravosudna akademija je navela kako je u 2014. u okviru ove mjere bilo organizirano ukupno šest radionica nazvanih „*Zakon o suzbijanju diskriminacije i Zakon o ravnopravnosti spolova*“, a na kojima je prisustvovalo ukupno 48 sudaca/sutkinja. *Hrvatska odvjetnička komora* navodi kako je tijekom 2014. održala niz predavanja vezanih uz novi Obiteljski zakon, forenzičku psihijatriju, maloljetničko pravo, kaznenopravnu zaštitu vezanu uz ravnopravnost i ljudska prava, kao i forenzičko intervjuiranje djece. Komora navodi kako se u okviru rasprava o novom Obiteljskom zakonu raspravljalo i o ravnopravnosti spolova, prvenstveno zaštite žene i djece u obiteljskoj zajednici.

Mjera 1.1.4. Redovito će se obilježavati Međunarodni dan žena – 8. ožujka, Svjetski dan seoskih žena – 15. listopada, Nacionalni dan borbe protiv nasilja nad ženama – 22. rujna, Međunarodni dan borbe protiv

akademija=Pol.A, Državno odvjetništvo Republike Hrvatske=DORH, Nacionalno vijeće za sport=NVS, Hrvatska gospodarska komora=HGK, Hrvatska agencija za malo gospodarstvo i investicije=HAMGI, Hrvatski sabor=HS, Odbor za ravnopravnost spolova Hrvatskog sabora=ORSHS, Nacionalna zaklada za potporu učeničkom standardu=NZPUS, Agencija za upravljanje državnom imovinom=AUDI, Hrvatska udruga poslodavaca=HUP, Savjet za nacionalne manjine=SNM, Hrvatska banka za obnovu i razvitak=HBOR, županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova=povjerenstva za RS, organizacije civilnog društva=OCD, tijela državne uprave=TDU, Ured za nacionalne manjine=UNM, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave=JLP(R)S, Ministarstvo zdravstva i socijalne skrbi=MZSS, Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva=MGRP, Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja=MPPR, Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti=MOBMS, Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija=MVPEI, Državno izborno povjerenstvo=DIP.

²⁷ Tako npr. Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Zagrebačke, Virovitičko-podravске, Vukovarsko-srijemske, Krapinsko-zagorske, Kopriivničko-križevačke i Istarske županije.

nasilja nad ženama – 25. studenog, Međunarodni dan borbe protiv homofobije i transfobije – 17. svibnja, Svjetski dan poduzetnica, te Europski dan jednakih plaća.

Nositelji: Nadležna TDU sukladno zakonski propisanim djelokrugu rada, županijska/lokalna povjerenstva za RS, u suradnji s OCD.

Mjera se provodi.

Ured za ravnopravnost spolova navodi kako je tijekom 2014. obilježio sve navedene datume te se detaljnije navode sve poduzete aktivnosti po tom pitanju. Iz izvješća o radu ***županijskih povjerenstava za RS*** proizlazi kako su se, kao i prijašnjih godina, svi navedeni datumi (osim Svjetskog dana poduzetnica i Europskog dana jednakih plaća) uglavnom prigodno obilježavali i to putem okruglih stolova, tribina, kampanja i sl.²⁸

Mjera 1.1.5. Financirat će se aktivnosti i projekti organizacija civilnog društva usmjerenih k podizanju znanja i svijesti o ljudskim pravima žena i ravnopravnosti spolova, uključujući financiranje organizacija civilnog društva koje pružaju pomoć ženama žrtvama nasilja, ženama s invaliditetom i pripadnicama nacionalnih manjina.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: Nadležna TDU sukladno zakonski propisanom djelokrugu rada, URS, ULJP, UNM, UU, SNM, NZRCD, JLP(R)S.

Mjera se provodi.

Ured za ravnopravnost spolova navodi kako zbog smanjenja financijskih sredstava u proračunu Ureda, Ured tijekom 2014. nije raspisivao javni natječaj za potporu projektima udruga. Međutim navodi se kako je Ured tijekom 2014. dao jednokratnu financijsku potporu Udruženju Zagreb Pride za održavanje Povorke ponosa Zagreb Pride 2014., Udruzi albanskih žena Hrvatske „Kraljica Teuta“ za organiziranje regionalne kulturne manifestacije „Kraljica Teuta“ te Udruzi žena Romkinja Hrvatske „Bolja budućnost“ za provođenje projekta „Romska žena“. ***Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade Republike Hrvatske*** navodi kako je u 2014. proveo Natječaj za dodjelu bespovratnih sredstava udrugama za provedbu projekata u području zaštite, poštivanja i promicanja ljudskih prava u ukupnom iznosu od 300.000 kn. Natječajem je obuhvaćeno pet prioriteta za financiranje od čega su jedni od prioriteta bili poticanje uključenosti žena i mladih s invaliditetom u javni i politički život, osvješćivanje žena – pripadnica nacionalnih manjina o ljudskim pravima te prevencija i suzbijanje različitih oblika nasilja u obitelji. Ured navodi kako je u 2014. godini ukupno bilo financirano 8 projekata navedenih prioriteta u ukupnom iznosu od 160.000 kn, a koji se poimenično navode. ***Ured za udruge Vlade Republike Hrvatske*** navodi kako je tijekom 2014. za područje ljudskih prava, ravnopravnosti spolova te suzbijanja diskriminacije nad ženama, na osnovu prijedloga Povjerenstva i Odluke o sufinanciranju projekata ugovorenih u okviru programa EU sufinancirao 29 projekata sa ukupnim iznosom od 205.438,05 EUR te se pojedinačno navode navedeni projekti i udruge.²⁹ ***Nacionalna zaklada za razvoj civilnog društva*** navodi kako je odobrila 10 financijskih podrški s ukupnim iznosom od 1.781.364,50 kn u 2013. za projekte / institucionalne podrške koji su se provodili u 2014. te 6 financijskih podrški s ukupnim iznosom od 1.727.256,13 kn u 2014. za projekte/institucionalne podrške koji će se provoditi u 2015., sukladno aktivnostima navedenim pod ovom mjerom. ***Savjet za nacionalne manjine***

²⁸ Više o navedenim aktivnostima županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova vidjeli u poglavlju o Provedbi protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji.

²⁹ Ured za udruge navodi i kako je sufinancirao i pratio provedbu projekata u okviru IPA I komponente, a neki od navedenih projekata su: dvogodišnji projekt Ženske sobe pod nazivom: „*Sigurno mjesto*“, dvogodišnji projekt „*Činimo promjene zajedno*“ Udruge osoba s invaliditetom Karlovačke županije, projekt udruge B.a.B.e. pod nazivom: „*Razmišljati lokalno, djelovati nacionalno: Osnajivanje lokalnih OCD-a posvećenih zaštiti ljudskih prava u nerazvijenim područjima Republike Hrvatske*“, dvogodišnji projekt Udruge djece i mladih s poteškoćama u razvoju „*Zvono*“ pod nazivom: „*New deal za volonterizam*“, jednogodišnji projekt Kluba liječenih alkoholičara Bjelovar pod nazivom „*Obrati pozornost, preuzmi odgovornost: VOLONTIRAJ!*“, projekt Udruge za promicanje ljudskih prava i medijskih sloboda CENZURA PLUS „*Volontiranjem prema društveno i ekonomski snažnijim zajednicama*“, dvogodišnji projekt Udruge RODA Roditelji u akciji „*VIZIJE – VolonterI Za rodItelJe i djEcu*“, dvogodišnji projekt Udruge Roditelji u akciji – RODA pod nazivom: „*MAME – Osnajivanje zatvorenicu za roditeljsku ulogu i uključivanje na tržište rada*“ u partnerstvu s Udrugom Delfin i Područnim uredom Hrvatskog zavoda za zapošljavanje Požege.

navodi kako je za provedbu programa kulturne autonomije putem udruga žena i sekcija unutar pojedinih udruga nacionalnih manjina u 2014. dodijelio približan iznos od 668.000 kn.

Mjera 1.1.7. *Pratit će se statistički podaci o sudskim postupcima i postupanju policije kod kaznenih djela motiviranih seksualnom orijentacijom oštećenika i oštećenice.*

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: MPrav., MUP

Mjera se provodi djelomično.

Ministarstvo pravosuđa navodi kako mjera nije u potpunosti implementirana te da je potrebno dodatno uvesti parametre koji se sada u e-spisu u strukturiranom obliku ne prate. Navodi se kako je u tijeku prilagodba informacijskih sustava za praćenje sudskih predmeta za različite potrebe izvještavanja, pogotovo u smjeru šifriranja članaka Kaznenog zakona.³⁰ **Ministarstvo unutarnjih poslova** navodi kako se mjera u potpunosti provodi te da su tijekom 2014. zabilježena dva kaznena djela motivirana mržnjom koja se odnosi na seksualnu orijentaciju, od kojih je u jednom slučaju kaznena prijava odbačena, dok je za drugo kazneno djelo podignuta optužnica.

Cilj 1.2. Unaprijediti društveni položaj žena pripadnica nacionalnih manjina

Mjera 1.2.1. *Održavat će se javne tribine, okrugli stolovi, konferencije i druge aktivnosti o ljudskim pravima pripadnica nacionalnih manjina.*

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: UNM, URS, nadležna TDU sukladno zakonskim propisanom djelokrugu rada, JLP(R)S, županijska/lokalna povjerenstva za RS, u suradnji s OCD

Mjera se uglavnom provodi.

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina navodi kako je u suradnji sa Savjetom za nacionalne manjine organizirao Seminar o provođenju Okvirne konvencije za zaštitu nacionalnih manjina koji je održan 22.12.2014. u Zagrebu. Ured navodi i kako je 04.-05.12.2014. u Mariji Bistrici organizirao seminar za mlade pripadnike/ice nacionalnih manjina pod nazivom „*Osposobljavanje i educiranje mladih pripadnika nacionalnih manjina*“. Ured je u suradnji sa Savjetom za nacionalne manjine organizirao i tri seminara za vijeća i predstavnike nacionalnih manjina te predstavnike jedinica lokalne i regionalne (područne) samouprave koji su održani 03.12.2014. u Slavanskom Brodu, 11.11.2014. u Daruvaru i 09.04.2014. u Virovitici. **Ured za ravnopravnost spolova** navodi kako je ravnateljica Ureda sudjelovala na obilježavanju Svjetskog dana Roma u organizaciji Romskog nacionalnog vijeća te na predstavljanju publikacije „*Romska svakodnevica u Hrvatskoj: prepreke i mogućnosti za promjene*“ povodom obilježavanja Dana Ujedinjenih naroda u organizaciji UNICEF-a, kao i na regionalnoj manifestaciji „*Dani Kraljice Teute*“ koja je uz suorganizaciju URS-a održana u organizaciji Kluba albanskih žena Hrvatske „*Kraljica Teuta*“. Također se navode i pojedine aktivnosti djelatnika/ica Ureda vezano uz provedbu navedene mjere. Iz izvješća **županijskih povjerenstava za RS** vidljivo je kako su se održavale brojne aktivnosti i to prvenstveno vezano uz općeniti položaj žena i pitanje rodne ravnopravnosti³¹. Međutim samo su pojedina povjerenstva navela

³⁰ Ministarstvo pravosuđa navodi i kako trenutno, osim u slučajevima obiteljskog nasilja koje se prati posebno, ne postoji mogućnost praćenja svih oblika nasilja nad ženama na detaljan način te da se razmatra način na koji bi se moglo iz informacijskih sustava koje koriste sudovi doći do podataka o odnosu žrtve i počinitelja.

³¹ O navedenom najbolje govori odgovor Povjerenstva za ravnopravnost spolova Virovitičko-podravske županije koje je u svom očitovanju o provedbi navedene mjere navelo: „*U okviru ove mjere nismo imali izdvojenih aktivnosti već smo u svim aktivnostima koje smo provodili, a naročito u medijskim aktivnostima i prilikom obilježavanja značajnijih datuma govorili o položaju pripadnica nacionalnih manjina i teškoćama vezanim za ostvarivanje ljudskih prava i prava iz segmenta ravnopravnosti pripadnica nacionalnih manjina.*“

kako su održavala aktivnosti i u cilju unaprjeđenja društvenog položaja pripadnika i pripadnica nacionalnih manjina (Grad Zagreb³², Sisačko-moslavačka županija, Varaždinska županija).

Mjera 1.2.3. Povećavat će se broj stipendija i subvencija za srednjoškolsko i visokoškolsko obrazovanje Romkinja, sukladno njihovim zahtjevima.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelj: MZOS

Mjera se provodi.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta navodi kako se broj stipendija srednjoškolskim učenicima/icama, pripadnicima/icama romske nacionalne manjine, povećava svake godine te da je u šk.god.2013./2014. stipendirano ukupno 580 učenika/ica (od čega 209 učenica) koji/e su dobivali/e stipendiju, za što je utrošeno 3.100.000 kn. Iz navedenog je vidljiv pomak u odnosu na prošlu školsku godinu kada je bilo stipendirano ukupno 480 srednjoškolskih učenika/ica pripadnika/ica romske nacionalne manjine. Ministarstvo navodi kako je Nacionalna zaklada za potporu učeničkom i studentskom standardu u 2014., a za ak.god.2013./2014., petoj generaciji stipendista dodijelila ukupno 422 studentske stipendije u sklopu 7 kategorija. Pritom je u kategoriji „pripadnici romske nacionalne manjine“ dodijeljeno 23 stipendije, od čega su 13 stipendija zaprimile žene.

Mjera 1.2.4. Unaprijedit će se prikupljanje statističkih podataka u području odgoja i obrazovanja djevojčica i djevojaka pripadnica romske nacionalne manjine.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelj: MZOS

Mjera se provodi.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta navodi kako se svi podaci o pripadnicima/icama romske nacionalne manjine sustavno prikupljaju i vode prema spolu. Pritom Ministarstvo iznosi detaljnije podatke o broju djece pripadnika/ica romske zajednice uključenih u predškolski odgoj i program predškole te u osnovno obrazovanje i srednju školu.

Cilj 1.3. Unaprijedit će se društveni položaj žena s invaliditetom

Mjera 1.3.1. Održavat će se javne tribine, okrugli stolovi, konferencije za novinare i druge aktivnosti o ljudskim pravima žena s invaliditetom.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: Nadležna TDU sukladno zakonom utvrđenom djelokrugu rada, URS, JLP(R)S, županijska/lokalna povjerenstva za RS, u suradnji s OCD

Mjera se provodi.

Ured za ravnopravnost spolova navodi kako su njegove djelatnice tijekom 2014. sudjelovale na tribinama, okruglim stolovima i drugim događanjima vezanim uz tematiku unaprjeđenja položaja žena s invaliditetom te se navode konkretne aktivnosti.³³ Pojedina *povjerenstva za RS* navode kako su bila aktivna u provedbi

³² Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Grada Zagreba navodi kako je na svoje tematske sjednice pozivalo pripadnice/ike nacionalnih manjina Grada Zagreba preko njihovih tijela – Predsjednika/ica Vijeća i Predstavnik/ica nacionalnih manjina Grada Zagreba.

³³ Tako Ured navodi kako je kao jedan od partnera sudjelovao u provedbi Kampanje „Bijele vrpce“ SOIH-a te kako je ravnateljica sudjelovala u prosincu na završnom predavljanju kampanje „16 dana aktivizma“ u organizaciji SOIH-a.

navedene mjere (Varaždinska³⁴, Koprivničko-križevačka³⁵ županija), dok su pojedina bila manje aktivna po tom pitanju.

Mjera 1.3.2. U programe rada županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova uvrstit će se mjere za unapređenje položaja žena s invaliditetom na lokalnoj razini.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: Županijska/lokalna povjerenstva za RS

Mjera se provodi djelomično.

Iako nije nositelj navedene mjere, *Ured za ravnopravnost spolova* navodi kako je do kraja 2014. navedena mjera bila uvrštena u Akcijske planove Koprivničko-križevačke, Ličko-senjske, Međimurske, Požeško-slavonske, Primorsko-goranske, Varaždinske, Virovitičko-podravске i Osječko-baranjske županije te Grada Zagreba, a navedeno proizlazi i iz izvješća *županijskih povjerenstava za RS* o provođenju navedene mjere.

Cilj 1.4. Unaprijediti znanje i svijest o položaju žena u ruralnim područjima

Mjera 1.4.2. Jednom godišnje tiskati će se i objavljivati (statističke) publikacije temeljem prikupljenih podataka o ženama u ruralnim područjima u području obrazovanja, zapošljavanja i samozapošljavanja, zdravstvene zaštite, očuvanja kulturne baštine i gospodarskog razvoja.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: MPolj., DZS, HZZ, HObrK, JLP(R)S, županijska/lokalna povjerenstva za RS u suradnji s OCD i znanstvenim institucijama.

Mjera se ne provodi.

Ministarstvo poljoprivrede navodi kako nije bilo u mogućnosti provoditi navedenu mjeru jer je u razdoblju od 2012.-2014. intenzivno radilo na izradi Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za programsko razdoblje 2014-2010. Isti odgovor Ministarstvo je navelo i prošle godine. *Državni zavod za statistiku* navodi kako je Ministarstvo poljoprivrede osnovalo radnu skupinu radi prikupljanja podataka o ženama u ruralnim područjima te da je Državni zavod za statistiku imenovao svoju predstavnicu koja je redovito sudjelovala na radnim skupinama. Međutim, Pravobraniteljica ukazuje kako se navedene aktivnosti ne odnose na provedbu ove mjere već na provedbu mjere 1.4.1. koja se provodila u 2011.-2012., te da je dostavljen identičan odgovor kao i 2013. Iz navedenog se može zaključiti kako ova mjera niti u 2014. nije bila provedena od strane Državnog zavoda za statistiku. *Hrvatski zavod za zapošljavanje* u svom izvješću, kao i prošle godine, nije se izričito očitovao o provedbi navedene mjere. *Hrvatska obrtnička komora* navodi kako nije selektivno prikupljala podatke o ženama u ruralnim područjima. Isti odgovor Pravobraniteljici je dostavljen i za 2013. *Povjerenstvo za RS* Virovitičko-podravске županije navodi, kao i 2013., kako nema navedene statističke podatke. Naime Povjerenstvo navodi kako se „u organizaciji nekih aktivnosti koje se tiču žena u ruralnim područjima susrelo u nekoliko navrata s problemom dobivanja statističkih podataka razvrstanih po rodu od Agencije za plaćanje u poljoprivredi te uputilo dopis prema Agenciji za plaćanje u poljoprivredi i zatražilo od njih da poštuju zakon o ravnopravnosti spolova i izrađuju statistiku razvrstanu po spolu. Odgovor do danas od njih nismo dobili.“ Ostala povjerenstva se o navedenoj mjeri u svojim izvješćima nisu izričito očitovala pa je pravobraniteljica zaključila kako se navedena mjera u 2014., kao i prijašnjih godina, nije provodila niti od strane povjerenstava.

³⁴ Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Varaždinske županije navodi kako je sudjelovalo na treningu o politici prema osobama s invaliditetom na nacionalnoj i lokalnoj razini, u sklopu provedbe projekta „Koristi svoja prava!“, čije aktivnosti su prvenstveno bile usmjerene na strateško planiranje na lokalnoj razini.

³⁵ Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Koprivničko-križevačke županije navodi kako je obilježilo 7. Hrvatski dan mimoza u Đurđevcu u organizaciji Udruge žena s bolestima raka dojke „Narcise“ Đurđevac, a sa kojom udrugom je obilježe i Dan narcisa i to humanitarnom akcijom, kao i Dan ružičaste vrpce. Nadalje Povjerenstvo je sudjelovalo na tribini Udruge osoba s invaliditetom „Bolje sutra“. Obilježen je i Nacionalni dan oboljelih od multiple skleroze u Domu za starije i nemoćne osobe Koprivnica

Cilj 1.5. Podizati kvalitetu i dostupnost zdravstvene zaštite za žene i djevojčice

Mjera 1.5.1. Unaprjeđivat će se sustav prevencije i ranog otkrivanja zloćudnih tumora.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: MZSS, HZJZ, županijski zavodi za javno zdravstvo, HZZO, OCD

Mjera se provodi.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo navodi kako su se tijekom 2014. provodili Nacionalni program ranog otkrivanja raka dojke, Nacionalni program ranog otkrivanja raka debelog crijeva te Nacionalni program ranog otkrivanja raka vrata maternice pri čemu se detaljno navode ciljevi svih navedenih programa. Gotovo identičan odgovor navodi i *Ministarstvo zdravlja* koje pritom, kao i prošle godine, ističe suradnju s organizacijama civilnog društva. *Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje* navodi kako je od 01.12. 2012. započelo provođenje Nacionalnog programa za rano otkrivanje raka vrata maternice koji je donijelo Ministarstvo zdravlja i provode ga županijski zavodi za javno zdravstvo, te ugovorne ordinacije primarne zdravstvene zaštite u djelatnosti zdravstvene zaštite žena i ugovorni citološki laboratorij.³⁶ Program se provodio tijekom cijele 2014.

Mjera 1.5.2. Podizat će se razina znanja i osviještenosti o vrstama spolno prenosivih bolesti te prevenciji i učinkovitoj zaštiti.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: MZSS, HZJZ, županijski zavodi za javno zdravstvo, HZZO, zdravstvene ustanove, zdravstveni radnici, stručna društva, OCD.

Mjera se provodi.

Hrvatski zavod za javno zdravstvo navodi brojne aktivnosti poduzete tijekom 2014. u cilju provedbe ove mjere, i to: provođenje edukacija i informiranje javnosti kroz promicanje zdravlja putem interneta (online edukacija), pisanje edukativnih članaka i proaktivno sudjelovanje u objavi u zdravstveno popularnim časopisima, izrađivanje i sudjelovanje u izradi edukativno-informativnih materijala o prevenciji HIV/AIDS-a i SPB-a, osmišljavanje i provedba javnozdravstvene kampanje na temu prevencija SPB-a, provođenje savjetovanih rada, sudjelovanje u edukativnim i stručnim sadržajima u javnosti/medijima, sudjelovanje u jačanju kapaciteta za provedbu zdravstvenog odgoja te organizacija i provedba stručnih skupova/edukativnih tečajeva za stručnjake. Gotovo identičan odgovor navodi i *Ministarstvo zdravlja* koje pritom ističe i suradnju sa organizacijama civilnog društva. *Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje* navodi kako na primarnoj razini zdravstvene zaštite pri županijskim zavodima za javno zdravstvo ugovara timove u djelatnosti preventivno-odgojnih mjera zdravstvene zaštite školske djece i studenata koji provode postupke savjetovanja o očuvanju i unaprjeđenju reproduktivnog zdravlja te timove u djelatnosti javnog zdravstva koji provode mjere promicanja zdravlja, provođenja zdravstvenog odgoja i prosvjećivanje stanovništva.

Mjera 1.5.3. Unaprijedit će se mjere za očuvanje reproduktivnog zdravlja žena te promicati razumijevanje i potrebu zaštite njihovih reproduktivnih i seksualnih prava.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: MZSS, HZZO

Mjera se provodi.

Hrvatski zavod za zdravstveno osiguranje navodi kako u svrhu provođenja navedene mjere vrši financiranje zdravstvene zaštite iz obveznog zdravstvenog osiguranja, a isti odgovor navelo je i *Ministarstvo zdravlja*

³⁶ Zavod navodi kako financira provođenje postupaka u navedenom programu i to postupak Ginekološkog probira u djelatnosti zdravstvene zaštite žena i postupak PAPA testa u djelatnosti citologije.

ističući pritom kako je od 01.12. 2012. započelo provođenje Nacionalnog programa ranog otkrivanja raka vrata maternice.

Područje 2. Jednake mogućnosti na tržištu rada

Cilj 2.1. Smanjiti nezaposlenost i ukloniti sve oblike diskriminacije žena na tržištu rada

Mjera 2.1.1. Pratić će se i javno objavljivati zasebni podaci o položaju žena na tržištu rada temeljem učinaka u provedbi mjera Nacionalnog akcijskog plana zapošljavanja za razdoblje 2011. – 2012. godine i 2013. – 2014. godine.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2014.

Nositelji: MGRP, HZZ, nadležna TDU zakonski propisanom djelokrugu rada, JLP(R)S

Mjera se provodi djelomično.

Ministarstvo rada i mirovinskog sustava navodi kako Hrvatski zavod za zapošljavanje prati i objavljuje podatke u mjesečnom statističkom biltenu o broju nezaposlenih osoba u evidenciji Zavoda, broju traženih radnika, broju zaposlenih osoba s evidencije Zavoda, broju uključenih osoba u mjere aktivne politike zapošljavanja i sl. Identičan odgovor navodi i *Hrvatski zavod za zapošljavanje*. Obzirom kako iz navedenih odgovora proizlazi kako se prikupljaju općeniti podaci o nezaposlenim osobama, ali ne i zasebni podaci o položaju žena na tržištu rada temeljem učinaka u provedbi mjera Nacionalnog akcijskog plana zapošljavanja, Pravobraniteljica zaključuje kako se navedena mjera provodi samo djelomično.

Mjera 2.1.2. Sustavno će se provoditi aktivnosti za poticanje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave da se na svom području angažiraju u provedbi nacionalnih planova za poticanje zapošljavanja i razvoja poduzetništva, uz razradu dodatnih poticajnih mjera.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: MGRP, JLP(R)S, županijska povjerenstva za RS, poduzetnički inkubatori

Mjera se uglavnom provodi.

Ministarstvo rada i mirovinskog sustava navodi kako se mjera provodi sukladno redovnim aktivnostima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje koje je nadležno tijelo za provođenje mjera aktivne politike zapošljavanja te su sredstva osigurana u Državnom proračunu. *Ministarstvo poduzetništva i obrta* se o provođenju navedene mjere nije očitovalo. *Povjerenstvo za ravnopravnost spolova* Grada Zagreba navodi kako je tijekom 2014. nastavljena provedba poticajnih mjera i aktivnosti iz Programa poticanja razvoja i obrta, malog i srednjeg poduzetništva u okviru koje su bile uključene i žene poduzetnice. Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Istarske županije navodi kako je organiziralo petodnevnu radionicu „*Extraordinary Education*“ – poduzetničko obrazovanje u Istri za 60 nezaposlenih žena, učenica i studentica u Puli. Povjerenstvo za RS Virovitičko-podravske županije navodi kako je u suradnji s Hrvatskim zavodom za zapošljavanje područnim uredom u Virovitici informiralo o mogućnostima i mjerama za poticanje poduzetništva i ostvarivanja zaposlenja žena. Međutim, većina povjerenstava se o provedbi navedene mjere nije izričito očitovala ili iz njihovih očitovanja ne proizlazi da bi bile poduzimane aktivnosti u cilju provedbe ove konkretne mjere. Naime većina povjerenstava je provodila uglavnom mjere koje su se odnosile općenito na promociju ženskog poduzetništva.

Mjera 2.1.3. Sustavno će se prikupljati statistički podaci i objedinjavati pokazatelji razlika među spolovima u sustavu socijalne sigurnosti i na tržištu rada te izrađivati kvartalni pokazatelji uključeni u godišnje izvješće Hrvatskog zavoda za zapošljavanje. Podaci, prikazani po spolu, redovito će se publicirati i diseminirati.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: DZS, HZZ, DI

Mjera se provodi.

Državni zavod za statistiku navodi, kao i prijašnjih godina, kako u statističkim istraživanjima s područja tržišta rada, koja provodi Zavod, spol je jedno od osnovnih obilježja po kojem se prikupljaju podaci i u skladu s time se statistički pokazatelji i objavljuju po spolu, u svim publikacijama. *Hrvatski zavod za zapošljavanje* navodi kako statističke podatke i pokazatelje razlike među spolovima u sustavu socijalne sigurnosti i na tržištu rada redovito objavljuje u Mjesečnom statističkom biltenu³⁷. Podaci na razini cijele godine nalaze se u Godišnjaku Hrvatskog zavoda za zapošljavanje koji je publikacija Središnjeg ureda Zavoda i koja izlazi jedanput godišnje. *Ministarstvo rada i mirovinskog sustava*³⁸ navodi identičan odgovor kao i HZZ, te napominje kako HZZ korisnicima/cama osigurava uslugu javnog pristupa podacima Statistika on-line, a mrežni interaktivni pristup statističkim podacima o registriranoj nezaposlenosti i zapošljavanju omogućen je svim korisnicima/cama pri čemu je pretraživanje podataka omogućeno i po spolu.

Mjera 2.1.4. Organizirat će se tečajevi, seminari i programi obrazovanja za žene, u svrhu osposobljavanja za traženje, odabir i dobivanje adekvatnog zaposlenja, uključujući prekvalifikaciju i samozapošljavanje.

Rok provedbe mjere: 2011.-2015.

Nositelji: HZZ, u suradnji s OCD

Mjera se provodi.

Hrvatski zavod za zapošljavanje navodi kako kroz niz svojih usluga informira i upućuje nezaposlene osobe na radionice, seminare, edukacije i obrazovanje. Navodi se kako je tijekom 2014. provedeno niz aktivnosti i mjera iz nadležnosti HZZ-a kao što su mjere: „Znanje se isplati“ (koja je usmjerena na sve nezaposlene osobe), „Tvoja inicijativa – tvoje radno mjesto“ (koja se odnosi na poticanje samozapošljavanja nezaposlenih osoba). Nadalje HZZ navodi kako je imao i aktivnosti u suradnji s lokalnim partnerima te da su tijekom 2014. područni uredi HZZ-a sudjelovali kao partneri u osam projekata usmjerenih na nezaposlene osobe/žene.³⁹

Mjera 2.1.5. Promicat će se zapošljavanje žena u sektoru informacijsko-komunikacijskih tehnologija i razmjena iskustava i primjera dobre prakse u informacijsko-komunikacijskom sektoru.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

³⁷ U biltenu se podaci prikazuju na četiri razine: na razini Republike Hrvatske, na razini županija te na razini područnih ureda i ispostava Hrvatskog zavoda za zapošljavanje.

³⁸ Iako je nositelj mjere Državni inspektorat, zatražene odgovore o provedbi mjere dostavilo je Ministarstvo rada i mirovinskog sustava koje je, sukladno odredbama čl.4., 11.-12. Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i drugih središnjih tijela državne uprave (NN 148/13) od 01.01.2014. preuzelo poslove Državnog inspektorata koji se odnose na inspeksijske poslove u području rada i zaštite na radu.

³⁹ To su slijedeći projekti: „Za rad spremne“ (financijski podržan od strane Ministarstva socijalne politike i mladih, a doprinosi podizanju kvalitete života mladih), „Podržimo socijalno uključivanje osoba izloženih obiteljskom nasilju“ (u 2014. omogućila se dostupnost specijaliziranih, stručnih usluga za ukupno 464 korisnika/ica od toga 167 osoba direktno izloženih obiteljskom nasilju), „Socijalno poduzetništvo – korak prema boljoj socijalnoj uključenosti“ (projektom je bilo obuhvaćeno ukupno 117 žena), „Mogućnosti samozapošljavanja u održivom sakupljanju samoniklog bilja“ (uključeno 57 nezaposlenih žena iznad 50 godina starosti s područja Gline, Petrinje i Siska), „Povjetarac – pokreni posao“ (uključenost žena: 13 žena do 20 godina sudjelovalo u 5 seminara za pokretanje posla), „Preuzmite odgovornost, mi ćemo preuzeti brigu (you take charge we will take care)“ – projekt namijenjen prvenstveno nezaposlenim majkama koje imaju djecu rane i predškolske dobi koja ne pohađaju vrtić, a cilj projekta je doprinijeti poboljšanju i povećanju mogućnosti zapošljavanja nezaposlenih roditelja razvojem ove nove socijalne usluge, „Nove vještine za jednake mogućnosti“ (usmjeren prema nezaposlenim ženama pripadnicama nacionalnih manjina sa posebnim naglaskom na dugotrajno nezaposlene žene) te „Partnerstvo za promjene i razvoj na lokalnom tržištu rada“ (namijenjen nezaposlenim ženama sa ruralnog područja Karlovačke županije).

Nositelj: Središnji državni ured za e-Hrvatsku

Mjera se ne provodi.

Ministarstvo uprave⁴⁰ navodi kako se u okviru svog zakonom propisanog djelokruga rada ne bavi tržištem rada te smatra da bi trebalo razmotriti mogućnost da ulogu nositelja provedbe navedene mjere preuzme Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, a obzirom da se radi o mjerama iz područja rada. Slijedom navedenoga, Ministarstvo uprave navodi kako nije poduzimalo aktivnosti u cilju provedbe navedene mjere. Identičan odgovor Ministarstvo uprave je dostavilo Pravobraniteljici i 2013.

Cilj 2.2. Osnažiti žensko poduzetništvo

Mjera 2.2.1. Donijet će se Strategija razvoja ženskog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2014.-2017. godine.

Rok provedbe mjere: 2014.

Nositelji: MGRP

Mjera je provedena.

Ministarstvo poduzetništva i obrta navodi kako je Vlada RH na sjednici održanoj 18.06.2014. donijela Odluku o donošenju Strategije razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj, za razdoblje od 2014. do 2020. i Akcijskog plana za provedbu Strategije razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj, za razdoblje od 2014.-2020. (NN 77/14).⁴¹

Mjera 2.2.2. U Operativnom planu poticanja malog i srednjeg poduzetništva za tekuću godinu osiguravat će se i namjenski povećavati sredstva za financiranje poduzetništva žena.

Rok provedbe mjere je 2011. – 2015. godina.

Nositelji: MGRP, HBOR

Mjera se provodi.

Ministarstvo poduzetništva i obrta navodi kako je i u 2014. proveden Poduzetnički impuls – program poticanja poduzetništva i obrta, a u kojem je zadržano pravilo dodatnog bodovanja žena poduzetnica, kao i u 2013. Dostavljeni su i privremeni podaci o dodijeljenim potporama u okviru Poduzetničkog impulsa 2014. **Hrvatska banka za obnovu i razvitak** navodi kako je tijekom 2014. nastavljena provedba posebnog kreditnog programa HBOR-a „Žene poduzetnice“ za korisnike kredita – trgovačka društva, obrtnike, fizičke osobe koje samostalno obavljaju djelatnost, zadruge i ustanove u kojima jedna ili više žena posjeduje najmanje 51 % kapitala ili su žene registrirane vlasnice i čiju upravi vodi žena⁴².

Mjera 2.2.3. Sustavno će se promicati poduzetništvo žena kroz medijske kampanje, programe i obrazovanje žena o poduzetništvu, pružanjem organizacijske, financijske, prostorne i druge pomoći.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: MGRP, MP RR, HAMGI, HZZ, HGK, HOBK, HUP, URS, JLP(R)S

⁴⁰ Središnji državni ured za e-Hrvatsku je danom stupanja na snagu Zakona o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i drugih središnjih tijela državne uprave (NN 150/11, 22/12) prestao s radom, a njegove poslove preuzelo je Ministarstvo uprave.

⁴¹ Naime, Ministarstvo poduzetništva i obrta navodi kako je u prvom polugodištu 2014. provelo sve potrebne aktivnosti u cilju izrade prijedloga Strategije razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj, za razdoblje od 2014.-2020. Iako je prvotno bilo predviđeno donošenje Strategije za razdoblje do 2017., Ministarstvo navodi kako je, uz suglasnost Ureda za ravnopravnost spolova te drugih nadležnih institucija, kroz međuresornu koordinaciju tijekom izrade Strategije, iniciralo produžetak razdoblja prijedloga Strategije do 2020., kako bi isto odgovaralo Financijskoj perspektivi Europske unije te drugim strateškim dokumentima Europske unije s kojima će biti povezana.

⁴² Navedeni program se provodi izravnim kreditiranjem HBOR-a ili u suradnji s poslovnim bankama i nudi: poticajne uvjete kreditiranja poduzetničkih projekata žena poduzetnica u iznosima kredita do 700.000 kn, uz posebne uvjete: početak do 2 godine; rok otplate kredita: do 12 godina, uključujući početak; kamatna stopa 2% godišnje. HBOR navodi kako je u 2014. odobren ukupno 81 projekt u iznosu od 33.350.272,95 kn.

Mjera se provodi.

Ministarstvo poduzetništva i obrta navodi kako je i tijekom 2014. promidžbu poduzetništva žena i podršku njihovom razvoju obavljalo u okviru redovnih aktivnosti na svim razinama, a posebno kroz 21 informativnu radionicu za Poduzetnički impuls 2014. Nadalje ministarstvo navodi kako je promoviralo poduzetništvo žena s posebnim naglaskom na Strategiju i u svojim redovnim aktivnostima na međunarodnoj razini tijekom 2014.

Ministarstvo poljoprivrede u svom očitovanju navodi kako je vezano uz tematsko područje djelovanja za podtočku 2.2. temeljem Odluke Vlade RH o osnivanju međuresorne Radne skupine za koordinaciju provedbe Strategije razvoja ženskog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2014. – 2020. i službenog dopisa Ministarstva poduzetništva i obrta imenovalo predstavnice Ministarstva poljoprivrede koje će sudjelovati u prethodno navedenoj Radnoj skupini i izradi Strategije razvoja ženskog poduzetništva.

Hrvatska agencija za malo gospodarstvo i investicije (HAMAG) navodi kako je tijekom 2014. provodila tri mjere i to: A1: „Mikro poduzetništvo i obrt“, B1: „Malo i srednje poduzetništvo i obrt“ i B2: „Inovacije u poduzetništvu“ iz Prioriteta 1: „Jačanje konkurentnosti malog gospodarstva“ u sklopu Programa poticanja poduzetništva i obrtništva za 2014. – Poduzetnički impuls. U okviru Mjere A1 od ukupno 101 dodijeljene bespovratne potpore, 21 ih je dodijeljena ženama poduzetnicama, u ukupnom iznosu od 2.555.274,26 kn. U okviru Mjere B1 od ukupno 67 dodijeljenih bespovratnih potpora, 22 su dodijeljene ženama poduzetnicama u ukupnom iznosu od 13.535.800,10 kn. U okviru mjere B2 od ukupno 17 dodijeljenih bespovratnih potpora 4 su dodijeljene ženama poduzetnicama u ukupnom iznosu od 1.090,040,11 kn. Udio prijava pristiglih od žena poduzetnica u ukupnom broju zaprimljenih prijava iznosio je 17,5%. Od 185 bespovratnih potpora, 47 ih je dodijeljeno ženama poduzetnicama. **Hrvatski zavod za zapošljavanje** navodi kako kao partner na projektima, ali i kroz niz svojih usluga i aktivnosti informiranjem promiče samozapošljavanje. Zavod navodi kako su u 2014., u cilju promicanja poduzetništva te uključivanja nezaposlenih osoba na tržište rada, organizirana individualna savjetovanja za samozapošljavanje za 7.727 osoba (od kojih žene čine 43 %), radionice za samozapošljavanje na kojima je sudjelovalo 3.167 nezaposlenih osoba (od kojih žene čine udio od 45%), tribine na kojima je sudjelovalo 2.158 nezaposlenih osoba (od čega žene čine 58 %), predavanja na kojima je sudjelovalo 1.448 nezaposlenih osoba (od čega žene čine 67,2%) te 12 okruglih stolova, 129 predavanja, 128 prezentacija i 18 seminara. U suradnji s lokalnim partnerima Zavod je organizirao prezentacije o mjerama aktivne politike zapošljavanja lokalnim dionicima na tržištu rada te je u 2014. u 22 područna ureda Zavoda organizirano 40 prezentacija aktivne politike zapošljavanja.⁴³

Hrvatska gospodarska komora navodi kako je u suradnji s Udrugom žena poduzetnica KRUG redovno obilježila Svjetski dan poduzetnica (17.05.) te organizirala kontinuiranu edukaciju iz svih područja gospodarskih djelatnosti. Komora navodi kako u okviru svojih redovitih aktivnosti obavlja posjete poduzetnicima i poduzetnicama, kako svake godine organizira zajednički odlazak istarskih poduzetnica na proslavu dana poduzetnica u Zagreb. Nadalje Komora navodi kako su dio njezinog redovnog posla i individualna savjetovanja žena poduzetnica te kako Komora redovito sudjeluje i u organizaciji predstavljanja istarskih poduzetnica u sklopu Jadransko-jonskog foruma i Kongresa žena poduzetnica. Komora navodi kako je u suradnji s Istarskom županijom i Povjerenstvom za ravnopravnost spolova Istarske županije te Fakultetom ekonomije i turizma „Dr. Mijo Mirković“, Istarskom razvojnom agencijom i MADI Group pokrenula pilot projekt: „Extraordinary Education“ – poduzetničko obrazovanje u Istri.“

Hrvatska obrtnička komora navodi kako je u 2014. organizirala i sufinancirala nastup članova na 4 međunarodna sajma, nastupilo je 137 izlagača/ica od kojih i 16 poduzetnica. Navodi kako su organizirali i sufinancirali nastup obrtnika na 9 regionalnih sajmova te da je broj žena poduzetnica na tim sajmovima bio 123.⁴⁴

Hrvatska udruga poslodavaca navodi kako su njihove predstavnice aktivno sudjelovale u radu Međuresorne radne skupine i koordinacije kao i Stručne radne skupine za izradu Strategije razvoja ženskog poduzetništva. Nadalje HUP navodi niz aktivnosti

⁴³ Zavod navodi i aktivnosti odnosno projekte koji su navedeni u za mjeru 2.1.4.

⁴⁴ Komora navodi i kako je u protekle tri i pol godine, u programu Obrtnik & partner obrađivala temu žena obrtnica i poduzetnica kroz različite kanale i to kroz TV emisije „Obrtnik i partner“ i „100% poduzetnik“ u kojima nije bilo tematskih emisija posvećenih ženskom poduzetništvu, ali se redovito od početka programa emitiralo priloge o ženama koje vode svoj obrt ili poduzeće. Također i kroz „Obrtničke novine“, u prilogu „Obrtnik i partner“ povremeno su se objavljivali tekstovi o ženama obrtnicama i poduzetnicama.

poduzetih u cilju provedbe ove mjere⁴⁵ uključujući i partnerstvo na EU progress-projektu „Uklanjanje staklenog labirinta – jednakost prilika u pristupu pozicijama ekonomskog odlučivanja, čiji nositelj je Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, a ostali partneri su Ministarstvo rada i mirovinskog sustava, Institut za razvoj tržišta rada i DiM – udruga za građansko obrazovanje i društveni razvoj. **Ured za ravnopravnost spolova** navodi kako je u 2014. bio pokrovitelj izbora za „Ženu godine“ u organizaciji časopisa Zaposlena te kako je ravnateljica održala niz izlaganja, kao i medijskih nastupa, na temu promocije i razvoja poduzetništva žena.⁴⁶ **Povjerenstvo za ravnopravnost spolova** Koprivničko-križevačke županije navodi kako je tijekom cijele 2014. djelovalo na osnaživanju ženskog poduzetništva putem medijskog prostora navodeći kako je potrebno omogućiti jednaka prava ženama na tržištu rada kao i muškarcima. Povjerenstvo za RS Primorsko-goranske županije navodi kako je održalo tematske sjednice o aktualnostima radnog zakonodavstva u RH, kao i na temu „Žene i mladi na tržištu rada“. Povjerenstvo za RS Virovitičko-podravne županije navodi kako nije provodila aktivnosti vezano uz ovu mjeru. Povjerenstvo za RS Osječko-baranjske županije navodi kako je u sklopu 17. Osječkog jesenskog sajma predviđena jedna posebna tema posvećena ženama radnicama i ženskom poduzetništvu, koja je ujedno realizirana kao projekt Povjerenstva. Povjerenstvo navodi i kako je u organizaciji Hrvatske info mreže ruralnih animatora – HIMRA i LEADER mreže Hrvatske, a u suradnji s Povjerenstvom, županijom i gradom Osijekom 04.10.2014. održan stručni skup „Novi pristup poduzetništvu žena u ruralnim područjima“. Povjerenstvo za RS Vukovarsko-srijemske županije navodi kako je u studenom 2014. organiziralo Konferenciju ženskog poduzetništva „Žene mogu, žene hoće!“ na kojoj je sudjelovao veliki broj žena poduzetnica. U provedbi ove mjere aktivno je bilo i Povjerenstvo za RS Istarske županije koje navodi kako je organiziralo petodnevnu radionicu o poduzetničkom obrazovanju u Istri za 60 nezaposlenih žena, učenica i studentica u Puli. Povjerenstvo za RS Zadarske županije navodi kako je povodom Međunarodnog dana žena organiziralo javnu tribinu pod nazivom „Mogućnost u poduzetništvu i obrtu žena“.

Mjera 2.2.4. Aktivno će se poticati žensko poduzetništvo na županijskim i lokalnim razinama i provesti istraživanje o utjecaju ženskog poduzetništva na kvalitetu života pojedinih regija.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: MGRP, MPRR, URS, županijska PRS u suradnji s OCD

Mjera se djelomično provodi.

Ministarstvo poduzetništva i obrta navodi podatke (broj i iznos dodijeljenih potpora) o sudjelovanju žena poduzetnica po županijama u sklopu Poduzetničkog impulsa za 2014. **Ministarstvo poljoprivrede** navodi kako je temeljem Odluke Vlade o osnivanju međuresorne Radne skupine za koordinaciju provedbe Strategije razvoja ženskog poduzetništva u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2014.-2020. i službenog dopisa Ministarstva poduzetništva i obrta imenovalo predstavnice Ministarstva poljoprivrede koje će sudjelovati u prethodno navedenoj Radnoj skupini i izradi Strategije razvoja ženskog poduzetništva. **Ured za ravnopravnost spolova** navodi isti odgovor kao i za prethodnu mjeru (2.2.3.) **Povjerenstva za ravnopravnost spolova** također uglavnom navode isti odgovor kao za prethodnu mjeru (2.2.3.). Iz dostavljenih podataka vidljivo je kako se dio mjere koji se odnosi na poticanje ženskog poduzetništva na lokalnoj razini provodi, ali nositelji mjere se nisu izričito očitivali o provedbi drugoga dijela te mjere (provođenje istraživanja o utjecaju ženskog poduzetništva na kvalitetu života pojedinih regija) iz čega je pravobraniteljica zaključila da se taj dio mjere još uvijek ne provodi.

⁴⁵Navedene aktivnosti obuhvaćaju sudjelovanje članica HUP-a na obilježavanju Svjetskog dana poduzetnica, sudjelovanje na konferenciji „Business Transfer“ u Briselu, sudjelovanje na TransVet projektu, organiziranje okruglog stola na kojem su promovirane različite teme i pitanja vezana uz žensko poduzetništvo i žene na tržištu rada, zatim sudjelovanje na Nordijskom kulturnom festivalu u okviru kojeg se na panelu raspravljalo o spolnoj uravnoteženosti na upravljačkim pozicijama.

⁴⁶ Također navodi se kako je djelatnica Ureda sudjelovala na sastancima na temu razmjene primjera dobrih praksi u području promicanja poduzetništva žena koji su u organizaciji Europskog instituta za ravnopravnost spolova (EIGE) održani u Ateni u veljači te u Vilniusu u lipnju 2014. godine.

Cilj 2.3. Promicati mjere koje omogućuju usklađivanje privatnih i profesionalnih obveza

Mjera 2.3.1. Provođit će se aktivnosti za poticanje jednake raspodjele kućanskih i obiteljskih poslova te ravnopravnu podjelu roditeljske odgovornosti za skrb o djeci, uključujući promociju korištenja roditeljskog dopusta za očeve.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: Županijska/lokalna PRS, MOBMS, Ured za RS, u suradnji s obiteljskim centrima i OCD

Mjera se uglavnom provodi.

Ministarstvo socijalne politike i mladih navodi kako su, kao i u 2013., i tijekom 2014., u organizaciji obiteljskih centara odnosno podružnica centara za socijalnu skrb sa sjedištima u županijama, održana predavanja i radionice koje se tematski odnose na roditeljsku ulogu i roditeljsku skrb o djeci, a obiteljski centri provode ovu mjeru također putem obavljanja redovne djelatnosti savjetovanja u kojima je propitivana ravnopravnost partnerske i roditeljske uloge te promovirano korištenje roditeljskog dopusta očeva. *Ured za ravnopravnost spolova* navodi kako je djelatnica Ureda u listopadu sudjelovala u radu međunarodne konferencije „*Muške politike – doprinos ravnopravnosti spolova*“ u Beču koja je pružila zanimljiv uvid u načine i modele kojima dio zemalja članica EU, u kontekstu provedbe politike jednakih mogućnosti, nude pomoć muškarcima da se kvalitetnije ostvare kao osobe, ali i kao očevi i kao partneri. Također djelatnica Ureda je, na poziv EIGE-a, u studenom sudjelovala i na konzultativnom sastanku stručnjaka/inja na temu „*Dobre prakse na području pomirenja profesionalnog, obiteljskog i privatnog života*“ koji je održan u Vilniusu. Pojedina *povjerenstva za RS* navode, kao i prijašnjih godina, kako se navedena mjera provodi putem javnih istupa njihovih predsjednika/ica (Međimurska, Virovitičko-podravska, Koprivničko-križevačka). Međutim većina preostalih povjerenstva se nije izričito očitovala o provedbi navedene mjere.

Mjera 2.3.2. Poticat će se organizacija odgoja i obrazovanja djece predškolske dobi u trgovačkim društvima i poslovnim organizacijama u javnom i privatnom vlasništvu.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: JLP(R)S, županijska PRS, HUP, HGK, HOBK, trgovačka društva, u suradnji sa sindikatima

Mjera se provodi po pojedinim nositeljima.

*Povjerenstva za ravnopravnost spolova*⁴⁷ u svojim izvješćima navode brojne aktivnosti, ali ne proizlazi da bi se te aktivnosti odnosile i na provedbu ove mjere. Navedeno je najbolje vidljivo iz odgovora Povjerenstva za RS Virovitičko-podravske županije koje navodi: „*Prilikom javnih istupa govorili smo o dobrobiti organiziranja odgoja i obrazovanja u okviru poslovnih subjekata, no konkretne aktivnosti u tom smislu nismo organizirali u sklopu rada povjerenstva.*“ *Hrvatska udruga poslodavaca* navodi kako je izuzetno aktivna u poticanju mjera za usklađivanje privatnih i poslovnih obveza te kako je s Global Compactom lokalna mreža Hrvatska partner u projektu koji je usmjeren na fleksibilizaciju radnih uvjeta u korist zaposlenih majki, kako bi lakše spajale svoje privatne obveze sa svojim poslom te time i lakše upravljale svojom karijerom. U HUP-u je predstavljeno istraživanje Instituta za istraživanje i edukaciju Zaposlena mama o povezivanju majčinstva i karijere, a ista problematika je bila predmet i nekoliko okruglih stolova. HUP navodi kako i dalje surađuje s UNICEF-om na projektu „*Djeca su naš najvažniji posao*“, unutar

⁴⁷ Samo Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Grada Zagreba navodi kako je Gradska skupština Grada Zagreba donijela u prosincu 2014. Program javnih potreba u predškolskom odgoju i obrazovanju te skrbi o djeci rane i predškolske dobi Grada Zagreba za 2015. u kojem je na temelju postojećeg stanja predviđena projekcija daljnjeg razvoja predškolskih ustanova prilagođenih radnom vremenu roditelja djece koja pohađaju predškolske ustanove. U navedenom programu uključeno je i sufinanciranje djelatnosti dadilja prema dosadašnjem opsegu, a ovisno o potrebama za smještajem predškolske djece i financijskim mogućnostima Grada Zagreba, u sufinanciranje iz proračuna Grada Zagreba moći će se uključiti druge registrirane dadilje prema posebnoj odluci gradonačelnika Grada Zagreba.

kojega je sačinjen i vodič za poslodavce, te je također organiziran okrugli stol o dječjim pravima. Pored navedenog, HUP je partner sa udrugom RODA na projektu „*Ne propusti biti tata*“. **Hrvatska gospodarska komora** se o provedbi navedene mjere nije očitovala. **Hrvatska obrtnička komora** navodi kako, kao i tijekom 2013., navedenu mjeru u 2014. nije poticala.⁴⁸

Mjera 2.3.3. *Provodit će se aktivnosti za podizanje svijesti svih dionika uključenih u kolektivno pregovaranje o važnosti načela jednakih plaća za rad jednake vrijednosti i primjeni Zakona o radu.*

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: Ured za socijalno partnerstvo⁴⁹, Gospodarsko-socijalno vijeće, MGPR

Mjera se provodi.

Ministarstvo rada i mirovinskog sustava navodi kako se mjera provodi kontinuirano u sklopu redovitih aktivnosti Ministarstva rada i mirovinskog sustava i Službe za socijalno partnerstvo, kao i kroz aktivnosti socijalnih partnera uključenih u rad Gospodarsko-socijalnog vijeća. Dionici uključeni u kolektivno pregovaranje se, prema ukazanoj potrebi, upozoravaju o važnosti načela jednakih plaća za jednaki rad i rad jednake vrijednosti za žene i muškarce.

Mjera 2.3.4. *Unaprjeđivat će se prikupljanje, obrada, analiza i distribucija statističkih pokazatelja o jazu u plaćama između muškaraca i žena.*

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: DZS, Ured za RS, županijska povjerenstva za RS

Mjera se uglavnom provodi.

Državni zavod za statistiku navodi (kao i za mjeru 2.1.3.) kako je u statističkim istraživanjima s područja tržišta rada, koja provodi Zavod, spol jedno od osnovnih obilježja po kojem se prikupljaju podaci. U skladu s time se statistički pokazatelji i objavljuju po spolu u svim publikacijama. **Ured za ravnopravnost spolova** navodi kako je Državni zavod za statistiku omogućio svojim korisnicima/icama uvid u on-line bazu statističkih podataka uvođenjem PC-Axis programa koji, po uzoru na Eurostat, omogućava izbor vrste podataka, razinu prikaza, odabir varijabli itd., te kako je varijabla spol uvrštena u većinu baza specijaliziranih podataka. Ured navodi i kako je Ekonomski institut Zagreb u razdoblju od 28.03.2014.-28.09.2014. proveo istraživački projekt pod nazivom „*Analiza plaća u javnom i privatnom sektoru u Hrvatskoj*“ iz kojeg je razvidno da u svim sektorima muškarci imaju veću plaću po satu rada (prosječno 28,51 kn muškarci i 25,41 žene). **Županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova**⁵⁰ su načelno provodila aktivnosti vezane uz zapošljavanje žena i njihove plaće (npr. razne okrugle stolove, tribine i sl.), ali ne navode i ostale aktivnosti koje bi uključivale provedbu ove konkretne mjere.

⁴⁸ Naime, Hrvatska obrtnička komora navodi kako mjeru nije poticala obzirom kako manje od 2% obrtnika (osiguranika MIO) zapošljava 11 i više radnika odnosno da je više od 98% obrta u poduzetničkom mikro segmentu.

⁴⁹ Stupanjem na snagu Uredbe o prestanku važenja Uredbe o osnivanju Ureda za socijalno partnerstvo u Republici Hrvatskoj ((NN 22/12), Ured za socijalno partnerstvo prestao je s radom. Stupanjem na snagu Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i drugih središnjih tijela državne uprave (NN 22/12, čl.20) te Uredbe o unutarnjem ustrojstvu Ministarstva rada i mirovinskog sustava (NN 21/12, čl.40), djelokrug i poslove dosadašnjeg Ureda preuzima Samostalna služba za socijalno partnerstvo unutar Ministarstva rada i mirovinskog sustava.

⁵⁰ PRS Virovitičko-podravске županije navodi kako „*nije samostalno provodilo analize i izrađivalo statistike vezane za ovu mjeru, niti smo bili ikada pozvani da sudjelujemo u radu na tu temu od strane bilo koga. Informacije za koje smo imali saznanja iz različitih istupa institucija i javnih osoba vezanih za tu tematiku prenosili smo u svojim javnim istupima.*“ PRS Međimurske županije navodi kako aktivnosti u cilju provedbe ove mjere nisu bile provedene u 2014.

Područje 3. Rodno osjetljivo obrazovanje

Cilj 3.1. Uvesti rodno osjetljiv odgoj i obrazovanje u cjelokupni obrazovni sustav, uz uklanjanje rodni stereotipa iz udžbenika i nastavnih planova i programa

Mjera 3.1.2. *U postupku procjenjivanja usklađenosti udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava s Nacionalnim okvirnim kurikulumom, predmetnim kurikulumima i Udžbeničkim standardom, stručna povjerenstva neće dati pozitivno mišljenje na udžbenike i pripadajuća dopunska nastavna sredstva u kojima se pojavljuju rodni stereotipi i diskriminacija na temelju spola u tekstovima i likovnografičkom oblikovanju.*“

Nositelji: MZOS, URS

Rok provedbe: 2011. – 2015.

Mjera se provodi.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta navodi kako je u Etičkim zahtjevima u Udžbeničkom standardu određeno, zahtijevano da se i udžbenicima promiče spolna i rodna ravnopravnost pojedinaca i društvenih skupina, da se promiče ravnopravnost spolova na primjeren način, koristeći se u jednakome omjeru ilustracijama likova obaju spolova i služeći se imenicama obaju rodova te se time priprema oba spola za djelatno i ravnopravno sudjelovanje u svim područjima života. Ministarstvo navodi kako su svi odobreni udžbenici i pripadajuća dopunska nastavna sredstva usklađena s važećim nastavnim planovima i programima, odnosno kurikulumima pojedinih predmeta, kao i zahtjevima Udžbeničkog standarda.⁵¹ *Ured za ravnopravnost spolova* navodi kako je u veljači 2014. uputio MZOŠ zahtjev za dostavom podataka o radu *Povjerenstva za prosudbu usklađenosti udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava za osnovnu i srednju školu s nacionalnim i predmetnim kurikulumom, odnosno nastavnim planom i programom i Udžbeničkim standardom* u odnosu na poštivanje etičkih zahtjeva navedenih u *Udžbeničkom standardu*, a osobito ravnopravnosti spolova. U očitovanju na navedeni dopis MZOŠ je navelo kako su svi udžbenici i pripadajuća dopunska nastavna sredstva prošli postupak prosudbe stručnih povjerenstava za ocjenu usklađenosti s nacionalnim i predmetnim kurikulumom, odnosno nastavnim planom i programom i *Udžbeničkim standardom*.

Mjera 3.1.4. *Sastavni dio kurikuluma građanskog odgoja i obrazovanja bit će i kompetencije za »medijsko opismenjivanje« te će se u učenika i učenica razvijati kritičnost prema stereotipima i seksizmima koji se promiču u medijima.*

Nositelji: AOO, MZOS.

Rok provedbe: 2011. – 2015.

Mjera se provodi.

Agencija za odgoj i obrazovanje navodi kako je jedan od temeljnih ciljeva Nastavnog plana i programa zdravstvenog odgoja i sustavno osposobljavanje učenika/ica za kritičko prosuđivanje životnih situacija i vlastitih postupaka te za odgovorno donošenje odluka. U društvenoj, ljudsko-pravnoj i kulturološkoj dimenziji građanske kompetencije u *Programu međupredmetnih i interdisciplinarnih sadržaja Građanskog odgoja i obrazovanja za osnovne i srednje škole* od prvog razreda osnovne škole do kraja srednje škole

⁵¹Također Ministarstvo navodi kako su u postupku prosudbe udžbenika i pripadajućih dopunskih nastavnih sredstava stručna povjerenstva predložila ministru na odobrenje one udžbenike i pripadajuća dopunska nastavna sredstva koja su u skladu sa Zakonom o udžbenicima za osnovnu i srednju školu, Udžbeničkim standardom i Pravilnikom o obveznim udžbenicima i pripadajućim dopunskim nastavnim sredstvima.

razvijaju se ishodi i osposobljenost učenika/ica koja se odnosi na društvene komunikacijske vještine, osvještavanje i uklanjanje stereotipa i predrasuda koje se pojavljuju u međuljudskim odnosima, provlače kroz medije i sl. Pritom se navode teme i ishodi koji se razvijaju kod učenika/ica. **Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta** navodi kako je u šk.god.2014./2015., sukladno Odluci o donošenju Programa međupredmetnih i interdisciplinarnih sadržaja Građanskog odgoja i obrazovanja za osnovne i srednje škole, planirana međupredmetna i interdisciplinarna provedba Građanskog odgoja i obrazovanja. Koncept Građanskog odgoja i obrazovanja nadilazi okvire jednog nastavnog predmeta, podrazumijeva ostvarivanje ciljeva i sadržajima i aktivnostima svih predmeta u školi, tijekom cijelog školovanja, te razvijanje građanskih kompetencija u učenika i učenica. Ministarstvo navodi kako Građanski odgoj i obrazovanje obuhvaća i razvoj učeničkih kompetencija za „medijsku pismenost“ kako bi se osposobili za kritično i odgovorno ponašanje prema medijima, medijskom oglašavanju te utjecaju medija na njihov odgoj i obrazovanje.⁵²

Cilj 3.2. Provoditi sustavnu edukaciju o ravnopravnosti spolova za nositelje i nositeljice odgojno-obrazovnog procesa

Mjera 3.2.1. Ažurirat će se, redovito provoditi i pratiti program stručnog usavršavanja iz područja ravnopravnosti spolova za nositelje i nositeljice odgojno-obrazovne djelatnosti u osnovnim i srednjim školama, sukladno Preporuci Vijeća Europe CM(2007)13 o rodno osviještenoj politici u obrazovanju.

Nositelji: AOO, ASO, u suradnji s organizacijama civilnog društva.

Rok provedbe: 2011. – 2015.

Mjera se provodi po pojedinim nositeljima.

Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih navodi kako je zbog značajnih financijskih ograničenja raspoloživih sredstava u Državnom proračunu u 2014. morala ograničiti broj stručnih skupova koje organizira i provodi. U skladu s navedenim, u 2014. Agencija nije bila u mogućnosti provesti stručne skupove s temama koje su povezane s ovom mjerom. *Agencija za odgoj i obrazovanje* je nakon uvođenja zdravstvenog odgoja provela edukaciju svih odgojno-obrazovnih radnika/ica za primjenu nastavnog programa i priređenih nastavnih materijala u koje je uključen rodno osjetljivi odgoj i obrazovanje. Stručno usavršavanje provodilo se u 2013.-2014. Agencija navodi kako su u okviru Građanskog odgoja i obrazovanja u 2014. organizirana 193 državna, međužupanijska i županijska stručna skupa (za ravnatelje, učitelje, nastavnike, stručne suradnike u osnovnim i srednjim školama) kojima je bilo obuhvaćeno 9.938 osoba. Osim navedenog sustavnog stručnog usavršavanja provodile su se posebno tematski ciljane edukacije o ravnopravnosti spolova za nositelje i nositeljice odgojno-obrazovnog procesa.

Mjera 3.2.2. Pratit će se primjena jezičnih standarda za sadržaje svjedodžbi, certifikata, licencija i diploma navođenjem strukovne kvalifikacije, zvanja i zanimanja u muškom, odnosno ženskom rodu, ovisno o spolu primatelja i primateljice dokumenta.

Nositelji: MZOS i druga nadležna tijela i institucije koje izdaju javne isprave.

Rok provedbe: 2011. – 2015.

Mjera se provodi.

Prema očitovanju *Ministarstva znanosti, obrazovanja i sporta*, sva pedagoška dokumentacija i evidencija usklađena je sa Zakonom o ravnopravnosti spolova i Pravilnikom o sadržaju i obliku svjedodžbi i drugih javnih isprava te pedagoškoj dokumentaciji i evidenciji u školskim ustanovama. Zakonom o akademskim i stručnim nazivima i akademskom stupnju i Pravilnikom o sadržaju diplome i dopunskih isprava o studiju uveden je jezični standard za sadržaj svjedodžbe, diplome, navođenjem stručnih i akademskih naziva te

⁵² Ministarstvo navodi kako je u Hrvatskom saboru krajem 2014. usvojena *Strategija obrazovanja, znanosti i tehnologije* čija će provedba zahtijevati i reformu cjelokupnog kurikuluma osnovne i srednje škole, što će otvoriti i druge mogućnosti/modele provedbe Građanskog odgoja i obrazovanja, a time i „medijske pismenosti“.

akademskeg stupnja u muškom odnosno ženskom rodu, ovisno o spolu primatelja/primateljice dokumenta. Isti jezični standard, vezano uz navođenje zvanja u muškom/ženskom rodu, poštuje se prilikom izdavanja dopunske isprave o studiju.

Cilj 3.3. Postići spolnu ravnotežu u odabiru područja obrazovanja u srednjim školama i visokoškolskim ustanovama

Mjera 3.3.1. *Temeljem analize statističkih podataka iskazanih po spolu o uključenosti učeničke populacije u izborne/fakultativne programe, obrazovna će ustanova, prema potrebi, izraditi mjere za povećanje uključenosti podzastupljenog spola.*

Nositelji: MZOS, osnovne i srednje škole.

Rok provedbe: 2012. – 2015.

Mjera se provodi.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta navodi kako se analiza statističkih podataka iskazanih po spolu o uključenosti učeničke populacije u izborne/fakultativne programe, kontinuirano vodi te da se posebna pozornost posvećuje podjednako zastupljenosti obaju spolova u obrazovanju. Pritom se navode relevantni statistički podaci.

Mjera 3.3.3. *U slučaju izjednačenog rezultata po svim osnovama vrednovanja pri dodjeli visokoškolskih stipendija, prednost će se dati podzastupljenom spolu.*

Nositelji: MZOS, JLP(R)S, NZPUS

Rok provedbe: 2011. – 2015.

Mjera se ne provodi.

Nacionalna zaklada za potporu učeničkom i studentskom standardu navodi kako javni natječaji koje raspisuje i provodi Zaklada za dodjelu stipendija redovitim studentima/cama jasno određuju postupak vrednovanja i dodjele stipendija te da su navedeni kriteriji detaljno i precizno razrađeni pa u 2014. nije bilo slučaja istog mjesta na rang listi u kojem slučaju bi mogli primijeniti pravilo prednosti podzastupljenog spola. *Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta* iznosi statističke podatke o broju dodijeljenih stipendija u 2014. te navodi kako je prioritet pri dodjeli stipendija razvrstavanje kandidata/kinja isključivo po broju bodova ostvarenih na temelju priložene dokumentacije po pitanju socijalnog karaktera. Međutim iz navedenih odgovora ne proizlazi da bi se navedena mjera provodila u 2014.

Područje 4. Ravnoopravnost u procesu odlučivanja u političkom i javnom životu

Cilj 4.1. Postići uravnoteženu zastupljenost muškaraca i žena u predstavničkim i izvršnim tijelima vlasti na svim razinama

Mjera 4.1.1. *Redovito će se održavati tribine, seminari, konferencije, kampanje i druge aktivnosti o političkoj zastupljenosti žena u zakonodavnoj i izvršnoj vlasti, na nacionalnoj i lokalnoj razini.*

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: ORSHS, Ured za RS, nadležna TDU sukladno zakonski propisanom djelokrugu rada, županijska/lokalna povjerenstva za RS, u suradnji s OCD

Mjera se provodi.

Odbor za ravnopravnost spolova Hrvatskog sabora navodi kako je potpredsjednica Odbora, Sonja Konig, održala sastanak u Hrvatskom saboru 29.09.2014. na kojem je Robaba Nayibi, afganistanska zastupnica u Vijeću pokrajine Balkh, zastupnicima i zastupnicama održala prezentaciju o položaju žena u Afganistanu te o svom radu na projektu međunarodne razvojne suradnje. **Ured za ravnopravnost spolova** navodi kako se na poziv Ureda za informiranje Europskog parlamenta u Hrvatskoj uključio u kampanju za izbore za Europski parlament pod sloganom „*Djeluj. Biraj. Utječi.*“, koja je bila informativnog karaktera s ciljem upoznavanja građana/ki s novim ingerencijama Europskog parlamenta i implikacijama njegovog rada na građane/ke. Ured navodi i kako je bio jedan od partnera Otvorenoj medijskoj grupaciji, koja je dobila povjerenje Europskog parlamenta za provedbu medijske kampanje o potrebi glasovanja na izborima za Europski parlament „*Iskoristi svoju moć, donesi odluku*“, koji je i sufinancirao njezinu provedbu. Većina **povjerenstava za ravnopravnost spolova** navodi kako su imala određene aktivnosti u cilju provedbe ove mjere⁵³.

Mjera 4.1.3. Statistički će se evidentirati i objavljivati spolno razlučeni podaci svih prihvaćenih pravovaljanih kandidacijskih lista po predlagateljima za izbore na državnoj, županijskoj, gradskoj i općinskoj razini, kao i za izbore za Europski parlament.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: DIP, DZS

Mjera se provodi.

Državni zavod za statistiku navodi kako redovito preuzima od Državnog izbornog povjerenstva RH podatke o provedenim izborima na svim razinama te ih objavljuje u svojim redovnim statističkim publikacijama. Ti statistički podaci po pravilu su prikazani prema spolu. **Državno izorno povjerenstvo** navodi kako su objavljeni podaci o svim predloženim kandidacijskim listama i kandidatima/kinjama vezano uz izbora članova/ica u Europski parlament iz RH (svibanj 2014.) te da su podaci dostupni na internetskoj stranici DIP-a. Također navodi se kako je tijekom 2014. DIP na temelju Zakona o lokalnim izborima na svojim internetskim stranicama objavljivao podatke o pravovaljano predloženim kandidacijskim listama i zbirnim listama na prijevremenim izborima za članove predstavničkih tijela jedinica lokalne samouprave te podatke o rezultatima prijevremenih izbora za članove predstavničkih tijela jedinica lokalne samouprave. U sklopu te objave, DIP navodi kako je objavio i spolno razlučene podatke o svim predloženim kandidacijskim listama i kandidatima/kinjama.

Mjera 4.1.4. Statistički će se evidentirati i objavljivati spolno razlučeni podaci prema osvojenim mandatima po strankama, odnosno nezavisnim listama, prema rezultatima provedenih izbora na državnoj, županijskoj, gradskoj i općinskoj razini, kao i za izbore za Europski parlament.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: DIP, DZS

Mjera se provodi.

⁵³ Imajući u vidu kako su u 2014. provedeni izbori za Europski parlament, pojedina povjerenstva su provodila određene aktivnosti po tom pitanju. Tako je Povjerenstvo za RS Varaždinske županije po provođenju izbora za Europski parlament izvršilo analizu kandidiranih i izabranih žena po listama, kao i broj preferencijalnih glasova koje su žene dobile u odnosu na broj preferencijalnih glasova koje su dobili muškarci. Na taj način je Povjerenstvo ukazalo na potrebu podizanja svijesti o neprihvatljivosti isključenosti žena iz procesa političkog odlučivanja na svim razinama. Povjerenstvo za RS Koprivničko-križevačke županije navodi kako je u kontinuitetu provodilo kampanje s ciljem postizanja uravnotežene zastupljenosti muškaraca i žena u političkom smislu. Povjerenstvo za RS Virovitičko-podravske županije navodi kako je u sklopu obilježavanja Dana žena isticalo važnost sudjelovanja žena u procesima odlučivanja kao i njihovom sudjelovanju na različitim izborima bilo kao kandidatkinja na listama ili u svojstvu biračica. Povjerenstvo za RS Vukovarsko-srijemske županije navodi kako je provodilo brojne aktivnosti za povećanje broja žena na kandidacijskim listama za izbore za EU parlament. Povjerenstvo za RS Istarske županije navodi kako je održana radionica „Rodno osviještena politika na lokalnoj razini“ za vijećnice županijske Skupštine u Pazinu gdje je istaknuto kako je Istarska županija na prvom mjestu u Hrvatskoj po zastupljenosti žena na kandidacijskim listama za županijsku skupštinu, gradska i općinska vijeća te da je problem u nedovoljnom kandidiranju žena za načelnice, gradonačelnice i županice.

Državni zavod za statistiku je za navedenu mjeru dostavio isti odgovor kao i za prethodnu mjeru (4.1.3.). *Državno izborno povjerenstvo* navodi sličan odgovor kao i za mjeru 4.1.4. te ističe kako su objavljeni spolno razlučeni podaci i prema osvojenim mandatima prema rezultatima izbora (za izbore članova u Europski parlament iz Republike Hrvatske kao i za prijevremene lokalne izbore).

Mjera 4.1.6. Unaprijedit će se način vođenja statističkih podataka o zastupnicama Hrvatskog sabora – predsjednicama i članicama parlamentarnih radnih tijela, izaslanstava i povjerenstava, te će se isti redovito objavljivati na internetskim stranicama Hrvatskog sabora.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelj: HS/Informacijsko-dokumentacijska služba, istraživanje i informacijska mreža

Mjera se provodi.

Hrvatski sabor / Informacijsko-dokumentacijska služba, istraživanje i informacijska mreža navodi kako je mjera u postupku provedbe te da se očekuje kako će redizajnirana baza, s primijenjenim kriterijima navedenim u Nacionalnoj politici za ravnopravnost spolova biti spremna za objavu krajem ove ili početkom slijedeće godine.⁵⁴

Mjera 4.1.8. Pri imenovanju članstva nadzornih i upravnih odbora poduzeća u javnom i privatnom sektoru vodit će se računa o uspostavljanju uravnotežene zastupljenosti obaju spolova na način da podzastupljenog spola, sukladno Zakonu o ravnopravnosti spolova, ne bude manje od 40 %.

Rok provedbe mjere: 2012. – 2015.

Nositelji: Vlada Republike Hrvatske, TDU, poduzeća

Mjera se provodi.

Ured za ravnopravnost spolova je dostavio podatke o provedbi navedene mjere (čija nositeljica je Vlada RH) te navodi kako Državni ured za upravljanje državnom imovinom na svojim internetskim stranicama redovito objavljuje podatke o imenovanjima u nadzorne i upravne odbore 59 trgovačkih društava i pravnih osoba u vlasništvu države. Uvidom u podatke ažurirane na dan 01.01.2015., u nadzorne odbore je imenovano ukupno 309 osoba, od čega 60 žena (19,4%). Od 59 trgovačkih društava/pravnih osoba, žene su predsjednice nadzornih odbora u njih 9 (15,3 %). Stanje na dan 01.01.2015. pokazuje da u upravnim odborima ima 134 osobe, od čega 22 žene (16,4 %). U odnosu na prethodnu godinu kada je zastupljenost žena u upravama bila na razini od 15 %, vidljiv je napredak za 1 postotni bod. Među tim malim brojem žena, njih 7 su predsjednice uprava, odnosno direktorice, što je udio od 11,9 %.

Mjera 4.1.10. Poticati će se veća zastupljenost žena u međunarodnim forumima u kojima se donose ključne političke odluke.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelj: Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija

Mjera se provodi.

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova navodi kako su Planom djelovanja Ministarstva za promicanje i uspostavljanje ravnopravnost spolova za razdoblje 2013. – 2017. utvrđene posebne mjere kako bi se ženama olakšalo pristup višim položajima u diplomatskoj službi, a navedene mjere se i provode. Nadalje

⁵⁴Informacijsko-dokumentacijska služba navodi kako je i tijekom 2014. nastavila rad na projektu redizajna postojeće e-Doc baze podataka u kojoj se evidentira zakonodavna i zastupnička aktivnost, a koja zbog razvoja tehnologije i dostupnih naprednijih tehnoloških mogućnosti nije više u potpunosti zadovoljavala rastuće potrebe parlamenta i javnosti vezano uz pretraživanje i objavu tih podataka na internetu, pri čemu su prilikom izrade funkcionalne specifikacije uzeti u obzir i zahtjevi navedeni u ovoj mjeri. Kako se radi o puno širem projektu koji uključuje spajanje dvije baze „novog“ (od 2003.-danas) i „starog“ (od 1990.-2003.) fonda, izradu novog sučelja za pretraživanje za vanjske korisnike, kao i potpunu reorganizaciju internog administratorskog dijela baze u koji se unose podaci, ovaj iznimno složen posao pokazao se ne samo vremenski nego i finansijski zahtjevan.

Ministarstvo navodi kako rodna analiza stanja u MVEP pokazuje prevladavajući broj žena na dužnosničkim i svim ostalim rukovodećim položajima u Ministarstvu. Tijekom 2014. hrvatske diplomatkinje su aktivno sudjelovale i predstavljale RH na najvišim razinama u međunarodnim i regionalnim organizacijama, forumima i inicijativama u kojima su se donosile važne političke odluke vezano uz međunarodni mir i sigurnost. Ministarstvo u svom odgovoru vezano uz provedbu navedene mjere navodi i brojne aktivnosti ministrice i ostalih dužnosnika/ica ministarstva poduzetih u cilju provedbe navedene mjere.

Mjera 4.1.11. Pri sastavljanju i imenovanju predstavnika i predstavnica u izaslanstva, povjerenstva i druga tijela, vodit će se računa o uravnoteženoj zastupljenosti žena i muškaraca.

Rok provedbe mjere: 2012. – 2015.

Nositelji: HS, Vlada RH, TDU, pravne osobe s javnim ovlastima, JLP(R)S

Mjera se provodi.

Hrvatski sabor se o provedbi navedene mjere nije očitovao pa nije bilo moguće ocijeniti provedbu mjere. *Vlada RH* (za koje je podatke dostavio Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH) navodi kako je u 2014. u razna povjerenstva, komisije i radne skupine imenovala 351 osobu, od toga 235 žena (66,95%) te 116 muškaraca (33,05%). Nadalje, Vlada RH je u razna upravna vijeća i upravne odbore agencija i sličnih institucija ukupno imenovala 255 osobe, od čega 102 žene (40%) te 153 muškarca.

Cilj 4.2. Unaprijedit će se položaj žena u športu

Mjera 4.2.1. Povećat će se udio žena u upravljačkim strukturama športskih saveza i drugih športskih organizacija sukladno Zakonu o ravnopravnosti spolova.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: HOO, HPO, državni i lokalni športski savezi

Mjera se provodi.

Hrvatski olimpijski odbor je dostavio pregled aktivnosti koje su tijekom 2014. bile poduzete u okviru rada Komisije za žene u športu kao savjetodavnog tijela Vijeća HOO-a, a koja se bavi pitanjima statusa žena u športu i koja predlaže provođenje mjera aktivnosti Nacionalne politike za ravnopravnost spolova. Iz dostavljenog odgovora proizlazi kako su Komisija za žene u športu i Športska zajednica Bjelovarko-bilogorske županije 10.12.2014. organizirale VII seminar za koordinatorice za žene u športu pod nazivom „Područje športa kao sigurno mjesto za žene i djevojke“. ⁵⁵ HOO je prihvatio partnerstvo u projektu ENGSO-a o ravnopravnosti spolova – Promociji rodne ravnopravnosti u treniranju. Nadalje Komisija za žene u športu uputila je u rujnu 2014. nacionalnim športskim savezima anketni upitnik namijenjen istraživanju žena u športu sa svrhom utvrđivanja stavova o športu i poticanja uključivanja većeg broja žena na upravljačke pozicije u športu. *Hrvatski paraolimpijski odbor* navodi kako je tijekom 2013. provedena analiza o zastupljenosti žena u tijelima HPO-a te da je Izvršni odbor HPO-a donio preporuku koja je poslana članicama – nacionalnim športskim savezima osoba s invaliditetom te županijskim i gradskim športskim savezima osoba s invaliditetom da vode računa o Zakonu o ravnopravnosti spolova i Nacionalnoj politici za ravnopravnost spolova te da u svoje upravljačke strukture uključe veći broj žena.

⁵⁵ Na navedenom seminaru raspravljalo se i o Protokolu o postupanju u slučaju seksualnog nasilja, Konvenciji VE o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, o seksualnom uznemiravanju i zlostavljanju, o ekonomskom nasilju u športu te o rodnoj ravnopravnosti na upravljačkim pozicijama u športu i u korištenju športske infrastrukture. Također, iz izvješća o radu Komisije za žene u športu u 2014. su održane 3 sjednice Komisije na kojima su, između ostaloga, teme bile i analiza Akcijskog plana za realizaciju Nacionalne politike za ravnopravnost spolova te predstavljanje Strategije za ravnopravnost spolova Vijeća Europe 2014.-2017.

Mjera 4.2.3. Sportašicama će se osigurati jednaka dostupnost športske infrastrukture, kako u vremenu korištenja tako i u kvaliteti, te dostupnost stručnog usavršavanja, osposobljavanja i zapošljavanja u športu.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: HOO, HPO, državni i lokalni športski savezi, športski klubovi, JLP(R)S

Mjera se provodi.

Hrvatski olimpijski odbor je za ovu mjeru dostavio isti (odnosno jedinstveni) odgovor kao i za prethodnu mjeru (4.2.1.). *Hrvatski paraolimpijski odbor* navodi kako sportašice koje treniraju u sklopu djelovanja HPO-a imaju jednaku dostupnost športske infrastrukture, kako u vremenu korištenja tako i kvaliteti objekata, ali situacija nije zadovoljavajuća u pogledu pristupa sportske infrastrukture za ukupni sport osoba s invaliditetom.⁵⁶

Područje 5. Uklanjanje nasilja nad ženama

Cilj 5.1. Ukloniti sve oblike nasilja nad ženama te unaprijediti položaj i zaštitu prava žena žrtava svih oblika nasilja

Mjera 5.1.4. Donijet će se i distribuirati Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja svim relevantnim ustanovama, uključivši osnovne i srednje škole, uz praćenje njegove primjene.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: URS, MZOŠ, županijska/lokalna povjerenstva za RS u suradnji s OCD

Mjera se provodi.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta navodi kako je navedeni Protokol objavljen 21.12.2012. na mrežnim stranicama Ministarstva te da je dostupan svim osnovnim i srednjim školama koje po njemu postupaju. *Ured za ravnopravnost spolova* navodi kako je stupanjem na snagu novog Kaznenog zakona, Zakona o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku, Zakona o socijalnoj skrbi i Obiteljskog zakona, bilo nužno pojedine odredbe Protokola uskladiti sa odredbama navedenih zakona. Na svojoj 181. sjednici održanoj 04.09.2014. Vlada RH je na prijedlog URS-a Zaključkom prihvatila ažurirani, novi *Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja*. URS navodi kako je nadležna državna tijela obavijestio o donošenju Protokola i nužnosti njegove daljnje dosljedne primjene, a također ga je i tiskao u nakladi od 5.000 primjeraka te široko distribuirao nadležnim institucijama na nacionalnoj i lokalnoj razini, dok je predstavljanje dokumenta održano u rujnu 2014., u okviru provedbe projekta „*Moj glas protiv nasilja*“.

Mjera 5.1.6. Uvest će se programi psihosocijalnog tretmana u zatvorima za počinitelje i počiniteljice teških kaznenih djela rodno zasnovanog nasilja, uključujući recidiviste i recidivistkinje.

Rok provedbe mjere: 2014. – 2015.

Nositelji: MPrav., MZSS

Mjera se provodi.

Ministarstvo pravosuđa navodi kako su se u 2014. u Zatvorskom sustavu u kaznionicama i zatvorima provodila četiri posebna programa usmjerena na počinitelje/ice nasilnih kaznenih djela, pa time i rodno zasnovanog nasilja. To su slijedeći programi: sigurnosna mjera obveznog psihosocijalnog tretmana propisana

⁵⁶ Također navode kako je sportašicama jednako dostupna mogućnost stručnog usavršavanja, osposobljavanja i zapošljavanja te da je Europski paraolimpijski odbor od 08.-11.05.2014. u Beču organizirao međunarodnu radionicu pod nazivom „EMPOWERING WOMEN FOR LEADERSHIP“, na kojoj su sudjelovale i tri sportašice HPO-a.

čl.70. KZ-a⁵⁷, tretman počinitelja seksualnog nasilja PRIKIP koji se provodi s muškim počiniteljima⁵⁸, ART (Aggression Replacement Training)⁵⁹ i tretman Udruge „Status M“ koji se sastoji od nekoliko modula pod nazivom „Budi muško – promijeni svijet“ i „Budi muško – promijeni sebe“. **Ministarstvo socijalne politike i mladih** navodi kako je pri Ministarstvu pravosuđa, kao tijelu nadležnom za provedbu ove mjere, a sukladno odredbama Pravilnika o načinu izvršavanja sigurnosne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana, osnovano *Stručno povjerenstvo za provedbu, praćenje i nadzor izvršavanja sigurnosne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana*, čija članica je i predstavnica Ministarstva socijalne politike i mladih. Tijekom 2014. održan je jedan sastanak Stručnog povjerenstva tijekom kojeg su razmatrani pristigli zahtjevi za davanje odobrenja za izvršavanje sigurnosne mjere obveznog psihosocijalnog tretmana izrečene prema počinitelju kaznenog djela s obilježjem nasilja.

Mjera 5.1.7. Odredbama zakona, pravilnika i drugih akata koji reguliraju područje športa, šport će se učiniti sigurnim za žene i djevojke od svih oblika nasilja, uključujući seksualno nasilje, te će se s tim u vezi educirati športaši i športašice, a počinitelji snositi adekvatne sankcije od strane svojih športskih organizacija i športskih saveza.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: MZOŠ, NVS, HOO, HPO, športski savezi i klubovi

Mjera se provodi od strane većine nositelja.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i športa navodi kako u suradnji s Agencijom za odgoj i obrazovanje provodi čitav niz mjera edukacije u borbi protiv nasilja u sportu, koji su prilagođeni različitoj dobi učenika/ica. Akcijski plan za provedbu programa mjera edukacije u borbi protiv nasilja u sportu, na sportskim natjecanjima i izvan njih zamišljen je kao interaktivni odnos u kojem su djeca i mladi nositelji i/ili aktivni sudionici većine mjera. **Hrvatski olimpijski odbor** je za ovu (kao i za mjere 4.2.1., 4.2.3.) dostavio jedinstven odgovor iz kojega je vidljivo kako su Komisija za žene u športu i Športska zajednica Bjelovarsko-bilogorske županije 10.12.2014. organizirale VII. seminar za koordinatorice za žene u športu pod nazivom „Područje športa kao sigurno mjesto za žene i djevojke“. **Hrvatski paraolimpijski odbor** napominje, kao i prošle godine, da nije zaprimio nikakve pritužbe ili žalbe, pismene niti usmene, o postojanju određenih oblika nasilja iskazanih prema sportašicama HPO-a.

Cilj 5.2. Unaprijediti sustav vođenja statističkih podataka, međusektorsku suradnju i koordinaciju nadležnih državnih tijela, institucija i organizacija civilnog društva u rješavanju problema nasilja nad ženama na nacionalnoj i na lokalnoj razini te osigurati kontinuiranu edukaciju nadležnih tijela

Mjera 5.2.1. Unaprijedit će se sustav vođenja statističkih podataka (uz uvođenje kontinuiranog statističkog praćenja odnosa žrtve i počinitelja nasilja) i sustavno analitički pratiti slučajeve svih oblika nasilja nad ženama, izuzev obiteljskog nasilja, te unaprijediti razmjenu podataka i suradnju policije, zdravstvenih ustanova, sudova, Državnog odvjetništva Republike Hrvatske i organizacija civilnog društva koje pružaju pomoć i podršku žrtvama nasilja.

Rok provedbe mjere: 2011.-2015.

Nositelji: DORH, MUP, MZSS, M Prav.,DZS, sudovi, zdravstvene ustanove, u suradnji s OCD

Mjera se djelomično provodi.

⁵⁷ Zatvorski službenici koji imaju završenu edukaciju Psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji u 2014. proveli su tretman sa 9 počinitelja nasilja i jednom počiniteljicom.

⁵⁸ U 2014. tretman je proveden u 4 kaznena tijela kroz 9 grupa počinitelja kroz koje je ukupno u program bilo uključeno 75 seksualnih počinitelja.

⁵⁹ Navedeni tretman nije isključivo usmjeren na rodno nasilje već na nasilje općenito, provodio se u 7 kaznenih tijela, a u 2014. u program je bilo uključeno 42 zatvorenika i maloljetnika.

Državno odvjetništvo RH navodi kako se u državno-odvjetničke organizacije od 2009. sustavno uvodi sustav za praćenje predmeta (CTS) koji je dosada uveden i koristi se u gotovo polovici županijskih državnih odvjetništava s pripadajućim općinskim državnim odvjetništvima na području RH, te isti omogućava evidentiranje praćenja odnosa žrtve i počinitelja nasilja. DORH napominje kako će se tek nakon potpune realizacije istog sustava navedeni podaci moći objedinjavati za područje cijele države⁶⁰. **Ministarstvo unutarnjih poslova** navodi kako je u lipnju 2014. na poziv EIGE (European Institute for Gender Equality) sudjelovalo u on-line raspravi o borbi protiv rodno uvjetovanog nasilja⁶¹. **Ministarstvo zdravlja** navodi kako je u mjesecu studenom 2014. dostavilo na pozornost svih ravnatelja zdravstvenih ustanova u RH informaciju o Zaključku Vlade RH kojim je Vlada RH donijela ažurirani Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja te da je isti objavljen na internetskoj stranici Ministarstva. Istim dopisom ministarstvo je izvijestilo da su institucije nadležne za postupanje sa žrtvama seksualnog nasilja obvezne biti dostupne i dosljedno primjenjivati Protokol. **Ministarstvo socijalne politike i mladih** navodi kako su temeljem odredaba Pravilnika o sadržaju obvezne evidencije i izvješća, načinu prikupljanja, obrade i pohrane statističkih podataka iz područja primjene Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji - policija, državno odvjetništvo, sud i druga tijela dužna voditi evidenciju o poduzetim radnjama prema Zakonu, te ista dostavljati ministarstvu nadležnom za poslove obitelji koje je zaduženo za prikupljanje, obradu i pohranu zaprimljenih podataka. Nadalje, temeljem Zakona o zaštiti od nasilja u obitelji, pri MSPM je osnovano Stručno povjerenstvo za praćenje i unapređivanje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršenja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji, koje čine članovi/ice iz reda sudaca, državnih odvjetnika, odvjetnika, državnih službenika ministarstava nadležnih za poslove policije, pravosuđa, zdravlja te socijalne politike. **Ministarstvo pravosuđa** navodi kako odjeli za podršku žrtvama i svjedocima osnovani pri sudovima pružaju podršku žrtvama svih oblika nasilja nad ženama. Odjeli za podršku vode evidenciju o ukupnom broju osoba kojima je pružena podrška, ali ne i po vrsti kaznenih djela. Ministarstvo navodi kako ne postoje podaci o broju slučajeva svih oblika nasilja nad ženama jer se podrška pruža samo onim osobama koje su se prije svjedočenja obratile odjelu za podršku ili su upućene od strane sudaca odnosno sudskih zapisničara, što ne predstavlja ukupan broj svih žrtava u navedenim slučajevima.

Mjera 5.2.2. Provodit će se sustavna edukacija sudstva, općinskih i županijskih državnih odvjetništava, zdravstvenih djelatnika i djelatnica, djelatnika i djelatnica odgojno-obrazovnih ustanova, obiteljskih centara i policijskih uprava, socijalnih radnika i radnica te stručnjaka i stručnjakinja s područja zaštite mentalnog zdravlja, radi unapređenja pružanja pravne zaštite i pomoći žrtvama nasilja, posebice žrtvama seksualnog nasilja, kao i žrtvama diskriminacije na temelju spolne orijentacije, rodnog identiteta i rodnog izražavanja.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: PravA., Pol.A., MOBMS, MZSS, MUP, AOO, ASO i javne ustanove u okviru svog zakonom propisanog djelokruga rada, u suradnji s OCD

Mjera se provodi od strane većine nositelja.

Pravosudna akademija navodi kako je tijekom 2014. organizirala ukupno šest radionica naslova „Zakon o suzbijanju diskriminacije i Zakon o ravnopravnosti spolova“ na kojima je sudjelovalo ukupno 48 sudaca/sutkinja. Akademija je u suradnji s Uredom pučke pravobraniteljice organizirala i nacionalnu konferenciju u trajanju od jednog dana pod nazivom „Suzbijamo li diskriminaciju? Primjena Zakona o suzbijanju diskriminacije u Hrvatskoj“. Konferenciji je prisustvovalo 11 sudaca/sutkinja. **Policijska akademija** navodi kako je u okviru Specijalističkog tečaja za maloljetničku delinkvenciju i kriminalitet na

⁶⁰ DORH navodi kako se za sada slučajevi svih oblika nasilja nad ženama analitički prate u pisanom godišnjem izvješću o radu državnog odvjetništva koji predstavlja službeni dokument objavljen na internetskim stranicama DORH-a.

⁶¹ Prema ocjeni EIGE-a, većina država članica ima nedovoljno sažete podatke o spolu ili specifične mehanizme na pravom mjestu koji bi uskladili prikupljanje ovih podataka i osigurali njihovu usporedivost.

štetu obitelji i mladeži, održanog od 17.02.-07.04.2014., nasilje i nasilje nad ženama obrađeno je, kako se čini, vrlo temeljito, budući je satnica tome posvećena brojila ukupno 60 sati. U sklopu iste satnice predavanje su održale i Pravobraniteljica za djecu, Pravobraniteljica ravnopravnost spolova i Pravobraniteljica za osobe s invaliditetom, kao i zastupnica Vlade RH pred Europskim sudom za ljudska prava. U vremenskom razdoblju od 27.10.-15.12.2014. održana su 4 Temeljna tečaja za rad policijskih službenika operativnog dežurstva policijskih postaja o nasilju u obitelji.⁶² Zaključno se navodi kako je tijekom 2014. kroz različite oblike edukacije ukupno bilo uključeno 314 policijskih službenika/ca koji postupaju po prijavama nasilničkog ponašanja u obitelji. **Ministarstvo zdravlja** navodi kako su sadržaji programa specijalizirane izobrazbe zdravstvenih radnika o posljedicama seksualnog nasilja dio sadržaja trajnih edukacija stručnog osoblja koje se provode u organizaciji zdravstvenih ustanova, stručnih društava, nadležnih komora ili bilo kojeg drugog organizatora/ice. Sadržaji o rodnoj ravnopravnosti uključeni su u sadržaje trajnih edukacija stručnog osoblja koje se provode u zdravstvenim ustanovama. **Ministarstvo socijalne politike i mladih** navodi kako uslijed smanjenih proračunskih sredstava tijekom 2014. nisu poduzimane aktivnosti s ciljem provedbe zadane mjere. **Ministarstvo unutarnjih poslova** navodi kako je u 2014. Služba prevencije Ravnateljstva policije provodila projekt „Podrška žrtvama kaznenih djela i prekršaja“ te da su organizirane dvije radionice o zaštiti i podršci žrtvama kaznenih djela i prekršaja. Projekt je rezultirao i osposobljavanjem 20 policijskih službenika/ica iz područja zaštite i podrške žrtvama kaznenih djela i prekršaja, a koji/e su preuzeli/e obvezu daljnjeg prenošenja znanja na policijske službenike/ice u svojim matičnim Policijskim upravama, čime je dosada obuhvaćeno oko 5 tisuća policijskih službenika/ica u RH. **Agencija za odgoj i obrazovanje** navodi kako su održani specijalizirani seminari i radionice za odgojno-obrazovne radnike/ice za korištenje metode simuliranih suđenja, da je podijeljen priručnik *Zakon u razredu – prema kulturi vladavine prava i demokraciji* te da je održana državna Smotra simuliranih suđenja za učenike/ice srednjih škola. **Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih** navodi kako, kao i prošle godine, u provedbi navedene mjere nije sudjelovala radi nedostatnih financijskih sredstava.

Cilj 5.3. Osvijestiti širu javnost o pojavi, problemima i načinima suzbijanja rodno uvjetovanog nasilja

Mjera 5.3.1. Organizirat će se i provoditi kampanje i druge aktivnosti, radionice, predavanja, tribine, okrugli stolovi o problemu rodno uvjetovanog nasilja, uključujući trgovanje ljudima i prostituciju kao i nasilje nad LGBT osobama te tiskati, distribuirati publikacije i edukativne materijale o svim oblicima nasilja nad ženama radi informiranja i podizanja javne svijesti o pojavi, problemima i načinima suzbijanja rodno uvjetovanog nasilja.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: ULJP, URS, MZSS, MOBMS, MUP, Prav.A., ASO, JLP(R)S, županijska povjerenstva za RS, obiteljski centri, nezavisni stručnjaci i stručnjakinje koji djeluju na području suzbijanja nasilja nad ženama, u suradnji s OCD

Mjera se provodi od strane većine nositelja.

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina navodi kako je 03.02.2014. u Hrvatskom saboru organizirao tematsku sjednicu Povjerenstva za ljudska prava na temu LGBT prava, a u sklopu PROGRESS projekta „Izrada Nacionalnog plana za suzbijanje diskriminacije“ održana je konferencija „Suzbijamo li diskriminaciju? Primjena Zakona o suzbijanju diskriminacije u Hrvatskoj“. Unutar istog projekta Ured je organizirao dvodnevnu radionicu za članove/ice Radne skupine za izradu Nacionalnog plana za borbu protiv diskriminacije, za razdoblje 2015.-2020. Nadalje u organizaciji Antidiskriminacijske grupe Pravne klinike Pravnog fakulteta u Zagrebu organizirana je otvorena diskusija pod nazivom „Diskriminacija: mit ili

⁶² Pravosudna akademija navodi i kako je zajedno s Veleposlanstvom Republike Austrije i Veleposlanstvom Republike Slovenije, 02.04.2014. organizirala Okrugli stol pod nazivom „Zajedno protiv nasilja u obitelji“, održan u Policijskoj akademiji.

stvarnost⁶³. Ured navodi kako je organizirao i tri tematske rasprave vezane uz Povelju o temeljnim pravima, a 10.12.2014., povodom Međunarodnog dana ljudskih prava, organizirao je događanje u prostorijama OŠ Žitnjak u Zagrebu. Ured navodi i brojne aktivnosti odnosno edukacije vezane uz područje trgovanja ljudima.⁶³ **Ured za ravnopravnost spolova** navodi kako je tijekom 2014. samostalno i u suradnji sa državnim tijelima, županijskim povjerenstvima za RS i drugim nadležnim tijelima te organizacijama civilnog društva sudjelovao u raznim aktivnostima osvještavanja javnosti o problemu rodno uvjetovanog nasilja te se detaljno navode poduzete aktivnosti.⁶⁴ **Ministarstvo socijalne politike i mladih** navodi kako su aktivnosti vezane za provedbu navedene mjere provodili obiteljski centri, odnosno podružnice centara za socijalnu skrb sa sjedištima u županijama, a aktivnosti su uključivale radionice i predavanja o problemu rodno uvjetovanog nasilja. **Ministarstvo unutarnjih poslova** navodi kako je u 2014. Služba prevencije Ravnateljstva policije provodila preventivni projekt „Živim život bez nasilja“, a koji je usmjeren na sprječavanje nasilja prema ženama, nasilja u obitelji, nasilja među mladima te izgradnje kulture nenasilja i tolerancije. Također MUP navodi kako je provodio i preventivnu akciju „Zajedno“ koju je 2014. osmislila Služba prevencije, i koja se provodila kao nacionalna preventivna akcija s ciljem da se kroz zajedničku suradnju sa svim nadležnim institucijama i organizacijama, privatnim sektorom, lokalnom zajednicom, udrugama civilnog društva i građanima podigne svijest o potrebi prevencije trgovanja ljudima. **Pravosudna akademija** navodi kako je u okviru ove mjere organizirala dvije radionice s nazivom „Procesuiranje kaznenog djela trgovanja ljudima“, a na kojima je sudjelovalo ukupno 30 sudaca/sutkinja i zamjenika/ica državnih odvjetnika/ica. **Agencija za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih** navodi kako, kao i prošle godine, u provedbi navedene mjere nije sudjelovala radi nedostatnih financijskih sredstava. Iz izvješća većine **županijska povjerenstava za RS** vidljivo je kako su povjerenstva provodila brojne aktivnosti o problemu rodno uvjetovanog nasilja i podizanja društvene svijesti o toj problematici.⁶⁵

Područje 6. Međunarodna politika i suradnja

Cilj 6.1. Provodit će se upoznavanje javnosti s politikama ravnopravnosti spolova Europske unije i drugih međunarodnih organizacija

Mjera 6.1.2. Razradit će se modaliteti suradnje s Europskim institutom za ravnopravnost spolova.

Rok provedbe mjere: 2011.-2015.

Nositelji: URS u suradnji s koordinatorima/icama za RS u tijelima državne uprave

Mjera se provodi.

Ured za ravnopravnost spolova navodi kako je u 2014. nastavio uspješnu suradnju sa EIGE-om kroz sudjelovanje na konzultativnim sastancima, Stručnim forumima i drugim aktivnostima. Ured navodi kako je u organizaciji EIGE-a u Ateni održan konzultativni sastanak pod nazivom „Od praksi s potencijalom do

⁶³ Tako je Ured organizirao međunarodni seminar u Valbadonu, predavanje o trgovini ljudima na Pravnom fakultetu u Zagrebu, predavanje na Policijskoj akademiji, Okrugli stol o suzbijanju trgovine ljudima s naglaskom na djecu, Javnu manifestaciju na Cvjetnom trgu povodom obilježavanja EU Antitraficking dana, predavanje na Diplomatskoj akademiji, predavanje za turističke djelatnike/ice, predavanje na međunarodnom sastanku društva Crvenog križa, edukaciju djelatnika/ica HZZ-a.

⁶⁴ Ured navodi kako je ravnateljica sudjelovala na okruglom stolu stručnjaka/inja kao prilog javnoj raspravi prijedloga Zakona o pravima žrtava seksualnog nasilja u Domovinskom ratu, u svinju je sudjelovala na regionalnoj konferenciji pod nazivom „Seksualno nasilje u oružanom sukobu: Ispravljanje nepravde, sprječavanje nasilja u budućnosti.“, a u studenom je sudjelovala na seminaru u organizaciji švedskog Ministarstva obrazovanja i znanosti o utjecaju i rezultatima švedskog zakonodavstva o zabrani trgovanja seksualnim uslugama. Nadalje Ured navodi kako je njegova djelatnica sudjelovala na brojnim aktivnostima vezanim uz provedbu ove mjere kao što su: sudjelovanje na okruglom stolu „Prevencija seksualnog zlostavljanja i iskorištavanja djece: postignuća i izazovi“, na 12. Sastanku Mreže suradnje vladinih institucija i nevladinih organizacija protiv seksualnog nasilja u Zagrebu, na okruglom stolu „Novi trendovi na području suzbijanja trgovanja ljudima“ i sl.

⁶⁵ To su: tematske sjednice, javne tribine, kampanje, obilježavanje važnijih datuma iz područja ljudskih prava, tiskanje plakata, nastupi na lokalnim TV i radio postajama.

dobrih praksi u području poduzetništva žena“ na kojem je sudjelovala djelatnica Ureda, a u lipnju je djelatnica sudjelovala i na sastanku „Primjeri dobrih praksi u području poduzetništva žena“ te na sastanku stručnjaka/inja s temom „Žene u moći i odlučivanju“ koji je održan u listopadu u Vilniusu. Ravnateljica Ureda je sudjelovala u listopadu na sastanku Stručnog foruma EIGE-a s predstavnicima/icama Europskog parlamenta u Strasbourg.

Mjera 6.1.3. „Republika Hrvatska sudjelovat će u programu Zajednice PROGRESS (2007.-2013.) u okviru V. komponente: Ravnopravnosti spolova.“

Rok provedbe mjere: 2013.-2015.

Nositelji: URS, MGRP

Mjera se provodi.

Ured za ravnopravnost spolova navodi kako u okviru natječaja Programa Zajednice za zapošljavanje i socijalnu solidarnost – PROGRESS „Potpora informacijskim i komunikacijskim aktivnostima usmjerenim na uklanjanje nasilja nad ženama“, od prosinca 2013. u suradnji s partnerskim udrugama Ženska soba i CESI provodi dvogodišnji projekt „Moj glas protiv nasilja“ sufinanciran sredstvima Europske komisije, a ukupna vrijednost projekta je 202.680,00 EUR. Ured navodi kako su projektne aktivnosti u 2014. uključivale provedbu brojnih aktivnosti.⁶⁶ *Ministarstvo rada i mirovinskog sustava* navodi kako se, vezano uz ovu mjeru, tijekom 2014. odvijala provedba 3 projekta čiji su nositelji resorne institucije RH, a radi se o slijedećim projektima: „Moj glas protiv nasilja“ (nositelj je Ured za ravnopravnost spolova), „Izrada Nacionalnog plana za suzbijanje diskriminacije“ (nositelje je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina) te „Uklanjanje staklenog labirinta – jednakost prilika u pristupu pozicijama ekonomskog odlučivanja u Hrvatskoj“ (nositeljica je institucija Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova).

Mjera 6.1.6. Koordinirat će se djelovanje Republike Hrvatske u praćenju rada kao i aktivno predstavljanje i sudjelovanje u aktivnostima Vijeća za ljudska prava UN-a, UN-ove Komisije za status žena i UN-ova entiteta za ravnopravnost spolova i osnaživanje žena – UN WOMEN i drugih tijela, radnih skupina i mehanizama UN-a.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: MVPEI, URS

Mjera se provodi.

Ministarstvo vanjskih i europskih poslova navodi kako je i tijekom 2014. aktivno sudjelovalo u radu i unaprjeđivalo suradnju sa svim relevantnim tijelima UN-a, od Vijeća za ljudska prava, do Komisije o položaju žena i UN WOMEN, te Odbora Konvencije UN o suzbijanju svih oblika diskriminacije prema ženama (CEDAW). Pritom se navode i brojne aktivnosti poduzete u cilju provedbe navedene mjere.⁶⁷ *Ured za ravnopravnost spolova* navodi kako je u studenom 2014. od Glavnog tajnika UN-a zaprimio popis dodatnih pitanja vezanih za Četvrto i peto periodično izvješće RH prema članku 18. UN Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena te je kao koordinator izvještavanja prema odredbama navedene Konvencije zatražio od nadležnih tijela državne uprave odgovore na dostavljena pitanja, čija izrada je u

⁶⁶ Tako Ured navodi pokretanje kampanje i predstavljanje projekta te promociju televizijskog i radijskog spota „Prašina“, tiskanje projektnih letaka u nakladi od 8.000, tiskan je hrvatski prijevod tzv. Istambulske konvencije u nakladi od 8.000 primjeraka kao i novi Protokol o postupanju u slučaju seksualnog nasilja u nakladi od 5.000 primjeraka.

⁶⁷ Naime Ministarstvo vanjskih i europskih poslova navodi kako su diplomati/kinje Stalne misije RH u Ženevi i predstavnici/ice MVEP-a osobito aktivno sudjelovali u radu Vijeća za ljudska prava, gdje su se u okviru redovitih zasjedanja, prigodnih tematskih rasprava ili razmatranja univerzalnog periodičnog pregleda stanja ljudskih prava u pojedinim državama dosljedno zalagali za promicanje ravnopravnosti spolova i zaštitu ljudskih prava žena i djevojčica kao univerzalne vrijednosti. U tom smislu je i Vesna Batistić Kos, predstavljajući RH na 25. zasjedanju Vijeća za ljudska prava (ožujak 2014.), u svom govoru ukazala na važnost borbe protiv svih oblika rodne nejednakosti i rodno uvjetovanog nasilja. Nadalje, MVEP je tijekom 2014. koordiniralo aktivnosti vezane uz 4. i 5. periodično izvješće RH prema Konvenciji o uklanjanju svih oblika diskriminacije nad ženama (CEDAW), a u rujnu 2014.g., na marginama 69. Zasjedanja Opće skupštine UN-a, samostalno je organiziralo ministarski sastanak posvećen osnaživanju žena u postkonfliktnim situacijama i njihovoj ulozi u održivom razvoju.

tijeku. Nadalje ravnateljica Ureda je u prosincu sudjelovala u radionici „Promicanje međunarodnih standarda u vezi tretmana zatvorenica u Jugoistočnoj Europi“ održanoj u organizaciji Ureda UN-a za droge i kriminal, a to je prva od aktivnosti vezanih za uključivanje elemenata rodne jednakosti u UNODC Regionalni program za Jugoistočnu Europu.

Mjera 6.1.7. *Promicat će se primjena UN-ove Konvencije o uklanjanju svih oblika diskriminacije žena, Pekinške deklaracije i Platforme za djelovanje.*

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: URS, MVPEI, TDU i JLP(R)S

Mjera se provodi.

Ured za ravnopravnost spolova navodi kako je izradio i u svibnju 2014. dostavio UN-ovoj Gospodarskoj komisiji za Europu *Izvešće Republike Hrvatske o primjeni Pekinške deklaracije i Platforme za djelovanje (1995) i rezultata 23. posebne sjednice Opće skupštine UN-a (2000) – Peking + 20.* Nadalje ravnateljica Ureda je sudjelovala na regionalnom preglednom sastanku o provedbi Pekinške deklaracije i Platforme za djelovanje (Peking 20 +) pod nazivom „*Ravnopravnost spolova i osnaživanje žena i djevojaka za održivi razvoj na području Europe*“ koji je u organizaciji UNECE-a i UN Women održan u Ženevi, 06.-07.11.2014. Djelatnice Ureda su sudjelovale na konferenciji visoke razine u okviru aktivnosti kojima se obilježava 20 godina usvajanja Pekinške platforme za djelovanje pod nazivom „*Rodna ravnopravnost u Europi: nedovršen posao? – Pregled 20 godina nakon Pekinške platforme za djelovanje*“. **Ministarstvo vanjskih i europskih poslova** navodi kako njegovi predstavnici/ice u svim relevantnim diplomatskim aktivnostima naglašavaju važnost primjene navedenih dokumenata, pri čemu se poseban naglasak stavlja na pitanje suzbijanja nasilja nad ženama.⁶⁸

Mjera 6.1.8. *Nastavit će se suradnja s UN-om na području ravnopravnosti spolova u sklopu provedbe Milenijske deklaracije i Milenijskih razvojnih ciljeva.*

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: URS, MVPEI, nadležna TDU

Mjera se provodi.

Ured za ravnopravnost spolova navodi kako je MVEP u svibnju 2014. organiziralo radni sastanak s predstavnicima/icama državne uprave na kojem su definirane aktivnosti vezane uz pripremu završnog izvješća o postignućima RH u provedbi UN-ovih Milenijskih razvojnih ciljeva.⁶⁹ **Ministarstvo vanjskih i europskih poslova** navodi kako je i u 2014. aktivno (u svim relevantnim diplomatskim aktivnostima) sudjelovalo u radu relevantnih tijela UN u području ravnopravnosti spolova, a u okviru provedbe navedenih dokumenata, pri čemu se naglašavalo kako je postizanje ravnopravnosti spolova i aktivno sudjelovanje žena u svim segmentima društva preduvjet za iskorjenjivanje siromaštva.

Mjera 6.1.10. *Promicat će se ravnopravnost spolova izvan Republike Hrvatske putem regionalne suradnje institucionalnih mehanizama za ravnopravnost spolova i drugim oblicima suradnje sa susjednim državama.*

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: ORSHS, URS, MVPEI, nadležna TDU sukladno zakonski propisanom djelokrugu rada, OCD

Mjera se provodi.

⁶⁸ Ministarstvo ističe i kako je tijekom 2014. sudjelovalo u pripremama međunarodne zajednice za obilježavanje 20. obljetnice Pekinške deklaracije i platforme za djelovanje.

⁶⁹ Ured navodi i kako je u lipnju dostavio MVEP-u prilog s podacima o napretku u ostvarivanju 3. Milenijskog cilja razvoja *Ravnopravnost spolova i osnaživanje žena* za potrebe izrade podloga za govor izaslanstva RH u okviru sastanka Visokog segmenta ECOSOC-a, a u prosincu iste godine je Ured dostavio detaljni pregled postignuća u ostvarivanju 3. Milenijskog cilja razvoja sukladno nacionalnim indikatorima napretka.

Odbor za ravnopravnost spolova Hrvatskog sabora navodi brojne aktivnosti u cilju provođenja navedene mjere kao što su sudjelovanje predsjednice Odbora, Nansi Tireli, 05.03.2014. u Sarajevu na regionalnoj konferenciji pod nazivom „*Rad u parlamentarnim tijelima – Postignuća i izazovi iz perspektive ravnopravnosti spolova*“. Izaslanstvo Odbora je sudjelovalo i 08.06.2014. u Budvi na sastanku Cetinjskog parlamentarnog foruma na temu „*Žene u biznisu*“. Potpredsjednica Odbora Sonja Konig održala je u Hrvatskom saboru 21.05.2014. sastanak s aktivisticama i aktivistkinjama civilnog društva iz Albanije i predstavnicom lezbijske grupe Kontra, a u sklopu projekta Nacionalne zaklade za razvoj civilnog društva „*Suradnjom do uspješnijeg zagovaranja za prava LGBT osoba u Albaniji.*“ **Ured za ravnopravnost spolova** navodi kako je 27.02.2014. organizirao u Hrvatskom saboru promociju dvojezičnog hrvatsko/engleskog zbornika radova „*Žene u izgradnji mira: pristupanje žena pravosuđu u postkonfliktnim zemljama*“, koji je u izdanju Ureda tiskan u nakladi od 500 primjeraka i čija je gotovo cjelokupna naknada distribuirana. Vezano uz suradnju sa Vijećem Europe u rujnu 2014. ravnateljica Ureda imenovana je predstavnicom RH u Komisiju Vijeća Europe za ravnopravnost spolova. Ured navodi kako su ravnateljica i djelatnice tijekom 2014. održale niz sastanaka sa stranim delegacijama u okviru njihova službenog posjeta RH na kojima su razmijenjena iskustva u području promicanja ravnopravnosti spolova. Ured detaljno navodi konkretne aktivnosti i održane sastanke. **Ministarstvo vanjskih i europskih poslova** navodi kako je tijekom 2014. aktivno sudjelovalo u nizu međunarodnih i regionalnih foruma posvećenih jačanju ravnopravnosti spolova. Pritom se posebno ističe kako je ministrica sudjelovala na konferenciji „*Suzbijanje seksualnog nasilja u sukobima: jačanje uloge regionalnih snaga sigurnosti u mirovnim operacijama*“ koja se u organizaciji Ministarstva obrane BiH i britanskog ministarstva vanjskih poslova održala u Sarajevu u ožujku 2014. Također ističe se i sudjelovanje ministricice na regionalnoj konferenciji „*Seksualno nasilje u oružanom sukobu: ispravljanje nepravde, sprječavanje nasilja u budućnosti*“, koja je u lipnju 2014. održana u Zagrebu. Predstavnice MVEP-a su sudjelovale i na više regionalnih skupova posvećenih provedbi rezolucije VSUN 1325.

Područje 7. Institucionalni mehanizmi i načini provedbe

Cilj 7.1. Osnažiti mehanizme za provedbu ravnopravnosti spolova na nacionalnoj i lokalnoj razini i unaprijediti njihovo koordinirano djelovanje

Mjera 7.1.1. Redovito će se održavati edukativni seminari za državne službenike i službenice radi učinkovitijeg provođenja propisa i zadaća u provedbi politike ravnopravnosti spolova i izradit će se Vodič za službenike i službenice u državnoj upravi i lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi o pitanjima ravnopravnosti spolova.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: MU, URS, u suradnji s OCD

Mjera se provodi.

Ministarstvo uprave navodi kako su tijekom 2014. u organizaciji Državne škole za javnu upravu, a u suradnji s Uredom za ravnopravnost spolova, održane tri radionice iz područja ravnopravnosti spolova koje je pohađalo ukupno 55 polaznika/ica. **Ured za ravnopravnost spolova** navodi kako je djelatnica Ureda u Državnoj školi za javnu upravu tijekom 2014. održala četiri jednodnevna seminara o ravnopravnosti spolova na kojima je ukupno sudjelovalo 53 službenika/ica. Budući da je u izvješćima Ministarstva uprave o provedbi mjera Nacionalne politike za ravnopravnost spolova 2011.-2015. naglasak na dijelu mjere koji se odnosi na edukaciju, Ured navodi kako je izradu Vodiča za pitanja ravnopravnosti spolova u državnoj upravi uklopio u Twinning projekt „*Podrška ravnopravnosti spolova,*“ koji je financiran u okviru IPA – TAIB – Prijelaznog instrumenta, a njegov se početak očekuje u drugoj polovici 2015.

Mjera 7.1.2. *Provodit će se zajedničke aktivnosti za promicanje mjera iz Nacionalne politike za ravnopravnost spolova, uključujući održavanje javnih tribina, kampanja, okruglih stolova i drugih aktivnosti.*

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: ORSHS, URS, TDU sukladno zakonski propisanom djelokrugu rada, županijska povjerenstva za RS, u suradnji s OCD

Mjera se provodi.

Odbor za ravnopravnost spolova Hrvatskog sabora naveo je brojne aktivnosti u kojima su njegovi članovi/ice sudjelovali/e⁷⁰, a kojim aktivnostima su se, između ostaloga, promicale i mjere iz Nacionalne politike za ravnopravnost spolova. **Ured za ravnopravnost spolova** navodi kako je u suradnji s drugim državnim tijelima, institucionalnim mehanizmima za ravnopravnost spolova i organizacijama civilnog društva inicirao i sudjelovao u velikom broju različitih tribina, okruglih stolova, kampanja i drugih aktivnosti koje se poimenično navode.⁷¹ Većina **županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova** navodi aktivnosti u sklopu kojih su se promicale i mjere iz Nacionalne politike za ravnopravnost spolova (kampanje, medijske istupe, okrugle stolove). Dakle, navedena mjera se uglavnom provodila u sklopu redovnih aktivnosti povjerenstava.

Mjera 7.1.3. *Županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova pri predstavničkim tijelima poticat će osnivanje gradskih i općinskih povjerenstava za ravnopravnost spolova u svojim županijama, voditi evidenciju, surađivati s njima i o navedenom redovito izvještavati Ured za ravnopravnost spolova.*

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: Županijska povjerenstva za RS

Mjera se provodi.

Ured za ravnopravnost spolova navodi kako su županijska povjerenstva za RS poticala osnivanje gradskih i općinskih povjerenstava za RS upućivanjem dopisa i preporuka jedinicama lokalne samouprave, kao i raznim drugim aktivnostima. Prema dostupnim informacijama, djeluje 90-tak gradskih i općinskih povjerenstava za RS.

Pojedina **povjerenstva za ravnopravnost spolova** navode kako su tijekom 2014. poticala osnivanja općinskih i lokalnih povjerenstava na području svoje županije.⁷²

⁷⁰ Tako je predsjednica Odbora, Nansi Tireli, sudjelovala 07.03.2014. na humanitarnom koncertu u Križevcima, povodom Međunarodnog dana žena, zatim kao panelistica na javnom događanju *Uključimo se! – Zajedničkim naporima ka sprječavanju rodno uvjetovanog nasilja* koji se održao u sklopu akcije Dani otvorenih vrata udruga 05.06.2014. u Pakracu. Predsjednica Odbora sudjelovala je i na tematskoj sjednici Vijeća za socijalnu pravdu Predsjednika Republike dana 30.09.2014. na kojoj je predstavljeno istraživanje o siromaštvu djece predškolske dobi koje je proveo Ured UNICEF-a za Hrvatsku., kao i na panel raspravi „*Žene hrvatskog biznisa i diplomacije*“ u organizaciji Visoke poslovne škole Par 19.11.2014. u Rijeci.

⁷¹ Tako Ured navodi kako je, između ostaloga, ravnateljica sudjelovala u siječnju na predstavljanju projekta „*Uklanjanje staklenog labirinta – jednakost prilika pri pristupu pozicijama ekonomskog odlučivanja u Hrvatskoj*“ u organizaciji Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova te na predstavljanju rezultata istraživanja i okruglom stolu „*Rodna uravnoteženost na upravljačkim razinama*“ u organizaciji Pravobraniteljice za ravnopravnost spolova i Hrvatske udruge poslodavaca.

⁷² Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Zagrebačke županije navodi kako je 02.09.2014. uputilo županu Pismo namjere o osnivanju općinskih i gradskih povjerenstava za RS s intencijom da na Kolegiju sa sadržajem istoga upozna načelnike i gradonačelnike s područja Zagrebačke županije. Povjerenstvo za RS Varaždinske županije navodi kako je uputilo dopis svim jedinicama lokalne samouprave na svom području vezano uz potrebu osnivanja Povjerenstava za RS na lokalnoj razini, te da su osnovana Povjerenstva za RS gradova Lepoglave, Ivanca, Varaždinskih Toplica i Ludbrega, te Općine Trnovec Bartolovečki. Povjerenstvo za RS Koprivničko-križevačke županije navodi kako je i tijekom 2014. nastojalo, putem medija, osvrnuti se na jedinice lokalne samouprave podsjećajući ih na obvezu osnivanja lokalnih povjerenstava za ravnopravnost spolova. Povjerenstvo za RS Krapinsko-zagorske županije navodi kako je u prosincu 2014. održana konstituirajuća sjednica Gradskog povjerenstva za ravnopravnost spolova Grada Zaboka. Povjerenstvo za RS Primorsko-goranske županije navodi kako je početkom 2014. svim jedinicama lokalne samouprave dostavljen poziv za dostavu podataka o članovima/icama općinskih i gradskih povjerenstava, te inicijativa za njihovo osnivanje tamo gdje ne postoje. Na području Primorsko-goranske županije postoji 7 gradskih i 4 općinska Povjerenstva za RS. Povjerenstvo za RS Ličko-senjske županije navodi kako je gradovima i općinama uputilo dopis kojim se iskazuje potreba za osnivanjem gradskih i općinskih povjerenstava kojima će se poticati afirmacija žena u lokalnoj zajednici.

Mjera 7.1.4. Županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova poticat će u suradnji s upravnim tijelima jedinica lokalne samouprave, organizacijama civilnog društva koje se bave pitanjima promocije i zaštite ljudskih prava, znanstvenim institucijama, medijima i drugim zainteresiranim subjektima afirmaciju žena u lokalnoj zajednici, posebice u političkom i javnom životu, ženskom poduzetništvu, obrazovanju i kulturi, profesionalnom i stručnom usavršavanju, promicati zdravstvenu i socijalnu sigurnost žena, te djelovati na sprječavanju svih oblika njihove diskriminacije.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: Županijska povjerenstva za RS

Mjera se uglavnom provodi.

Povjerenstvo za ravnopravnost spolova Primorsko-goranske županije navodi kako sudjeluje u akcijama koje provode organizacije civilnog društva na području županije, a koje se bave pitanjima promocije i zaštite ljudskih prava, a sličan odgovor navodi i Povjerenstvo za RS Virovitičko-podravske županije. Povjerenstvo za RS Istarske županije navodi kako usvojenim Akcijskim planom potiče navedeno. I većina ostalih povjerenstava navode kako su, u većoj ili manjoj mjeri, imala brojne aktivnosti u sklopu kojih se provodila navedena mjera.

Mjera 7.1.5. Donijet će se akcijski planovi za provedbu mjera Nacionalne politike za ravnopravnost spolova 2011. -2015. Na razini županija i osigurati sredstva za njihovu primjenu.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015.

Nositelji: Županijske skupštine, županijska PRS

Mjera se provodi.

Iako nije nositelj navedene mjere, *Ured za ravnopravnost spolova* navodi kao je Akcijske planove do kraja 2014. donijelo 18 Županijskih skupština i Gradska skupština Grada Zagreba, osim Splitsko dalmatinske i Šibensko-kninske županije. Na internetskim stranicama Ureda formirana je baza usvojenih Akcijskih planova. Slično proizlazi i iz odgovora Povjerenstava za RS.

Mjera 7.1.6. Redovito će se održavati sastanci Koordinacije županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova radi unapređivanja i usklađivanja aktivnosti te razmjene informacija i primjera dobre prakse provedbe politike ravnopravnosti spolova na lokalnoj razini.

Rok provedbe mjere: 2011. – 2015. .

Nositelji: URS, županijska PRS

Mjera se provodi.

Ured za ravnopravnost spolova navodi kako je 05.12.2014. organizirao i održao VI. Koordinaciju županijskih povjerenstava za ravnopravnost spolova, na kojoj su sudjelovali predstavnici/ice 15 županijskih povjerenstava i Povjerenstva za ravnopravnost spolova Grada Zagreba. Ured navodi kako su usvojeni Zaključci Koordinacije kojima su pozvane jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave na učinkovitiju i dosljedniju provedbu Zakona o ravnopravnosti spolova te osiguranje prostornih i administrativnih uvjeta te većih financijskih sredstava u županijskim proračunima za rad županijskih povjerenstava s ciljem provedbe ravnopravnosti spolova na lokalnoj razini.

Povjerenstvo za RS Istarske županije navodi kako su tijekom 2014. osnovana povjerenstva za RS u svim gradovima Istarske županije (njih ukupno 10). Povjerenstvo za RS Međimurske županije navodi kako su osnovana povjerenstva za RS u gradovima Čakovcu, Murskom Središću, Prelogu te u općini Nedelišće, a u planu je osnivanje povjerenstava za općine Belica, Strahoninec i Dekanovec.

Cilj 7.3. Uvesti upravljanje proračunskim sredstvima prema spolu i podupirati provedbu rodni istraživanja i analiza.

Mjera 7.3.3. Podržavat će se provedba i osiguravati financijska sredstva za potporu ciljanim znanstvenim rodni istraživanjima i analizama, uključujući projekte u području kulture.

Rok provedbe mjere: 2011.-2015.

Nositelji: nadležna TDU, URS

Mjera se provodi.

Ured za ravnopravnost spolova navodi kako je ravnateljica održala uvodno izlaganje u veljači na predstavljanju međunarodnog znanstvenog zbornika „*Young Women in Post-Yugoslav Societies: Research, Practice and Policy*“ nastalog u okviru Participacijskog programa UNESCO-a za 2012.-2013. u organizaciji Instituta za društvena istraživanja u Zagrebu. Nadalje Ured navodi kako je u prosincu financijski podržao projekt udruge Djeca susreću umjetnost „*Sedmi kontinent u bolnici*“ čiji cilj je medijsko opismenjavanje i promicanje tolerancije i nediskriminacije u osnovnoškolskoj populaciji na dugotrajnom liječenju u bolnicama.

ZAKLJUČAK

Analizom pribavljenih odgovora vidljivo je kako se većina mjera iz *Nacionalne politike za ravnopravnost spolova, za razdoblje 2011.-2015.*, tijekom 2014. uglavnom provodila na zadovoljavajućoj razini i to od strane većine nositelja. Ipak, pojedine mjere se nisu provodile ili su se provodile samo djelomično i to prvenstveno zbog nedostataka financijskih sredstava pojedinih nositelja, a u pojedinim slučajevima i zbog njihove slabije aktivnosti po pitanju provedbe.

Iako se mjere vezane uz unaprjeđivanje društvenog položaja žena s invaliditetom kao i mjere koje se odnose na položaj žena u ruralnim područjima načelno provode, Pravobraniteljica smatra kako njihovu provedbu ipak treba poboljšati imajući pritom u vidu da se radi o kategoriji žena izloženih riziku višestruke diskriminacije. Slično vrijedi i za mjere koje se odnose na omogućavanje usklađivanja privatnih i profesionalnih obveza, a koje mjere su posebno važne i za provedbu načela ravnopravnosti spolova na području roditeljske skrbi.

Uočeno je kako su se *pojedine mjere koje obuhvaćaju više aktivnosti provodile u 2014. samo djelomično* obzirom kako nisu bile provedene sve predviđene aktivnosti, već samo dio njih. Tako iz dostavljenih odgovora pojedinih nositelja proizlazi kako se prikupljaju općeniti podaci o nezaposlenim osobama, ali ne i zasebni podaci o položaju žena na tržištu rada temeljem učinaka u provedbi mjera Nacionalnog akcijskog plana zapošljavanja (kako to predviđa mjera br. 2.1.1.). Također, u 2014. nije provedeno istraživanje o utjecaju ženskog poduzetništva na kvalitetu života pojedinih regija (mjera 2.2.4.).

Nadalje, iz pribavljenih odgovora vidljivo je kako se *pojedine mjere u 2014. uopće nisu provodile*. Tako tijekom 2014. nisu bile tiskane i objavljivane (statističke) publikacije o ženama u ruralnim područjima u području obrazovanja, zapošljavanja i samozapošljavanja, zdravstvene zaštite, očuvanja kulturne baštine i gospodarskog razvoja (mjera 1.4.2.). Također, nije bilo promicano zapošljavanje žena u sektoru informacijsko-komunikacijskih tehnologija (kako to predviđa mjera 2.1.5.).

Međutim, u sklopu provedbe mjera u 2014. značajno je spomenuti izradu *Strategije razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj, za razdoblje 2014.-2020.* i Akcijskog plana za provedbu Strategije razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj, za razdoblje 2014.-2020. godine (u sklopu mjere 2.2.1.) kao i donošenje novog *Protokola o postupanju u slučaju seksualnog nasilja* (mjera 5.1.4.). Napredak postoji i u provedbi mjere 7.1.1. u dijelu koji se odnosi na izradu *Vodiča za službenike i službenice u državnoj upravi*

lokalnoj i područnoj (regionalnoj) samoupravi o pitanjima ravnopravnosti spolova, a čija izrada se očekuje u drugoj polovici 2015.

Imajući u vidu postojeću financijsku situaciju, Pravobraniteljica ukazuje, kao i prijašnjih godina, kako bi se prilikom provedbe svih mjera prethodno svakako trebala **osigurati dostatna financijska sredstva** jer mjere mogu polučiti rezultate samo ukoliko se provode sustavno odnosno kontinuirano i u koordinaciji svih nositelja, a ne jednokratno.

U odnosu na županijska povjerenstva za ravnopravnost spolova, vidljiva je njihova aktivnost u provedbi većine mjera iako pojedina povjerenstva kao problem također navode i lošiju financijsku situaciju koja otežava provedbu mjera. Vezano za analizu provedbe mjera Nacionalne politike za razdoblje od 2011.-2014., Pravobraniteljica **preporučuje**:

- 1) Osigurati dostatna financijska sredstva za kontinuiranu provedbu svih mjera.
- 2) Nastaviti s provedbom započetih mjera te započeti provedbu mjera koje se u 2014. nisu provodile.

PRILOG 9

1.7. MJERE AKTIVNE POLITIKE ZAPOŠLJAVANJA U 2014. – analiza provedbe

1.7.1. Smjernice za provedbu aktivne politike zapošljavanja u 2014.

Smjernice za provedbu aktivne politike zapošljavanja u 2014. (Smjernice APZ) Vlada Republike Hrvatske usvojila je 28.11.2013. u kojima su mjere direktno namijenjene tržištu rada podijeljene na: mjere aktivne politike zapošljavanja i ostale mjere u kontekstu fiskalne politike.⁷³

Mjere aktivne politike zapošljavanja predstavljaju izravnu intervenciju na tržištu rada u koju spadaju sljedeće grupe mjera: potpore za zapošljavanje, potpore za samozapošljavanje, potpore za usavršavanje, obrazovanje nezaposlenih, stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanja radnog odnosa, javni radovi i potpore za očuvanje radnih mjesta. Intervenciju provode sljedeće institucije na tržištu rada u Republici Hrvatskoj: (1) Hrvatski zavod za zapošljavanje⁷⁴, (2) privatni posrednici na tržištu rada, (3) lokalna partnerstva za zapošljavanje⁷⁵ i (4) socijalno partnerstvo na tržištu rada.

1.7.1.1. Smjernice APZ kroz aktivnost institucija u 2014.

Pravobraniteljica, u cilju praćenja provedbe mjera aktivne politike zapošljavanja s aspekta ravnopravnosti spolova, zatražila je podatke o provođenju aktivnosti za 2014., razvrstano po županijama temeljem spola korisnika/ca (radi analize pokazatelja/indikatora provedbe po spolu). Zatraženi su podaci od: Hrvatskog zavoda za zapošljavanje i drugih provedbenih tijela (Ministarstva poduzetništva i obrta, Ministarstva socijalne politike i mladih i Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom⁷⁶).

a) Hrvatski zavod za zapošljavanje

Analizirane su mjere aktivne politike zapošljavanja i usavršavanja u 2014. u djelokrugu nadležnosti Hrvatskog zavoda za zapošljavanje (HZZ). HZZ je u programe aktivne politike zapošljavanja, razvrstano po spolu, uključio ukupno 56.632 osoba, od toga 33.691 žena ili 59,5%, i to u:

⁷³ Temeljni dokument za provedbu mjera APZ u Republici Hrvatskoj od 2009.-2013. bio je Nacionalni plan za poticanje zapošljavanja – NPPZ, analiza njegove provedbe u odnosu na promicanje načela ravnopravnosti spolova objavljivana je u godišnjim Izvješćima o radu Pravobraniteljice od 2009.-2013. Nakon pristupanja Hrvatske Europskoj uniji, nakon 01.07.2013., dodatno su razrađene mjere aktivne politike zapošljavanja, osobito uzevši u obzir povećane potrebe kako nezaposlenih osoba, posebice mladih, tako i poslodavaca, vodeći se strateškim europskim dokumentima u području zapošljavanja, posebice Strategijom Europa 2020.

⁷⁴ Smjernicama APZ većinu intervencija na tržištu rada provodi Hrvatski zavod za zapošljavanje koje i nadalje ostaje tijelo koje je najvećim dijelom zaduženo za provedbu mjera aktivacije i zapošljavanja nezaposlenih osoba.

⁷⁵ Smjernicama APZ lokalni partneri su dionici iz javnog, privatnog i nevladinog sektora koji svojim djelovanjem nadopunjuju nacionalnu politiku inicijativama prilagođenim regionalnim tržištima rada, ocjenjuju se iznimno važnim za provedbu aktivnosti aktivacije nezaposlenih osoba i povećanje zapošljavanja na lokalnoj razini.

⁷⁶ Pravobraniteljici se upitom obratila i Agenciji za mobilnost i programe Europske unije, Agenciji za strukovno obrazovanje i obrazovanje odraslih, Uredu za ljudska prava i prava nacionalnih manjina i Hrvatskoj obrtničkoj komori, koji su pismeno odgovorili, ali aktivnosti koje provode više ne spadaju u užem smislu u APZ iz tog razloga nisu predmet ove analize kao ranijih godina.

Potpore za zapošljavanje: 10.856 osoba, od toga 5.003 žena ili 46,1%, aktivnost je provedena u svim županijama i Gradu Zagrebu i po njoj su se zapošljavali muškarci i žene.

Potpore za samozapošljavanje: 7.068 osoba, od toga 2.873 žena ili 40,6%, aktivnost je provedena u svim županijama i Gradu Zagrebu i po njoj su se zapošljavali muškarci i žene.

Potpore za usavršavanje – obrazovanje zaposlenih: 148 osoba, od toga 66 žena ili 44,6%, aktivnost je provedena u 6 županija i Gradu Zagrebu, od kojih **u 4 županije potporu nije koristila niti jedna žena** (Zagrebačkoj, Krapinsko-zagorskoj, Virovitičko-podravskoj i Šibensko-kninskoj). Aktivnost se nije provodila u 14 županija (Sisačko-moslavačkoj, Karlovačkoj, Varaždinskoj, Koprivničko-križevačkoj, Primorsko-goranskoj, Ličko-senjskoj, Požeško-slavonskoj, Brodsko-posavskoj, Zadarskoj, Osječko-baranjskoj, Vukovarsko-srijemskoj, Istarskoj, Dubrovačko-neretvanskoj i Međimurskoj).

Potpore za obrazovanje nezaposlenih: 2.149 osoba, od toga 955 žena ili 44,4%, aktivnost je provedena u 19 županija i Gradu Zagrebu po kojoj su se obrazovali muškarci i žene. Aktivnost se nije provodila u 1 županiji (Zagrebačkoj).

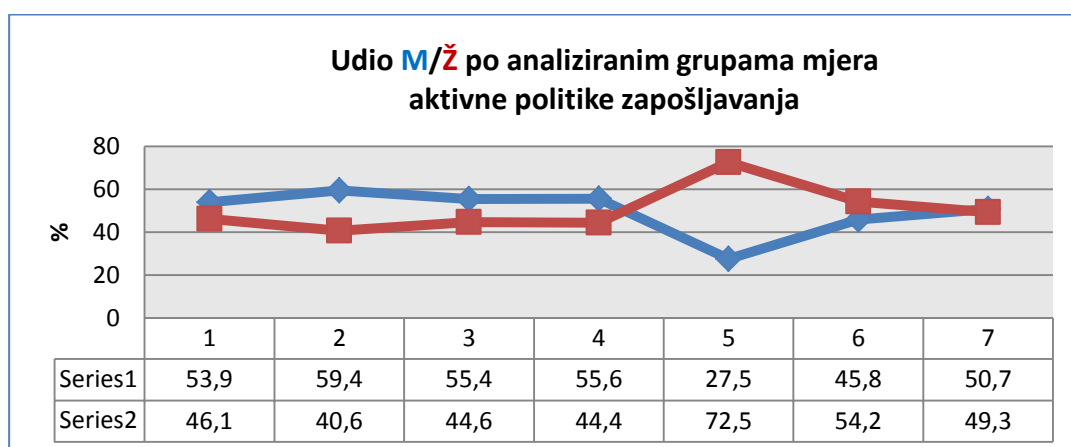
Stručno osposobljavanje za rad: 28.039 osoba, od toga 20.333 žena ili 72,5%, aktivnost je provedena u svim županijama i Gradu Zagrebu i po njoj su se osposobljavali muškarci i žene.

Sufinanciranje i financiranje zapošljavanja u programima javnih radova: 6.777 osoba, od toga 3.674 žena ili 54,2%, aktivnost je provedena u svim županijama i Gradu Zagrebu i po njoj su se osposobljavali muškarci i žene.

Potpore za očuvanje radnih mjesta: 1.595 osoba, od toga 787 žena ili 49,3%, aktivnost je provedena u 12 županija i Gradu Zagrebu, od kojih **u 2 županije potporu nije koristila niti jedna žena** (Zagrebačkoj i Varaždinskoj). Aktivnost se nije provodila u 8 županija (Krapinsko-zagorskoj, Sisačko-moslavačkoj, Koprivničko-križevačkoj, Bjelovarsko-bilogorskoj, Virovitičko-podravskoj, Požeško-slavonskoj, Brodsko-posavskoj i Vukovarsko-srijemskoj).

Zaključak: Analizom 7 grupa mjera aktivne politike zapošljavanja provedenih u 2014. godini u nadležnosti HZZ-a, utvrđeno je:

- obuhvaćeno je više žena (59,5%) nego muškaraca (40,5%);
- u 5 grupa mjera je bio veći udio muškaraca, a u 2 je bio veći udio žena (v. graf);



- o analizirano po grupama mjera, područjima županija i Grada Zagreba i po spolu, muškarci su bili uvijek uključeni dok žene nisu⁷⁷;
- o u 5 grupa mjera bili su uključeni muškarci i žene sa područja svih županija i Zagreba⁷⁸;
- o na području 15 županija i Zagreba mjerama su bili uvijek obuhvaćeni i muškarci i žene;
- o samo na području 1 županije (Splitsko-dalmatinska) i Grada Zagreba provedeno je svih 7 grupa mjera.
- o **Mjere aktivne politike zapošljavanja** u nadležnosti HZZ koristilo je **29 žrtava obiteljskog nasilja** (potpore za zapošljavanje i javni radovi), od toga 27 žena⁷⁹ (ili 93,1%) na području 9 županija i Gradu Zagrebu te je zaustavljen trend porasta broja njihovog zapošljavanja u odnosu na prethodne godine. Za ovu posebnu skupinu nezaposlenih osoba – žrtve obiteljskog nasilja mjere se ne provode dovoljno i ne provode po svim županijama.

b) Ministarstvo poduzetništva i obrta

Analizirane su mjere aktivne politike obrazovanja i usavršavanja u 2014., u djelokrugu nadležnosti Ministarstva poduzetništva i obrta:

1. Poticaji, dodjela bespovratnih sredstava obrtnicima i trgovačkim društvima – izvođačima praktične nastave u čijim se radionicama i pogonima izvodi praktična nastava za učenike/ce srednjih strukovnih škola koji se školuju za obrtnička zanimanja (naukovanje za obrtnička zanimanja):

- traženo je 64 poticaja u iznosu od 1.453.498,51 kn, od toga 7 žene ili **10,9% u iznosu od 99.788,05 kn ili 6,9%**; zahtjevi su se podnosili na području 14 županija i Grada Zagreba - od toga muškarci su bili uvijek obuhvaćeni, a žene samo u 3 županije (Bjelovarsko-bilogorskoj, Primorsko-goranskoj i Međimurskoj) i Gradu Zagrebu;
- **zahtjevi su odobreni na području 11 županija i Grada Zagreba**, te se mjera nije provela ukupno gledajući na području 9 županija (Varaždinskoj, Primorsko-goranskoj, Ličko-senjskoj, Požeško-slavonskoj, Brodsko-posavskoj, Zadarskoj, Šibensko-kninskoj, Istarskoj i Dubrovačko-neretvanskoj)⁸⁰;
- **odobreno je 34 poticaja** u iznosu od 820.442,14 kn, od toga 2 ženama ili **5,9%** u iznosu od **58.500 kn ili 7,1%**.

Poticaji su odobreni:

- o **više muškarcima nego ženama** (od 11 obuhvaćenih županija i Grad Zagreb u **10 nije bila uključena niti jedna ženu** – Zagrebačka, Krapinsko-zagorska, Sisačko-moslavačka, Karlovačka, Koprivničko-križevačka, Bjelovarsko-bilogorska, Virovitičko-podravska, Osječko-baranjska, Vukovarsko-srijemska i Splitsko-dalmatinska);
- o **veći iznos sredstava odobren je muškarcima** (Međimurska županija 58,0% muškarcima, ženama 42% i Grad Zagreb muškarcima 92,7%, ženama 7,3% - ujedno jedina dva područja na kojima je usporedba izvediva jer su samo na njihovom području zahtjevi odobravani osobama oba spola).

⁷⁷ Niti jednoj ženi nije odobren zahtjev za: potpore za usavršavanje - obrazovanje zaposlenih u 4 županije (Zagrebačkoj, Krapinsko-zagorskoj, Virovitičko-podravskoj i Šibensko-kninskoj) i potpore za očuvanje radnih mjesta u 2 županije (Zagrebačkoj i Varaždinskoj), a muškarcima jesu.

⁷⁸ **Potpore za usavršavanje – obrazovanje zaposlenih** nisu koristili ni muškarci ni žene na području 14 županija (Sisačko-moslavačkoj, Karlovačkoj, Varaždinskoj, Koprivničko-križevačkoj, Primorsko-goranskoj, Ličko-senjskoj, Požeško-slavonskoj, Brodsko-posavskoj, Zadarskoj, Osječko-baranjskoj, Vukovarsko-srijemskoj, Istarskoj, Dubrovačko-neretvanskoj i Međimurskoj), kao ni **potpore za očuvanje radnih mjesta** na području 8 županija (Krapinsko-zagorskoj, Sisačko-moslavačkoj, Koprivničko-križevačkoj, Bjelovarsko-bilogorskoj, Virovitičko-podravskoj, Požeško-slavonskoj, Brodsko-posavskoj i Vukovarsko-srijemskoj).

⁷⁹ U 2013. bilo je obuhvaćeno 73 žena žrtava obiteljskog nasilja, u 2012. - 49, a u 2011. - 19.

⁸⁰ Ponavljaju se županije u kojima nema niti jednog poticaja za naukovanje za obrtnička zanimanja: Ličko-senjska, Šibensko-kninska, Istarska i Dubrovačko-neretvanska u 2012.-2014.; Primorsko-goranska i Brodsko-posavska u 2013.-2014.

2. Poticaji za provođenje projekta dokvalifikacije i prekvalifikacije u obrtništvu s ciljem bržeg (samo)zapošljavanja i usklađivanja kvalifikacijske strukture radno sposobnih osoba sa stvarnim potrebama malog gospodarstva u Republici Hrvatskoj (cjeloživotno obrazovanje za obrtnike):

- traženo je 1.838 poticaja u iznosu od 4.179.005,69 kn, od toga **919 žene ili 49,9% u iznosu od 2.188.522,35 kn ili 52,4%**; aktivnost je provedena u svim županijama i Gradu Zagrebu; odobreno je 1.148 poticaja u iznosu od 3.099.319,77 kn, od toga **589 ženama ili 51,3% u iznosu od 1.621.173,27 kn ili 52,4%**).

Poticaj su odobreni:

- **muškarcima i ženama na području svih 20 županija i Gradu Zagrebu, muškarcima više u 9 županija, ženama više u 11 županija i Gradu Zagrebu.**
- **veći iznos sredstava odobren je muškarcima u 11 županija, a ženama u 9 županija i Gradu Zagrebu.**

3. Stipendiranje učenika/ca koji pohađaju programe izobrazbe za obrtnička zanimanja koja su deficitarna:

- traženo je 370 stipendija u iznosu od 1.862.400 kn. Aktivnost je provedena u 12 županija i Gradu Zagrebu. Broj odobrenih stipendija je **347** u iznosu od 1.753.239 kn.⁸¹

Zaključak: Ministarstvo poduzetništva i obrta u dvije analizirana mjere odobrilo je zahtjeve za 1.182 poticaja, od toga 591 ženama ili 50%.

Poticaji su odobreni u iznosu od 3.919.761,80 kn, od toga više muškarcima - 2.240.088,60 kn ili 57,1% , nego ženama - 1.679.673,2 kn ili 42,9%.

Dakle, iako je **obuhvaćen jednak broj muškaraca i žena (50 % : 50%)**, kroz poticaje muškarci i žene nisu realizirali jednaku korist, veću su ostvarili muškarci kojima je odobreno 57,1% sredstava, a ženama 42,9%.

Pozitivno je što se trend počeo smanjivati u odnosu na rast udjele u korist muškaraca ranijih godina (udio ostvarenih novčanih poticaja u korist muškaraca bio je (2011) 63,9% i povećavao se (2012) sa 66,8% na 66,9% -2013.).

c) Ministarstvo socijalne politike i mladih

Analizirane su mjere aktivne politike zapošljavanja u djelokrugu nadležnosti Ministarstva socijalne politike i mladih:

1. Poticanje razvoja mreže socijalnih usluga u zajednici (širenje socijalnih usluga u zajednici razvijat će se i kroz IPA projekt MZSS-a, kao i poticanjem lokalne samouprave da u svojim socijalnim planovima daju prioritete razvoju onih usluga u zajednici koje su podrška obitelji):

Provedba projekata unutar IPA natječaja za Darovnicu „Širenje mreže socijalnih usluga u zajednici“ u ukupnoj vrijednosti od 2,5 mil.EUR-a, započeta 2013., nastavljena je 2014. provedbom 14 pojedinačnih projekata koji svojim aktivnostima doprinose unaprjeđenju mogućnosti zapošljavanja osoba u nepovoljnom položaju. Tijekom 2014. , u njima je sudjelovalo ukupno 1.023 nezaposlenih žena (povećanje od 342% u odnosu na 2013.) od kojih 326 u dobi od 25-54 godine. Projekti se provodio u 15 županija.

Tijekom 2014. nastavio se provoditi projekt „Podrška sustavu socijalne skrbi u procesu daljnje deinstitutionalizacije socijalnih usluga“ u sklopu kojeg je, između ostalog, izrađeno 8 izvješća o analizi

⁸¹ Ministarstvo poduzetništva i obrta nije raspolagalo s informacijama o spolu učenika/ca s kojima su zaključeni ugovori o dodjeli bespovratne potpore (stipendije) do trenutka sastavljanja ovog Izvješća, koje je tražila Pravobraniteljica, te ovu aktivnost nije moguće dalje interpretirati.

socijalne politike po županijama, izrađeno 10 socijalnih planova za 2014.-2016., održani treninzi o transformaciji institucija u sustavu socijalne skrbi te se nastavila razvijati lepeza socijalnih usluga po pojedinim županijama u sklopu darovnice „Širenje mreže socijalnih usluga u zajednici – faza II“. Jedna od ciljane skupine su i nezaposlene žene primarne životne dobi, a jedna od financijskih alokacija usmjerena je razvoju socijalnih usluga u zajednici koje omogućuju usklađivanje radne i obiteljske uloge kod obitelji koje skrbe o ovisnim članovima.

2. Zapošljavanje dugotrajno nezaposlenih u pružanju socijalnih usluga međugeneracijske solidarnosti za starije osobe: 50 jedinica lokalne samouprave uključilo se u program međugeneracijske solidarnosti radi pružanja socijalne usluge starijim osobama te je s tim u vezi zaposleno 47 teže zapošljivih osoba na tržištu rada, od toga 42 žene ili 95,7%. Ministarstvo socijalne politike i mladih za ovu je svrhu utrošilo ukupno 2.540.916,54 kn.

3. Održavanje tematskih edukativnih radionica za ciljane skupine kroz mrežu obiteljskih centara: Svi obiteljski centri provodili su aktivnosti koje su izravno ili neizravno bile usmjerene nezaposlenim osobama. Prema odredbama novog Zakona o socijalnoj skrbi (NN 157/13), obiteljski centri nastavili su djelovati kao podružnice centara za socijalnu skrb.

4. Provedba strukturnog dijaloga o zapošljavanju s organizacijama mladih i neorganiziranim mladim: U okviru provedbe Strukturiranog dijaloga s mladima provodile su se konzultacije na temu promicanja poduzetništva mladih u svrhu jačanja njihove socijalne uključenosti. Prilikom provedbe strukturiranog dijaloga formirana Nacionalna radna skupina surađivala je s predstavnicima civilnog društva koji promiču razvoj poduzetništva i Ministarstvom poduzetništva i obrta, konzultirano je ukupno 2637 mladih. Rezultati s tim u vezi predstavljeni su na EU konferenciji za mlade u Solunu u ožujku 2014., u svrhu izrade zajedničkih preporuka koje su zatim prezentirane ministrima nadležnima za mlade na sastanku Vijeća za obrazovanje, mlade, kulturu i sport.

Z a k l j u č a k

Ministarstvo socijalne politike i mladih provodilo je intervencije koje utječu na tržište rada, a koje prema metodologiji Smjernica APZ više spadaju u ostale intervencije koje utječu na tržište rada, a manje u aktivnu politiku zapošljavanja u užem smislu, a provodile su se na području svih Županija i Grada Zagreba.

d) Zavod za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom

Analizirane su provedbene aktivnosti aktivne politike za zapošljavanje i usavršavanje u djelokrugu nadležnosti Zavoda za vještačenje, profesionalnu rehabilitaciju i zapošljavanje osoba s invaliditetom:

1. Unutar cilja rješavanja problema dugotrajne nezaposlenosti - usavršavanjem (dugotrajno) nezaposlenih osoba i ostalih koji su izloženi riziku da postanu (dugotrajno) nezaposleni, Zavod je provodio mjeru usavršavanja osoba s invaliditetom koje primaju naknadu do zaposlenja, nakon što im je prema utvrđenom modelu procijenjena zapošljivost:

Mjeru procjene zapošljivosti osoba s invaliditetom provodili su stručnjaci/kinje iz ustanove URIHO iz Zagreba u Radnom centru za osobe s invaliditetom i Virtualnoj radionici za osobe s invaliditetom, korisnici/e programa su bili nezaposlene osobe s invaliditetom iz evidencije nezaposlenih osoba HZZ, koji/e su i korisnici/e naknade do zaposlenja.

2014. u aktivnost Radnog centra URIHO bilo je uključeno 15 osoba, od toga 10 žena ili 66,6%, a u aktivnosti Virtualne radionice 13 osoba, od toga 3 žene ili 23,1%⁸². Projekt Radni centar URIHO i Virtualna radionica URIHO je završio 31.12.2014., a u 2014. po ovoj aktivnosti utrošeno je ukupno 707.303 kn.

2. Sufinanciranje zapošljavanja i održavanja zaposlenosti za osobe s invaliditetom: 446 poslodavaca dobilo je 26.148.244,05 kn poticaja za sufinanciranje zapošljavanja i održavanja zaposlenosti 1345 osoba s invaliditetom, od toga žena 681 ili 50,6%.

Mjera je provedena u svim županijama i Gradu Zagrebu, koristio ju je približno jednak broj muškaraca i žena u svim sredinama. U 2014. nastavlja se trend blagog povećanja broja poslodavaca korisnika ovog poticaja, dok se broj zaposlenih osoba s invaliditetom za koje je tražen poticaj zadržao na približno istoj razini u odnosu na 2013.⁸³

Z a k l j u č n o (1.7.1.1.)

HZZ je različitim mjerama aktivne politike zapošljavanja i usavršavanja obuhvatio više žena (59,5%) nego muškaraca, ali još uvijek ima mjera aktivne politike zapošljavanja u koje se po pojedinim županijama ne uključuje niti jedna žena.

HZZ provodi mjere APZ namijenjene, u okviru posebne skupine nezaposlenih, žrtvama obiteljskog nasilja koje su u 2014. koristile većinom žene (93,1%), međutim 27 uključenih žena je nedovoljno, osobito što ova posebna skupina nezaposlenih osoba nije bila obuhvaćena na području svih županija.

Ministarstva poduzetništva i obrta u 2 analizirane mjere APZ obuhvatio je jednak broj muškaraca i žena (50,0% : 50,0%), veću financijsku korist imali su muškarci sa odobrenih 3.919.761,80 kn ili 57,1%, u usporedbi sa ženama kojima je odobreno 2.240.088,60 kn ili 42,9%.

1.7.1.2. Smjernice APZ kroz aktivnost županija i Grada Zagreba u 2014.

Pravobraniteljica, u cilju praćenja provedbe mjera aktivne politike zapošljavanja s aspekta ravnopravnosti spolova, pismeno se obratila županijama i Gradu Zagrebu tražeći informaciju o provedbi mjera aktivne politike zapošljavanja na njihovom području radi utvrđivanja:

- *Jesu li se u svom samoupravnom djelokrugu poslova angažirali u provedbi mjera aktivne politike zapošljavanja i razvoja poduzetništva Vlade RH i razradili dodatne poticajne mjera na lokalnoj razini s ciljem osnaživanja/motiviranja žena za podnošenje zahtjeva (zatraženi su slijedeći podaci: naziv mjere aktivne politike zapošljavanja Vlade RH na koju se njihov dodatni poticaj odnosio, naziv provedbene institucije za navedenu mjeru na nacionalnoj razini, naziv i kraći opis županijskog dodatnog poticaja/mjere, podatak o broju na taj način obuhvaćenih žena, je li županijski poticaj/mjera bio usmjeren i na žene žrtve obiteljskog nasilja i koliko ih je bilo obuhvaćeno).*

Naime, u godišnjim Izvješćima o radu Pravobraniteljica je davala preporuke županijama, gradovima i općinama u vezi ranije provedbe *Nacionalnih planova za poticanje zapošljavanja* (koristio se naziv NPPZ) 2009.-2013.⁸⁴, prvo je ukazivala na podzastupljenost žena već prilikom podnošenja

⁸² Tijekom boravka u Virtualnoj radionici dvije osobe zaposlile su se na otvorenom tržištu rada.

⁸³ U 2013. poticaj je koristilo 408 poslodavaca, u 2012. - 378 poslodavaca, a 2011. - 352 poslodavaca.

⁸⁴ www.prs.hr, Izvješća, Izvješće o radu pravobraniteljice za ravnopravnost spolova od 2009.-2013.

zahtjeva za poticaje, kao i na provedbu mjera aktivne politike zapošljavanja u koje se nije uključivala niti jedna žena po pojedinoj županiji, a zatim predlagala njihov veći angažman u provedbi NPPZ na način da razrade dodatne poticajne mjere u svrhu osnaživanja i motiviranja žena da koriste mjere NPPZ. Na inicijativu Pravobraniteljice, ova obveza uvrštena je i u Akcijski plan djelovanja u Nacionalnoj politici za ravnopravnost spolova.⁸⁵ Isto tako, Smjernice APZ za 2014. naglašavaju iskustvo zemalja članica Europske unije koje pokazuju da su **aktivne politike zapošljavanja znatno manje učinkovite ako nije razvijen integrirani pristup rješavanju problema nezaposlenih**. Smjernicama APZ lokalni partneri su dionici iz javnog, privatnog i nevladinog sektora koji svojim djelovanjem nadopunjuju nacionalnu politiku inicijativama prilagođenim regionalnim tržištima rada i ocjenjuju se iznimno važnim za provedbu aktivnosti aktivacije nezaposlenih osoba i povećanje zapošljavanja na lokalnoj razini.

Pored toga, Vlada Republike Hrvatske 18.06.2014. donijela je Odluku o donošenju „Strategije razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj, za razdoblje 2014.-2020. i Akcijskog plana za provedbu Strategije razvoja poduzetništva žena u Republici Hrvatskoj, za razdoblje 2014.- 2020.“. Republika Hrvatska je jedna od rijetkih zemalja koja ima Strategiju razvoja poduzetništva žena.

Re z u l t a t i a n a l i z e:

Pravobraniteljici su pismeno odgovorile sve županije i Grad Zagreb, nitko nije naveo da ima lokalne poticaje u kontekstu APZ za žene žrtve obiteljskog nasilja.

16 županija i Grad Zagreba smatraju da imaju dodatne poticajne mjera na lokalnoj s ciljem osnaživanja/motiviranja žena za podnošenje zahtjeva za korištenje pojedine mjere aktivne politike zapošljavanja Vlade RH. Istovremeno, odgovori kojima se tvrdnja dokazuje bili su više deskriptivni, nego kvantitativno-kvalitativni kako je to od njih tražila Pravobraniteljica, tako da su pojedini sadržajno neusporedivi.

- **Zagrebačka županija:** projekt „Tvoja inicijativa – tvoje radno mjesto“ – potpora za samozapošljavanje, suradnja HZZ-a PU Zagreb, županije i Regionalne razvojne agencije d.o.o.; inicijativom HZZ Područnog ureda Zagreb u okviru Lokalnog partnerstva za zapošljavanje iz proračuna Zagrebačke županije odobreno je:

- 20 potpora za samozapošljavanje nezaposlenih osoba, od toga 11 **ženama** ili **55%**;
u ukupnom iznosu od 500.00 kn, od toga u iznosu od 275.000 kn **ženama** ili **55%**.

- **Sisačko – moslavačka županija:** usvojila je Operativni plan poticanja malog gospodarstva, turizma i energetske učinkovitosti (na 4. sjednici Županijske skupštine, održanoj 25.11.2013.) i u njemu s ciljem poticanja zapošljavanja i razvoja poduzetništva žena isplanirala tri kreditne linije: „Poduzetnički krediti“, „Tradicijski i umjetnički obrt“ i „Kapitalne pomoći za nove investicije u proizvodnji“, a prilikom ocjenjivanja projektnih prijedloga poduzetnicama osigurala i do 30% dodatnih bodova putem preferencijalnog sustava bodovanja za poduzetnike s otežanim društvenim razvojem.

- Nema podatka o broju korisnika/ca ni iznosima odobrenih kredita.

- **Karlovačka županija:** primjenjivala je mjeru „Stručnog osposobljavanja za rad bez zasnivanja radnog odnosa“ kojom je obuhvaćeno:

- 27 osoba, od toga 17 **žena** ili **62,9%**.

⁸⁵ Nacionalna politika za ravnopravnost spolova, 2011.-2015. (NN 88/11), toč. „2. Jednake mogućnosti na tržištu rada“, cilj „2.1. Smanjiti nezaposlenost“, mjera „2.1.2. Sustavno će se provoditi aktivnosti za poticanje jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave da se na svom području angažiraju u provedbi nacionalnih planova za poticanje zapošljavanja i razvoja poduzetništva, uz razradu dodatnih poticajnih mjera. Nositelji: „..., jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave...“. Rok provedbe: 2011. – 2015.

- **Varaždinska županija:** program „Kreditom do uspjeha“ – mjera „Kreditom do konkurentnosti“ provodila je u suradnji sa Ministarstvom poduzetništva i obrta u realizaciji kreditnog fonda od 25.000.000 kn, subjektima malog gospodarstva omogućavani su povoljniji uvjeti poslovanja; program „Jamstvenog fonda za prerađivačku industriju i inovacije u prerađivačkoj industriji“, provodila je u suradnji sa Ministarstvom gospodarstva radi izdavanja jamstva sektoru prerađivačke industrije:

- Nema podataka o broju obuhvaćenih poslovnih subjekata ni njihovoj vlasničkoj strukturi po spolu, ni iznosima kredita i jamstva; navode se različite aktivnosti edukativnog sadržaja direktno ili indirektno u funkciji poticanja zapošljavanja i daljnjeg razvoja poduzetništva uključujući potporu potencijalnim poduzetnicama, stipendiranje deficitarnih zanimanja i sl.

- **Koprivničko – križevačka županija:** program „Kreditom do uspjeha 2014.“ – mjera „Kreditom do konkurentnosti“ provodi u suradnji sa Ministarstva poduzetništva i obrta na način da se poduzetnicama/ama sufinancirati kamata, 3% + 1% za žene. Program nije realiziran do kraja 2014.

- Nema podatka o broju korisnika/ca ni iznosima odobrenih kredita.

- **Bjelovarsko-bilogorska županija:** provodila je Strategiju razvoja ženskog poduzetništva, odnosno 7 mjera iz Akcijskog plana.

- Mjerom 7. *Povoljno financiranje* - županija sufinancira 7 projekta ženama poduzetnicama s iznosom od 75.000 kn; mjerom 8. *Savjetovanje i mentorstvo na regionalnoj razini* – obuhvaćeno je **18** korisnica usluge poduzetničke potporne infrastrukture, **10** poduzetnica se nalazi u ruralnom području, a **18** u područjima ispod odgovarajućeg indeksa razvijenosti; mjeru 10. *Pružanje stručne potpore za poduzetničke projekte žena* koriste **3 žene**.
- Županija sufinancira kamate za žene poduzetnice u godišnjem iznosu od 300.000 kn.

- **Primorsko – goranska županija:** poticala je stvaranje preduvjeta za novo zapošljavanje ispitivanjem poduzetničkog potencijala nezaposlenih osoba (suradnja Riječke razvojne agencije „PORIN“ d.o.o. i HZZ-a Područnog ureda Rijeka), promicala je redovnu programsku aktivnost „Poticanje razvoja poduzetničkog potencijala“ program kreditiranja „Poduzetnik u PGŽ – 2014“ i „Poduzetnik u turizmu“, a navodi se i sufinanciranje projekata civilnog društva.

- Nema podatka o broju korisnika/ca, već se napominje kako su u mjere podjednako uključena oba spola.

- **Ličko senjska županija:** donijela je Program poticanja malog i srednjeg poduzetništva 2014.-2020. kojim je nastavljeno subvencioniranje kamatnih stopa na kredite i stvoreni preduvjeti za formiranje Jedinstvenog fonda za prerađivačku industriju.

- Nema podatka o broju korisnika/ca, već se napominje „... budući da nije bila riječ o mjerama koje su isključivo usmjerene na žene poduzetnice, nije niti praćena struktura tvrtki prema spolu vlasnika“⁸⁶.

- **Brodsko - posavska županija:**

Županija provodi Strategiju razvoja ženskog poduzetništva, 2 mjere iz Akcijskog pala:

- **Mjeru 6. Obrazovanje i osposobljavanje** provodila je u suradnji sa Hrvatskom udrugom poslodavaca na „Programu usavršavanja managera – PUMA“, 9 cjelodnevnih seminara pohodilo je ukupno 186 osoba, od toga 104 **žene** ili **55,9%**.

⁸⁶Svi statistički podaci i informacije o osobama, koji se prikupljaju, evidentiraju i obrađuju u tijelima državne vlasti, **tijelima jedinica lokalne i područne (regionalne) samouprave**, pravnim i fizičkim osobama koje obavljaju djelatnost u skladu s propisima, moraju biti iskazani po spolu (čl. 17. st. 1. ZRS).

- **Mjeru 4. Potpora poduzetnosti žena**, provodila je u suradnji sa Ministarstvom poduzetništva i obrta na animaciji poduzetnika/ca da se kandidiraju za bespovratna sredstva, u suradnji sa županijskom gospodarskom komorom, županijskom obrtničkom komorom i Županijskom razvojnom agencijom animirala je poduzetnike/ce i pozivala ih da se kandidiraju. Odobreno je 59 potpora u ukupnom iznosu od 3.844.886,24 kn, od toga 27 potpora dobile su **žene** ili **45,8%** u iznosu od 1.213.033,75 kn ili **31,5%**.

Županijska skupština donijela je „Program razvoja malog i srednjeg poduzetništva i obrtništva (MSPO sektora) Brodsko – posavske županije 2014.-2020.“ temeljem kojeg je:

- odobreno 15 potpora u ukupnom iznosu od 1.410.273,23 kn bespovratnih sredstava, od toga broja 4 potpore dobile su **žene** ili **26,7%** u ukupnom iznosu od 371.774,50 kn ili **26,4%**.

- **Zadarska županija:** putem Javne ustanove Agencije za razvoj Zadarske županije „ZADRE NOVE“, kao potporne institucije provedeno je 5 mjera (različite aktivnosti od savjetovanja, pomoći i mentoriranja, do pripreme i provedbe EU projekata namijenjenih osnaživanju uloge žena na tržištu rada i u poduzetništvu). Bilo je:

- 60 savjetovanih poduzetnika/ca, od toga 19 **žena** ili **31,7%**;
- 89 educiranih sudionika/ca, od toga 54 **žene** ili **60,7%**.

- **Osječko – baranjska županija:** provodila je projekt „Poticanja zapošljavanja za posebne skupine nezaposlenih“ za zanimanje „Izrađivač tradicijskih predmeta“.

Županija je financirala osposobljavanje:

- 20 osoba, od toga 17 **žena** ili **85%**.

- **Šibensko – kninska županija**

Županija je donijela je Program za dodjelu subvencija gospodarskim subjektima u 2014. koji je provodila u suradnji sa JU Razvojnom agencijom Šibensko – kninske županije:

- Za razvoj poduzetničke zone „Podi“ odobreno je 278.100 kn za ukupno 68 poslovnih subjekata malog gospodarstva, od toga 28 **u vlasništvu žena** ili **41,2%** kojima je odobreno ukupno 97.700 kn ili **35,1%**.

Županija je donijela Program poticanja razvitka poljoprivrede i ruralnog razvoja Šibensko – kninske županije za razdoblje 2014.-2015. Na temelju Programa dodijeljeno je:

- 1.010.000 kn bespovratnih sredstava, od toga 7 **ženama** nositeljicama obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava u ukupnom iznosu od 75.926,52 kn ili **7,5%**.

Županija je provodila Projekt kreditiranja poduzetnika u suradnji sa Jadranskom bankom d.d. Šibenik i javnom ustanovom Razvojnom agencijom Šibensko – kninske županije, povoljne kredite je realiziralo:

- 5 poduzetnica u iznosu od 4.545.500 kn (nema usporednih podataka za muškarce).

Nabrajaju se edukacije i savjetovanja nezaposlenih, kao i savjetovanja postojećih poduzetnika/ca, bez podataka o broju korisnika/ca iskazano po spolu.

- **Splitsko – dalmatinska županija:** provodila je mjeru „Žene poduzetnice“ kojom se bespovratno dodjeljuju sredstva u cilju poticanja osnivanja i razvoja subjekata malog gospodarstva u većinskom vlasništvu žena koju je koristilo **93 žena**.

- **Istarska županija:** provodi Strategiju razvoja ženskog poduzetništva, odnosno 10 mjera iz Akcijskog plana. Agencije koje sudjeluju u poticanju ženskog poduzetništva su: Istarska razvojna agencija – IDA d.o.o., Agencija za ruralni razvoj Istre - AZZRI i Istarska turistička razvojna agencija - ITRA d.o.o.

- Mjerom 4. *Potpore poduzetnosti žena*, kroz projekt „Imam ideju“ **1 obrtnica** je dobila 50.000 kn bespovratnih sredstava što je bio najveći pojedinačni iznos financijske potpore.

Opisuju se još 4 mjere, ali bez brojčanih i novčanih pokazatelja.

- **Dubrovačko – neretvanska županija:** provodi je Program poticanja malog gospodarstva po kojem posebno subvencionira kreditne zahtjeve žena poduzetnica sa dodatnih 0,5%, sufinancira predstavljanje žena poduzetnica na turističkim i gospodarskim sajmovima. Županija usko surađuje sa Hrvatskim zavodom za zapošljavanje na provođenju lokalnog partnerstva za zapošljavanje.

- o Nema podatka o broju korisnika/ca ni iznosima odobrenih kredita.

- **Međimurska županija:** provodi Akcijski plan za provedbu strategije razvoja ljudskih potencijala Međimurske županije za vrijeme od 1.7.2014.-31.12.2015., u okviru Lokalnog partnerstva za zapošljavanje Međimurske županije, usvojenog kroz projekt „Empowering for Growth“ financiranog sredstvima EU u kojem je jedan od sudionika Hrvatski zavod za zapošljavanje.

- o 10 mjera, u izvještaju nema podatka o broju korisnika/ca iskazanih po spolu.

- **Grad Zagreb**

Provodi Program poticanja razvoja obrta, malog i srednjeg poduzetništva u Gradu Zagrebu 2013.-2017. (Službeni glasnik Grada Zagreba, br. 4/13, 25/13 i 22/14):

1. Mjera „Dodjela poduzetničkih kredita uz subvencije kamata“ provodila se kroz „Lokalni projekti razvoja malog gospodarstva“ i „Lokalni projekti razvoja – mikrokreditiranje“, u kojima je pozitivno ocjenjeno:

- o 30 investicijskih projekata (od toga 5 po zahtjevima žena **poduzetnica** ili **16,6%**), ukupne investicijske vrijednosti 90.166.588,47 kn (od toga 5 investicijskih projekata po zahtjevima **žena** iznosilo je 14.401.201 kn ili **15,9%**),
- o ukupna visina traženih kredita za 30 investicijskih projekata bila je 55.276.892 kn (od toga za 5 investicijskih projekata zatraženih od **žena** bila je 9.340.000 kn ili **16,9%**).

Ovisno o programu kreditiranja u poslovnim bankama odobreno je:

- 25 kredita u ukupnom iznosu od 44.828.106,56 kn (od toga 4 kredita **ženama** poduzetnicama ili **16%** u ukupnom iznosu od 8.304.097,00 kn ili **18,5%**).

2. Mjera subvencije dijela kamata poslovnim bankama, odnosila se na subvenciju kamata iz projekta „LPR – Poduzetnik“ i „Poduzetništvo žena“ temeljem kojih se:

- od ukupno 7.859.839,12 kn doznačenih sredstava bankama, 1.027.072,71 kn ili **13,6%** odnosilo na subvenciju kamata **ženama**.

3. Mjera „Dodjela potpora za razvoj obrtničke djelatnosti“, odobreno je:

- ukupno 487 potpora u ukupnom iznosu od 8.890.000 kn od toga **266 ženama** ili **54,62%** u iznosu od 4.561.000 kn ili **51,3%**.

4. Mjera „Dodjela potpora inovatorima“ provodila se temeljem Pravilnika o uvjetima za odobravanje potpora inovatorima, izabrano je:

- 17 inovacija kojima je odobrena potpora u iznosu od 344.700 kn, od toga potpore su primile 4 **žene** ili **23,52%** u iznosu od 69.900 kn ili **20,3%**.

5. Mjera „Dodjela potpora nezaposlenim osobama u cilju samozapošljavanja pokretanjem vlastitog posla“, provodila se temeljem Sporazuma o partnerstvu, Strategije razvoja ljudskih potencijala Grada Zagreba i Zaključka o kriterijima i načinu dodjele potpora nezaposlenim osobama u cilju samozapošljavanja (Službeni glasnik Grada Zagreba 10/14), u suradnji sa Hrvatskim zavodom za zapošljavanje PU Zagreb i Razvojnomoj agencijom Zagreb – TPZ d.o.o.

Mjerom zapošljavanja „Tvoja inicijativa, tvoje radno mjesto“ poslovnim subjektima koje su osnovale nezaposlene osobe isplaćeno je:

- 396 potpora u ukupnom iznosu od 9.900.000 kn, od toga 175 **ženama** ili **44,19%** u iznosu od 4.375.000 kn ili **44,2%**.

6. Mjera „Razvoj društvenog poduzetništva“, u izradi je pravilnik temeljem kojeg bi se dodjeljivale potpore marginaliziranih, socijalno osjetljivih skupina.

7. Mjera „Jačanje poduzetničke kompetencije“, provodila ju je Razvojna agencija zagreb – TPZ d.o.o. održavanjem 52 poslovna seminara i predavanja, 187 savjetovanja za poduzetnike/ce početnike/ce ili osobe koje se spremaju u poduzetništvo uz sudjelovanje:

- 1079 osoba, od toga 570 **žena** ili **52,82%**.

8. Mjera „Jačanje poduzetničke infrastrukture“, provodila ju je Razvojna agencija Zagreb – TPZ d.o.o.:

- 6 tvrtki je poslovalo unutar tehnološkog parka, od toga 1 u vlasništvu **žene** ili **6,25%**.

Na području Grada Zagreba bilo je uključeno:

- ukupno 925 osoba kojima je dodijeljeno ukupno 71.822.645,00 kn različitih potpora kroz 6 mjera (mjere 1.-5.), od toga:
 - 476 muškarcima ili 51,5%, u iznosu od 53.485.576 kn ili 74,5%,
 - 449 **ženama** ili **48,5% u iznosu od 18.337.069 kn ili 25,5%**;
- više žena bilo je uključeno samo po jednoj mjeri (7. mjera, žena - 52,82%) koja se odnosila na različite oblike osposobljavanja i nije uključivala direktna financijsku davanja,
- unutar tehnološkog parka poslovalo je 6 tvrtki, samo 1 u vlasništvu žene.

Z a k l j u č n o (1.7.1.2.):

Prema naprijed navedenim podacima proizlazi:

- **16 županija i Grad Zagreb smatraju da dodatno promiču osnaživanje/motiviranje žena za podnošenje zahtjeva** za korištenje pojedine mjere aktivne politike zapošljavanja Vlade RH, dok 4 županije izjavljuju kako nisu bile uključene u provedbu takvih mjera⁸⁷.

Međutim, daljnjom analizom prikupljenih odgovora utvrđeno je slijedeće:

- 7 županija navodi nazive i opise mjera, kao i tko ih provodi, bez navođenja broja korisnika/ca niti financijskih primitaka razvrstano po spolu;
- 6 županija navodi nazive i opise mjera, kao i tko ih provodi, dok brojčane podatke o broju korisnika/ca, odnosno žena poduzetnica, i financijskim primicima navodi nesistematski;
- **3 županije⁸⁸ i Grad Zagreb navode većinu traženih odgovora:**
- **Zagrebačka županija:** odobreno je ukupno 20 potpora u ukupnom iznosu od 500.000 kn, od toga **11 ženama ili 55%** u iznosu od 275.000 kn ili **55%**;
- **Šibensko – kninska:** odobreno je ukupno 68 potpora poslovnim subjektima malog gospodarstva u ukupnom iznosu od 278.100 kn, od toga **28 u vlasništvu žena ili 41,2%** kojima je odobreno 97.700 kn ili **35,1%**.
- **Brodsko – posavska:** odobreno je ukupno 74 potpora u ukupnom iznosu od 5.255.159,24 kn, od toga **31 ženama ili 41,9%** u iznosu od 1.584.808,2 kn ili **30,2%**;

⁸⁷ Vukovarsko-srijemska, Požeško-slavonska, Virovitičko-podravska i Krapinsko-zagorska.

⁸⁸ Zagrebačka, Brodsko-posavska i Šibensko-kninska.

- o **Grada Zagreb**, odobreno je ukupno 925 različitih potpora u ukupnom iznosu od 71.822.645 kn, od toga 449 ženama ili **48,5% u iznosu od 18.337.069 kn ili 25,5%**.

Zabrinjavajuće je što predstavnici/e većine županija i Grada Zagreba smatraju da su sustavnom provedbom mjera aktivne politike zapošljavanja i razvoja gospodarstva ujedno pridonosili zapošljavanju u korist žena, odnosno smanjenju diskriminacije žena na području zapošljavanja i rada, i to zbog toga što ih prikupljeni statistički podaci demantiraju:

- o 3 županije i grad Zagreb odobrili su ukupno 1.087 potpora i poticaja u ukupnom iznosu od 77.855.904 kn, od toga u korist:
 - o 568 muškaraca ili 52,3%, u iznosu od 57.561.327 ili 73,9%,
 - o 519 žena ili 47,7%, u iznosu 20.294.577 kn ili 26,1%.

Iako je bio u obrađenim slučajevima približno jednak udio muškaraca i žena (52,3% : 47,7%), **nije ostvarena približno jednaka korist od ostvarenih rezultata, značajnije veću financijsku korist ostvarili su muškarci u usporedbi sa ženama (73,9% : 26,1%).**

1.7.1.3. Z a k l j u č n o r a z m a t r a n j e i p r e p o r u k e

Stavovi prikupljeni od predstavnika/ca županija i Grada Zagreba u usporedbi sa podacima o tome kako je odobrena podjela financijskih sredstava u 2014. - razvrstano po spolu, ukazuju na sporo mijenjanje društvene svijesti o neravnopravnosti spolova i postizanju stvarne ravnopravnosti između žena i muškaraca.

Pravobraniteljica preporučuje (su)nositeljima intervencija na tržištu rada određenih „Smjernicama za razvoj i provedbu aktivne politike zapošljavanja u Republici Hrvatskoj, 2015.-2017“⁸⁹ da uključe u svoje aktivnosti županije, gradove i općine - kako bi lokalna samouprava stvarno, ne deklarativno, dodatno poticala žene s ciljem njihovog osnaživanja i motiviranja u pristupu interventnim uslugama, mjerama i potporama koje će se provoditi na tržištu rada u narednom periodu. U očekivanju sinergijskog učinka APZ dodatnim uključivanjem lokalne samouprava rezultati mogu biti bolji, a doprinos će dati i nastojanje da muškarci i žene imaju jednaku korist od APZ.

1.7.1. NEZAPOSLENOST I ZAPOSLENOST - STANJE I KRETANJA

1.7.2.1. Nezaposlenost – stanje i kretanje

Prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje⁹⁰:

- Potkraj prosinca 2014. u HZZ-u bilo je evidentirano 316.763 nezaposlenih osoba, što je za 46.648 osoba, ili 12,8% manje nego u prosincu 2013.;

⁸⁹ *Smjernice za razvoj i provedbu aktivne politike zapošljavanja u Republici Hrvatskoj za razdoblje 2015.-2017.* je nacionalni strateški dokument za iduće trogodišnje razdoblje koji postavlja prioritete i ciljeve u području ukupne politike zapošljavanja, intervencije su mjere, usluge i potpore koje će se provoditi klasificirane prema EUROSTAT metodologiji.

⁹⁰ Hrvatski zavod za zapošljavanje, Mjesečni statistički bilten 12, Zapošljavanje i nezaposlenost u Republici Hrvatskoj tijekom prosinca 2014.

- Od ukupnog broja nezaposlenih u prosincu 2014. bilo je **170.681 nezaposlena žena**, što je za **11,2% manje** nego u prosincu 2013. Udio muškaraca u evidentiranoj nezaposlenosti u promatranome se razdoblju smanjio, a **udio žena povećao** za 1 postotni bod sa 52,9% na **53,9%**.

Broj nezaposlenih osobe po dobi i spolu krajem prosinca 2014., razvrstano po županijama temeljem spola nezaposlenih osoba, objavio je Hrvatski zavod za zapošljavanje u Mjesečnom statističkom biltenu broj 12/2014. Pravobraniteljica za ravnopravnost spolova, koristeći podatke iz naprijed navedene tablice, izračunala je postotak nezaposlenih žena po dobnim razredima u odnosu na ukupan broj nezaposlenih žena.

170.681 nezaposlenih žena (53,9%) ima po dobnim skupinama:

Tablica: Nezaposlene žene po dobnim skupinama

Broj žena	Dob	Postotak
7.034	od 15 do 19 godina	4,1 %
20.336	od 20 do 24 godine	11,9 %
23.113	od 25 do 29 godina	13,5 %
20.252	od 30 do 34 godine	11,9 %
19.103	od 35 do 39 godina	11,2 %
18.808	od 40 do 44 godine	11,0 %
20.128	od 45 do 49 godina	11,8 %
20.271	od 50 do 54 godine	11,9 %
17.659	od 55 do 59 godina	10,4 %
3.977	od 60 i više	2,3 %.

Potkraj prosinca 2014., prema podacima Hrvatskog zavoda za zapošljavanje i podacima iz analize koju je izradila Pravobraniteljica, **najveći postotak nezaposlenih žena nalazi se u dobnj skupini od 25-29 godina (13,5%)**, zatim slijedi jednaka distribucija u tri skupine: od 20-24 godine (11,9%), od 30-34 godine (11,9%) i od 50-54 godine (11,9%). Od 2011.-2013., trend je bio isti, najveći postotak nezaposlenih žena nalazio se u dobnj skupini od 25-29 godina.

1.7.2.2. Zaposlenost – stanje i kretanje

Prema podacima HZZ-a, u 2014. zaposleno je 203.721 osoba (od toga žena 103.826 ili 50,9%). Analiza o zapošljavanju osoba s evidencije Hrvatskog zavoda za zapošljavanje na neodređeno i određeno vrijeme, u vremenu od 2008.-2014., pokazuje kako se iz godine u godinu nastavlja trend **povećanja broja zaposlenih na određeno vrijeme:**

2008. godine na neodređeno vrijeme 23.941 osoba (19,0 %), **na određeno** 104.287 (**81,0 %**);
2009. godine na neodređeno vrijeme 17.186 osoba (14,5 %), **na određeno** 101.100 (**85,5 %**);
2010. godine na neodređeno vrijeme 14.303 osobe (10,1 %), **na određeno** 126.802 (**89,9 %**);
2011. godine na neodređeno vrijeme 15.599 osoba (9,3 %), **na određeno** 151.932 (**90,7 %**);
2012. godine na neodređeno vrijeme 13.003 osoba (7,4 %), **na određeno** 162.532 (**92,6 %**);
2013. godine na neodređeno vrijeme 12.348 osoba (6,4 %), **na određeno** 181.172 (**93,6 %**);
2014. godine na neodređeno vrijeme 11.685 osoba (5,7 %), **na određeno** 192.036 (**94,3 %**).

1.7.2.3. Zaključno razmatranje i preporuke

Pravobraniteljica ukazuje na konstantni trenda povećanja broja zaposlenih na određeno vrijeme (94,6% u 2014.). Iako naizgled ovaj trend podjednako pogađa muškarce i žene, on perpetuira nepovoljniji položaj žena na tržištu rada. Naime, 2014. udio žena u broju zaposlenih na neodređeno vrijeme bio je 51,4%, a na određeno 50,9%.

Pravobraniteljica smatra kako treba zaustaviti trend zapošljavanja na određeno vrijeme, u korist zapošljavanja na neodređeno vrijeme, ovaj negativan trend zapošljavanja na određeno vrijeme nezaustavljivo raste iznad 90%, od ukupnog broja zaposlenih, od 2011.

1.7.3. Mjere iz APZ-a prema Nacionalnom programu za Rome i Akcijskom planu Desetljeća za uključivanje Roma 2005.-2015.

Provedbom mjera iz Nacionalnog programa za Rome/Akcijskog plana desetljeća za uključivanje Roma 2005.-2015., vezano za potpore za zapošljavanje, za samozapošljavanje, javne radove i stručno osposobljavanje za rad bez zasnivanje radnog odnosa u 2014. obuhvaćeno je 783 osoba romske nacionalne manjine (žena 308 ili 39,3%). Mjere su se provodile na području 14 županija⁹¹ i Grada Zagreba, pri čemu su bili uključeni više muškarci nego žene:

- Zagrebačka - ukupno 3 osobe (2 žene ili 66,7%);
- Bjelovarsko - bilogorska - ukupno 10 osoba (4 žene ili 40%);
- Brodsko - posavska - ukupno 23 osobe (2 žene ili 8,7%);
- Međimurska - ukupno 117 osoba (43 žene ili 36,8%);
- Primorsko - goranska - ukupno 8 osoba (1 žena ili 12,5%);
- Karlovačka - ukupno 1 osoba (0 žena ili 0,0%);
- Koprivničko - križevačka - ukupno 29 osoba (3 žene ili 10,3%);
- Osječko - baranjska - ukupno 447 osoba (196 žena ili 43,8%);
- Sisačko - moslavačka - ukupno 11 osoba (4 žene ili 36,4%);
- Istarska - ukupno 2 osobe (1 žena ili 50%);
- Vukovarsko - srijemska - ukupno 3 osobe (1 žena ili 33,3%);
- Varaždinska - ukupno 13 osoba (1 žena ili 7,7%);
- Virovitičko - podravska - ukupno 6 osoba (1 žena ili 16,7%);
- Zadarska - ukupno 1 osoba (1 žena ili 100%);
- Grad Zagreb – ukupno 109 osoba (48 žena ili 44%).

⁹¹ Mjere se nisu provodile u 6 županija: Krapinsko – zagorskoj, Ličko – senjskoj, Požeško – slavonskoj, Šibensko – kninskoj, Splitsko – dalmatinskoj i Dubrovačko – neretvanskoj.

PRILOG 10

PROVEDBA NACIONALNE STRATEGIJE ZAŠTITE OD NASILJA U OBITELJI, ZA RAZDOBLJE OD 2011.-2016. (Poglavlje II, toč.2.6. Izvješća)

Pravobraniteljica je i tijekom ovog izvještajnog razdoblja pratila provedbu mjera određenih Nacionalnom strategijom⁹². Od ukupno 39 zatraženih izvješća o podacima o provedbi Nacionalne strategije u 2014., pristiglo je i analizirano ukupno 36 izvješća. Područje djelovanja pod brojem I. Prevencija nasilja u obitelji⁹³ nije analizirano. Analizirani podaci vezani su za aktivnosti koje se provode kontinuirano. Pravobraniteljica napominje da se podaci ne prikupljaju sustavno ili ne postoje razrađeni mehanizmi upravljanja prikupljenim podacima. Po pojedinim tematskim područjima izdvojene su one aktivnosti koje u provedbi pokazuju određene trendove.

1. Tematsko području djelovanja pod točkom II. Unaprjeđenja međuresorne suradnje.

Ministarstvo socijalne politike i mladih (MSPM), kao glavni nositelj mjera, navelo je da su se tijekom 2014. redovito održavali sastanci Nacionalnog tima za prevenciju i suzbijanje nasilja u obitelji i nasilja nad ženama (dalje u tekstu: Nacionalni tim), kao i međuresornih timova na nivou županija, s ciljem rješavanja konkretnih slučajeva. U toj aktivnosti sudjelovali su sunositelji mjere - MZ⁹⁴, MUP i MP.

Kao druge značajnije aktivnosti u provođenju ove mjere, Pravobraniteljica ističe:

- Ured za ravnopravnost spolova Vlade RH (URS) navodi da je, između ostalog, predstavnica URS-a u svibnju sudjelovala na 12. sastanku Mreže suradnje vladinih institucija i nevladinih organizacija protiv seksualnog nasilja održanog u organizaciji Ženske sobe – Centra za seksualna prava iz Zagreba;
- Ministarstvo pravosuđa (MPRH) navodi da je temeljem potpisanog Protokola o suradnji između Sektora za probaciju MP i Ravnateljstva policije, krajem 2013. intenzivirana komunikacija i razmjena podatka između policije i probacijske službe vezano i za kaznena djela obiteljskog nasilja. Nadalje, navode se aktivnosti oko sudjelovanja u Nacionalnom timu i regionalnim međuresorskim sastancima;
- Državno odvjetništvo Republike Hrvatske (DORH) navodi da je Stručno povjerenstvo za praćenje i unaprjeđenje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka te izvršenja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji tijekom 2014. utvrdilo nužnost izmjene zakonodavnog okvira u području zaštite od nasilja u obitelji te usklađivanja Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji (dalje u tekstu: Protokol) s novom zakonskom regulativom.

⁹² Od ukupno 39 zatraženih izvješća o podacima o provedbi Nacionalne strategije u 2014. godini, pristiglo je i analizirano ukupno 36 izvješća. Podatke o provedbi u 2014., u zakonskom roku **nisu dostavili**: Dubrovačko-neretvanska županija, Šibensko-kninska županija i Virovitičko-podravska županija

⁹³ Tematsko područje djelovanja I. Prevencija nasilja u obitelji su predviđene mjere i aktivnosti usmjerene prema djeci i mladim osobama, za čije praćenje provođenja je ovlaštena Pravobraniteljica za djecu.

⁹⁴ MZ je organiziralo i održavanje II. međunarodnog simpozija „Koraci u budućnosti bez nasilja – nasilje i mladi“;

2. Tematsko područje djelovanja pod točkom III. Izobrazba stručnjaka koji rade u području zaštite od nasilja u obitelji.

MUP je u okviru Specijalističkog tečaja za maloljetničku delikvenciju i kriminalitet na štetu obitelji i mladeži održanog u veljači obrađen i problem nasilja u obitelji te da su krajem izvještajnog razdoblja održana 4 temeljna tečaja obuke za rad policijskih službenika operativnog dežurstva policijskih postaja u predmetima nasilja u obitelji (za ukupno 127 šefova/ica smjene u policijskim postajama). Na oba tečaja je predavanje održala i Pravobraniteljica. Kroz dopunsko stručno usavršavanje policijskih službenika koje se organizira po policijskim upravama provodi se edukacija pod nazivom „Postupanje policije u slučajevima nasilja u obitelji“. Broj polaznika još nije poznat, no 2013. istom edukacijom bilo je obuhvaćeno 6.132 policijska/e službenika/ce. U travnju 2014., u Policijskoj akademiji održan je međunarodni stručni skup pod nazivom „Zajedno protiv nasilja u obitelji“, u čijem radu je sudjelovala i Pravobraniteljica.

Ministarstvo pravosuđa (MP) je za volontere/ke odjela za podršku žrtvama i svjedocima na sudovima organiziralo općenite edukacije o obiteljskom nasilju, izrađen je program edukacije za stručnjake/kinje koji/e rade s kaznenim i prekršajnim predmetima nasilja u obitelji⁹⁵, probacijska služba je sudjelovala u vrsti izobrazbe koji se odnosi na rad s počiniteljima seksualnih delikata, te je provedena edukacija za provođenje posebnog programa Zatvorenik kao roditelj⁹⁶.

MSPM je u zadnjem kvartalu 2014. započelo je provođenje izobrazbe djelatnika/ca centara za socijalnu skrb pod nazivom „Rad s teškim korisnicima u socijalnoj skrbi“.

Pravosudna akademija je navela da nije u 2014. organizirala aktivnosti radi provođenja predmetnih mjera.

Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta (MZOS) i Agencija za odgoj i obrazovanja (AZOO) navode da je AZOO u 2014. održavala redovita i obvezna stručna usavršavanja o ulozi odgojno-obrazovnih ustanova u prevenciji nasilja u obitelji.

4. Tematsko područje djelovanja pod točkom IV. Psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji.

Prema podacima Ministarstva pravosuđa, Uprave za kazneno pravo i probaciju, na aktivnosti psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji u kaznenom i prekršajnom postupku utrošeno je 660.760,94 kn od ukupno 760.000 kn, koliko je bilo namijenjeno ovoj aktivnosti u Državnom proračunu (87%). MPRH je do sada izdalo ukupno 85 odobrenja pravnim i fizičkim osobama za provođenje psiho-socijalnih tretmana obiteljskih nasilnika izvan zdravstvenih ustanova. Ukupni broj korisnika tretmana u 2014. bio je 230 osoba, dok su od tog broja zatvorski službenici proveli tretman s ukupno 10 osoba (9 muških i 1 ženskom počiniteljicom obiteljskog nasilja). Unatoč činjenici da sva predviđena sredstva za psiho-socijalni tretman obiteljskih nasilnika/ca nisu

⁹⁵ Prvi modul „Uvod – nasilje u obitelji“, održan je 24.-25.10.2014. Osim sudaca/sutkinja na edukaciji su sudjelovali državni/e odvjetnici/e i službenici/e sustava socijalne skrbi i zdravstva.

⁹⁶ Provedena evaluacija pokazuje da je program izuzetno koristan .

utrošena, Pravobraniteljica napominje da neke institucije, npr. Društvo za psihološko pomoć, nisu ovu aktivnost provodili od 2013. iz razloga što su im ponuđena sredstva MPRH-a premala odnosno financijski neprihvatljiva. S tim u vezi, Pravobraniteljica smatra da je potrebno u Državnom proračunu na aktivnosti „*Psihosocijalni tretman u kaznenom i prekršajnom postupku*“ osigurati više financijskih sredstava te osigurati njihovu bolju preraspodjelu.

Ministarstvo financija (MF) osiguralo je u Državnom proračunu RH za aktivnosti Unaprjeđenje zaštite žrtava nasilja u obitelji za 2014. planirana sredstva u iznosu od 2.108.500 kn. Nad jedinicama lokalne samouprave nema ingerencije.

Kao jedan od sunositelja, o istoj mjeri izvjestio je i Grad Zagreb, budući dom „Duga-Zagreb“ provodi mjeru psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji na izdvojenoj lokaciji uz financijsku podršku Grada Zagreba. Tijekom 2014. na tretman je od strane sudova upućeno 115 počinitelja nasilja u obitelji (86 muškaraca i 29 žena) Ukupno je 65 počinitelja završilo tretman. Provođenje tretmana financirala je RH i Grad Zagreb.

Istarska županija navodi da se u sklopu Centra za unaprjeđenje života kvalitete života „Lux vitae“ provodi mjera psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji, no mjera se financira potporama, što provođenje postupka čini nesigurnim.

Primorsko-goranska županija je sufinancirala provedbu programa „Psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji“ kojega je nositelj bila udruga U.Z.O.R. Rijeka

O provedbi mjera iz istog tematskog područja djelovanja, kao sunositelji, izvijestile su nešto više i ove županije: Splitsko-dalmatinska županija⁹⁷, Međimurska županija⁹⁸ i Vukovarsko-srijemska županija⁹⁹.

5. Tematsko područje djelovanja toč. VI. Zbrinjavanje i potpora žrtvama nasilja u obitelji.

Radi o najopsežnijem tematskom područje djelovanja kako po broju mjera (11) i aktivnostima tako i po broju nositelja i sunositelja provedbi mjera. Nositelji mjera navode sljedeće:

MSPM redovito izdvaja sredstva iz proračuna u cilju održivog financiranja i skrbi za žene i djecu žrtve obiteljskog nasilja, za ukupno 17 skloništa i savjetovališta namijenjenih žrtvama nasilja u obitelji¹⁰⁰. Od toga se boravak u 10 skloništa financira putem ugovaranja usluge smještaja, gdje korisnice ostvaruju smještaj temeljem rješenja nadležnog centra za socijalnu skrb. U 2014. pravo na smještaj ostvarilo je prosječno 80 korisnica na mjesec te je za to osigurano iz Državnog proračuna 3.371.311,43 kn. Tijekom 2014. pružena je financijska potpora za Trogodišnje programe organizacija civilnog društva koje rade na prevenciji pojave i suzbijanja različitih oblika nasilja u obitelji u ukupnom iznosu od 1.035.000 kn.

⁹⁷ Mjera psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji provodi se u sklopu Skloništa za žrtve nasilja u obitelji Caritasa Splitsko-makarske nadbiskupije. Ne navodi se jesu li osigurana financijska sredstva.

⁹⁸ Mjera psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji provodi se u sklopu Centra za socijalnu skrb Čakovec. Ne navodi se jesu li osigurana financijska sredstva.

⁹⁹ Ne provodi se mjera psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji, nema educiranih osoba zbog toga se ne osiguravaju financijska sredstva.

¹⁰⁰ U 2013. iz Državnog proračuna je financirano isti broj skloništa i savjetovališta namijenjenih žrtvama nasilja u obitelji.

MP je za provedbu mjere „Osigurati prilagođeni prostor i primjerenu komunikacijsku opremu za ispitivanje žrtava, posebice djece“ u 2014., u okviru IPA projekta „Izgradnje kapaciteta u području suzbijanja seksualnog iskorištavanja i seksualnog zlostavljanja djece te pružanje pomoći policije ranjivim žrtvama kriminaliteta“ opremio 60 službenih prostorija unutar prostora MUP-a odgovarajućom opremom i namještajem.

MZOS sustavno potiče i financira provedbu projekata udruga čiji je cilj prevencija nasilja među djecom i mladima. Financirano je ukupno 26 projekata u ukupnom iznosu od 3.000.000 kn.

Ured za udruge Vlade RH je u 2014. osigurao sredstva iz Državnog proračuna za sufinanciranje projekata iz programa Europske unije te je temeljem toga odobreno sufinanciranje pet projekata koji na različite načine problematiziraju nasilje nad ženama i u obitelji u ukupnom iznosu od 44.335,66 EUR.

Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina Vlade RH (ULJPPNM) navodi da je u 2014. proveden natječaj za dodjelu bespovratnih sredstava udrugama za provedbu projekata u području zaštite, poštivanja i promicanja ljudskih prava u pet prioritarnih područja, među kojima i u području prevencije i suzbijanje različitih oblika nasilja u obitelji. U tom dijelu su financirana tri projekta u ukupnom iznosu od 60.000 kn.

Vezano za Mjeru 6. *Poticati poslodavce na zapošljavanje žrtava nasilja u obitelji*, Ministarstvo rada i mirovinskog sustava (MRMS) te Hrvatski zavod za zapošljavanje (HZZ) navode da je tijekom 2014. evidentirano ukupno 230 nezaposlenih osoba - žrtava nasilja u obitelji, što je pad u odnosu na 2013. godinu¹⁰¹. Jedan dio tih osoba je uključen u programe i radionice aktivnog traženja posla. Posredstvom HZZ-a zaposleno je u 2014. godini 72 osobe - žrtava nasilja u obitelji, što je također pad u odnosu na 2013. godinu¹⁰². Kroz 2014. u Mjere aktivne politike zapošljavanja žrtava nasilja u obitelji uključeno je 29 nezaposlenih osoba, od toga 20 (19 žena i 1 muškarac) u *Javne radove*, uz ukupni trošak od 261.072 kn. Kroz mjeru *Sufinanciranja zapošljavanja posebnih skupina nezaposlenih osoba*, zaposleno je 9 osoba – žrtava nasilja u obitelji, od čega je 8 žena i 1 muškarac. Ukupni trošak je iznosio 160.608 kn.

Ministarstvo poduzetništva i obrta (MINPO) ističe probleme oko provedbe mjera *Planirati i programirati zapošljavanje žrtava nasilja u obitelji* i *Poticati poslodavce na zapošljavanje žrtava nasilja u obitelji*. Naime, korisnici poticaja utvrđeni su Zakonom o poticanju razvoja malog gospodarstva¹⁰³ te drugim relevantnim propisima za trgovačka društva, obrte i zadruge. U MINPO se korisnici/e poticaja ne bilježe kao pravne osobe koje zapošljavaju žrtve obiteljskog nasilja, ostvarujući tako pravo na poticaj. Stoga MINPO ne raspolaže s podacima jesu li i u kojoj mjeri korisnici poticaja poduzetništava i obrta Poslodavce na zapošljavanje žrtava nasilja također potiču i Hrvatska gospodarska komora i Hrvatska obrtnička komora.

Ministarstvo regionalnog razvoja i fondova europske unije (MRRFEU), kao glavni nositelj mjere broj 7. *Osigurati trajno i privremeno stambeno zbrinjavanje žrtava nasilja u obitelji* sukladno raspoloživim stambenim prostorima, nije provodilo navedenu mjeru.¹⁰⁴

¹⁰¹ U 2013. evidentirano 294 nezaposlenih osoba- žrtava nasilja u obitelji.

¹⁰² Posredstvom HZZ-a zaposleno je u 2013. godini 108 osoba- žrtava nasilja u obitelji.

¹⁰³ NN 29/02., 63/07. i 53/12.

¹⁰⁴ Više o tome u poglavlju 2.2.4. Stambeno zbrinjavanje žrtava nasilja u obitelji.

Vežano za provedbu iste mjere broj 7. u Gradu Zagrebu i županijama, koji su sunositelji provedbe, situacija je nešto povoljnija, osobito u Gradu Zagrebu. Naime, Odlukom o najmu stanova¹⁰⁵ stambeno se zbrinjavaju i osobe koje su žrtve obiteljskog nasilja. U 2014. dodijeljeno je 13 stanova osobama/obiteljima koje su žrtve obiteljskog nasilja uz ugovor o najmu stana na određeno vrijeme uz obvezu plaćanja zaštićene najamnine. U Vukovarsko-srijemskoj županiji te Koprivničko-križevačkoj županiji je osiguran po jedan smještaj žene - žrtve obiteljskog nasilja.

Grad Zagreb iz svog Proračuna u 2014. financirao je i sufinancirao skloništa za žrtve nasilja u obitelji, najviše Dom „Duga –Zagreb“, u ukupnom iznosu od 3.499.896,86 kn (u navedeni iznos uključena su i sredstva za psihosocijalni tretman počinitelja nasilja u obitelji). Iz izvješća županija je također vidljivo da su gotovo sve županije, ovisno o ekonomskoj snazi i mogućnostima, najčešće sufinancirale rad skloništa za žrtve nasilja u obitelji na području svoje županije. Županije koje ne financiraju skloništa ili nisu dostavili podatke o tome (10) su Karlovačka županija, Ličko-senjska županija, Koprivničko-križevačka županija, Bjelovarsko – bilogorska županija, Zadarska županija, Požeško – slavonska županija, Krapinsko-zagorska županija, Dubrovačko- neretvanska županija, Šibensko-kninska županija i Virovitičko-podravska županija.

Županije koje financiraju skloništa su: Brodsko-posavska županija (186.000 kn), Međimurska županija (215.000 kn), Vukovarsko-srijemska županija (275.000 kn), Istarska županija (170.000 kn), Varaždinska županija (150.000 kn), Osječko- baranjska županija (nepoznat iznos), Primorska – goranska županija (130.000 kn), Sisačko-moslavačka županija (245.000 kn) i Zagrebačka županija (670.000 kn) i uključujući i Grad Zagreb.

6. Tematsko područje djelovanja toč. VII. Senzibilizacija javnosti za problematiku nasilja u obitelji.

Mjere iz ovog tematskog područja djelovanja se provode se dobro i kontinuirano, posebno pojedine mjere, kao što je mjera pod brojem 2.- Redovito obilježavati datume koji su vezani za ljudska prava i senzibilizirati javnost za problematiku nasilja u obitelji.

Međutim, među svim nositeljima provedbi mjera posebno se u svojim aktivnostima ističe MUP¹⁰⁶. Od ostalih nositelja mjera svojim aktivnostima u provedbi mjera aktivni su i Hrvatska radiotelevizija (HRT), Ured za udruge Vlade RH, MSPM, MZ, MPRH, URS Vlade RH, MZOS, AZOO i ULJPPNM Vlade RH.

Od sunositelja mjera i u ovom tematsko područje djelovanja posebno se izdvaja Grad Zagreb s mnogobrojnim aktivnostima koje je provodio izravno putem svojih ureda ili drugih gradskih institucija i udruga.

Osim toga, o provedbi mjera iz istog tematskog područja, po očekivanju je izvijestilo najveći broj županija-sunositeljica iste mjere.

¹⁰⁵ Službeni glasnik Grada Zagreba, br. 22/09.,3/12.,15/12. i 22/13.

¹⁰⁶ Zbog ograničenog prostora nije moguće nabrojiti sve aktivnosti, a s nekim od aktivnosti može se upoznati posjetom internetske stranice MUP-a, www.mup.hr